

КУЛЬТУРА

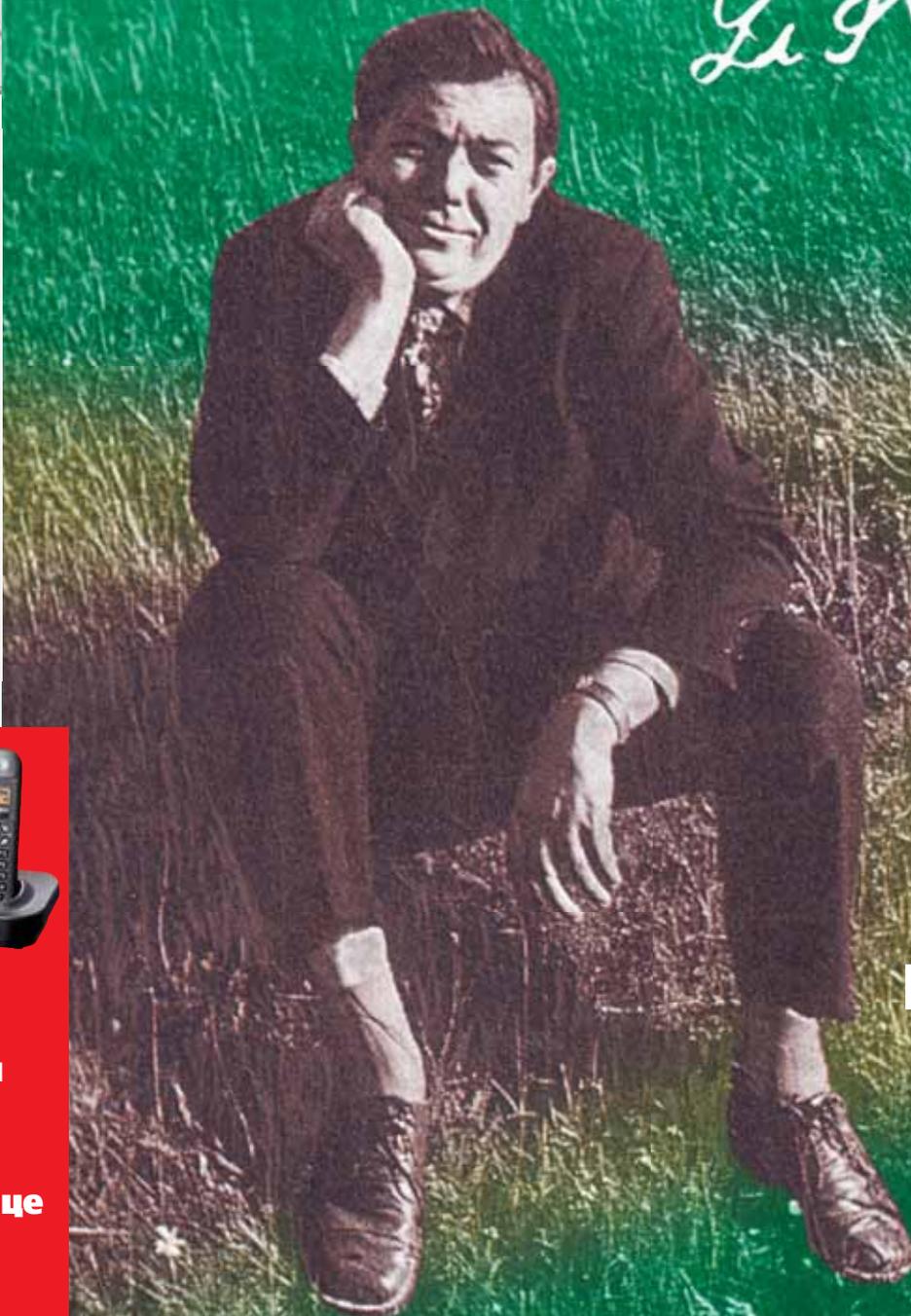
WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**"СВЕТ ШЧОДРЫ. СВЕТ
МЯНЕ ПАЎТОРЫЦЬ,
ЯК ПАЎТАРАЎ
УЖО НЕ РАЗ..."**

У. Караткевіч

**Удзячная
Беларусь
адзначае
ў гэтыя дні
80-я ўгодкі
Рыцара слова,
слыннага
класіка
нацыянальнай
літаратуры
Уладзіміра
КАРАТКЕВІЧА.**

УВАГА!

30 лістапада
з 10 да 12 гадзін
у Інфацэнтры
«Культура-інфа»
пройдзе
«ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ»
з міністрам культуры
Рэспублікі Беларусь
Паўлам ЛАТУШКАМ.
Свае пытанні задавайце
па тэлефонах:
290-22-50 і 292-99-18.
Адрас у Skype: kimpres

Напярэдадні Усебеларускага сходу

Арганізацыйныя пытанні разгледжаны на гэтым тыдні ў час пасяджэння Рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні IV Усебеларускага народнага сходу.

Пасяджэнне прайшло пад старшынствам Прэм’ер-міністра нашай краіны Сяргея Сідорскага і Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Макея. Пра гэта паведамляе БелТА.

На пасяджэнні была заслухана інфармацыя старшынь аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама аб гатоўнасці дэлегацый да ўдзелу ў рабоце сходу.

Абмеркаваны таксама і пытанні гатоўнасці да мерапрыемства Палаца Рэспублікі, мастацкага афармлення Мінска, Кастрычніцкай плошчы, асноўных магістралей горада і пад’язных дарог да яго. Нагадаем, IV Усебеларускі народны сход пройдзе ў Мінску 6 — 7 снежня. Ён склікаецца з мэтай рэалізацыі канстытуцыйнага права грамадзян удзельнічаць у абмеркаванні пытанняў дзяржаўнага і грамадскага жыцця. На абмеркаванні выносяцца пытанні аб выніках рэалізацыі Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2006 — 2010 гады і аб асноўных палажэннях Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2011 — 2015 гады.

У сходзе прымуць удзел 2,5 тыс. чалавек. Сярод іх — нямала і прадстаўнікоў сферы культуры. Мы звязаліся з некаторымі дэлегатамі, што прадстаўляюць галіну, каб даведацца аб настроі, з якім яны збіраюцца на веча.

Дэлегат Усебеларускага сходу ад Гомельскай вобласці абраны дырэктар Гомельскай харэаграфічнай школы Пётр Свядлоў. Яго добра ведае бадай кожны жыхар рэгіёна, а не адно навучэнцы школы і іхнія бацькі.

— Гэта вельмі пачэсная місія, — кажа Пётр Свядлоў, — прадстаўляць на Усебеларускім сходзе дзячаў культуры Гомельшчыны. Я ганаруся, што гэтым абраннем, якое адбылося на вялікім сходзе горада і вобласці, адзначылі не толькі мяне, але і, у маёй асобе, усю Гомельскую харэаграфічную школу, дзе на сёння займаецца 752 адораных дзіцяці. І наша, дэлегатаў, задача — не проста слухаць, а пасля завяршэння пасяджэння ісці ў працоўныя і творчыя калектывы і тлумачыць намераны на Сходзе перспектывы, кірункі далейшага развіцця нашай краіны. Ажыццяўленне ўсіх гэтых планаў немагчымае

без дапамогі дзяржавы. А сама дзяржава заўсёды моцная добрымі памкненнямі і здзяйсненнямі кожнага з нас.

Студэнтка 3-га курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў па спецыяльнасці “культуролаг — менеджар міжнародных культурных сувязей” Настасся Ямаціна вылучана дэлегатом ад сваёй ВНУ.

— Прызнаюся шчыра: маё абранне дэлегатом Усебеларускага народнага сходу стала для мяне нечаканасцю. Але нечаканасцю прыемнай і пачэснай, — кажа яна. — Так, удзел у грамадскай дзейнасці вымагае шмат часу, але для мяне тое — неаспрэчна, крок наперад. Гэта спрыяе ўласнаму развіццю, дазваляе пазнаёміцца з цікавымі людзьмі і, вядома ж, дае магчымасць зрабіць свой унёсак у будучыню Беларусі. На Усебеларускім народным сходзе буду падтрымліваць палітыку нашай дзяржавы, скіраваную на ўмацаванне незалежнасці краіны, развіццё культуры, пашану да беларускай мовы і мінуўшчыны нашага краю.

“Беларусь — гэта мы!”

Гомель, Брэст, Мінск...

Культурна-грамадская акцыя “Беларусь — гэта мы!”, дзякуючы праекту тэлеканала АНТ, ахапіла ўсіх тэлеглядчоў краіны. Сёння ўвечары можна будзе ўбачыць “справаздачу” Гомельшчыны, праз тыдзень — Брэстчыны. 11 снежня — фінальны канцэрт праекта ў сталічным Футбольным манежы.

— “Беларусь — гэта мы!” — настолькі шырокая і ўсеахопная культурна-грамадская акцыя, якая павінна закрануць кожнага жыхара нашай краіны, што наш тэлеканал не мог не падключыцца да яе правядзення, — сказала Анжэліна Мікульская, дырэктар Дырэкцыі спецыяльных праектаў тэлеканала АНТ. — Таму нарадзіўся гэты спецыяльны праект, у межах якога мы арганізуювалі канцэрты ва ўсіх абласных цэнтрах з іх далейшай трансляцыяй. Не толькі ўсе арганізацыйныя моманты, але і запрашэнне

артыстаў, складанне праграмы, сцэнаграфія і ўласна сцэна (мы яе перавозілі з адной вобласці ў другую) — усё вырашалі і рабілі самі.

Калі хто глядзеў ранейшыя выпускі, дык звярнуў, пэўна, увагу на тое, што ў тэлеверсіі мы дэманстравалі не толькі сам канцэрт, але і ўласныя фільмы, знятыя пра кожны рэгіён. Вядома, такі аб’ём работы не мог адолець адзін чалавек — працавала вялікая каманда, у тым ліку трое рэжысёраў (двое з іх рабілі відэаверсіі), чацвёрты займаўся фільмамі пра вобласці. Мы былі ўражаны, з якой цеплынёй гледачы адгукаліся на кожны нумар. Заўважна было, як зала імкнецца падтрымаць пачаткоўцаў, як добра рэагуе на кожную новую песню. Такія праекты папраўдзе яднаюць нацыю!

Тры туры не толькі вальса

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі пачаліся праслухоўванні Міжнароднага конкурсу піяністаў “Мінск-2010”. У ім удзельнічаюць 60 маладых музыкантаў з васьмі краін свету.

Як і ранейшыя падобныя спаборніцтвы, што праходзілі ў нас у 1996, 2000 і 2005 гг., цяперашні конкурс пройдзе ў тры туры. Але праграма штуром удасканалена. Сёлета яна максімальна накіравана на раскрыццё творчых індывідуальнасцей. І гэта тычыцца не толькі трэцяга тура, для якога прапанаваны надзвычай шырокі разгорт канцэртаў для фартэпіяна з аркестрам

(ад Моцарта да Пракоф’ева, Шастаковіча, Гершвіна і беларускіх кампазітараў), не толькі другога тура, дзе прадугледжана вольнае выступленне, абмежаванае часавымі рамкамі канцэртнага аддзялення, але і першага — з яго абавязковай праграмай.

Упершыню для гэтага этапа прапанаваны такі аб’ёмны спіс беларускіх твораў — ажно дзевяць, на адным з якіх кожны ўдзельнік павінен спыніць свой выбар. Тут ёсць па дзве кампазіцыі з “партфеля” Галіны Гарэлавай (“Востраў тысячы храмаў”, “Графіці”), Уладзіміра Дарохіна (“Белая вежа”, “Тры гульні”), Алега Хадоскі (“Успамін пра вальс”, Таката), а таксама “Італьянскія ўспаміны пра Сяргея Пракоф’ева” Дзмітрыя Лыбіна, “Віртуоз” Ула-

дзіміра Кур’яна і Таката Ларысы Мурашка. Так што першы конкурсны тур можна без перабольшвання лічыць “працягам” канцэртаў XV З’езда беларускіх кампазітараў, якія таксама праходзяць у гэтыя дні. Да таго ж, каб выбраць адну п’есу з пералічаных, перагледзець трэба ўсе.

Вынікі конкурсу будуць вядомы толькі 9 снежня. Пачаўся ж ён 25 лістапада з іспыту для журы: у Першым канцэрте Шапэна, які да 200-годдзя з дня нараджэння польскага класіка выконваўся асабліва часта, з Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам Беларусі (дырыжор — Андрэй Галанаў) саліравала народная артыстка Казахстана, прафесар Жанія Аубакірава. Ну, а сольныя выступленні нязменнага старшыні журы, народнага артыста Беларусі, прафесара Ігара Алоўнікава наша і замежная публіка чуе рэгулярна.

Афіцыйна

У выкананне Даручэння Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, 19 лістапада міністр культуры падпісаў загад № 174. Дакумент, у прыватнасці, зацвярджае Палажэнне аб Кансультацыйным савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, у чый склад уваходзяць кіраўнікі грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа, члены грамадскіх аб’яднанняў, якія дзейнічаюць у нашай краіне, прадстаўнікі дзяржаўных органаў.

ПАЛАЖЭННЕ

аб Кансультацыйным савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь

1. Дадзенае Палажэнне вызначае кампетэнцыю і парадак дзейнасці Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь (далей — Савет).

2. Рашэнне аб персанальным складзе Савета прымаецца Міністрам культуры Рэспублікі Беларусь па ўзгадненні з Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам замежных спраў Рэспублікі Беларусь.

3. Савет супрацоўнічае з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь, іншымі органамі і арганізацыямі, у тым ліку грамадскімі арганізацыямі беларусаў замежжа.

4. Задачами Савета з’яўляецца:

4.1. аказанне беларусам замежжа практычнай дапамогі ў захаванні і развіцці нацыянальна-культурнай самабытнасці;

4.2. каардынацыя дзейнасці грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа ў рэалізацыі імі грамадзянскіх, сацыяльна-культурных і іншых правоў з улікам норм міжнароднага права і заканадаўства дзяржаў грамадзянскай прыналежнасці членаў грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа, пастаяннага месца пражывання беларусаў за мяжой;

4.3. аказанне садзейнічання ў развіцці ўзаемавыгаднага эканамічнага супрацоўніцтва грамадскіх аб’яднанняў і суб’ектаў гаспадарання краін пражывання беларусаў замежжа з грамадскімі аб’яднаннямі і суб’ектамі гаспадарання Рэспублікі Беларусь;

4.4. садзейнічання стварэнню эфектыўных механізмаў супрацоўніцтва органаў дзяржаўнага кіравання Рэспублікі Беларусь рознага ўзроўню ў культурнай, адукацыйнай, інфармацыйнай і іншых сферах жыцця;

4.5. прыцягненне беларусаў замежжа да ўдзелу ў рэалізацыі сацыяльна-эканамічных, грамадска-культурных і іншых праграм, якія праводзяцца як на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, так і за мяжой;

4.6. садзейнічання ў стварэнні спрыяльных прававых і арганізацыйных умоў для беларусаў замежжа і членаў іх сем’яў, якія прынялі рашэнне вярнуцца ў Рэспубліку Беларусь на пастаяннае месца жыхарства.

5. Савет узаемадзейнічае з дзяржаўнымі органамі Рэспублікі Беларусь па пытаннях:

5.1. вывучэння, захавання і папулярызацыі гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь;

5.2. арганізацыі культурнага абмену паміж арганізацыямі культуры, устаноў адукацыі Рэспублікі Беларусь і грамадскімі арганізацыямі беларусаў замежжа па пытаннях забеспячэння іх запатрабаванняў, звязаных з захаваннем мовы, традыцый і звычайнага народа Беларусі;

удзелу беларускіх калектываў мастацкай творчасці ў значных

мерапрыемствах, якія праводзяцца грамадскімі аб’яднаннямі беларусаў замежжа;

заахвочвання беларусаў замежжа да супрацоўніцтва ў сферы турызму;

5.5. падтрымкі інфармацыйных сувязей паміж грамадскімі аб’яднаннямі беларусаў замежжа і Рэспублікай Беларусь; садзейнічання ў атрыманні беларусамі замежжа аб’ектыўнай інфармацыі аб Рэспубліцы Беларусь, становішчы беларусаў у іншых краінах;

садзейнічання ў рэалізацыі прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь правоў на атрыманне на роўных умовах з грамадзянамі Рэспублікі Беларусь адукацыі, павышэння кваліфікацыі і г. д.

6. Для ажыццяўлення сваіх задач Савет мае права:

6.1. атрымліваць ва ўстаноўленым парадку інфармацыю аб дзейнасці дзяржаўных органаў у сферы супрацоўніцтва з грамадскімі аб’яднаннямі беларусаў замежжа;

6.2. уносіць Міністэрству культуры прапановы па выкананні ўскладзеных на Савет задач.

7. У склад Савета уваходзяць кіраўнікі грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа, прадстаўнікі грамадскіх аб’яднанняў якія дзейнічаюць у Рэспубліцы Беларусь, прадстаўнікі дзяржаўных органаў Рэспублікі Беларусь;

8. Савет з’яўляецца грамадскім фарміраваннем і дзейнічае на грамадскіх пачатках.

9. Выдаткі, звязаныя з дзейнасцю Савета на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, фінансуюцца за кошт сродкаў, якія прадугледжаны Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь на правядзенне цэнтралізаваных мерапрыемстваў, і сродкаў іншых дзяржаўных органаў, а таксама іншых крыніц, не забароненых дзеючым заканадаўствам.

10. Арганізацыйную і тэхнічную дапамогу ў рабоце Савета аказвае Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

11. Савет праводзіць пасяджэнні па меры неабходнасці, але не радзей за адзін раз у год. Можна выкарыстоўвацца завочная форма правядзення пасяджэнняў Савета з дапамогай любых існуючых сродкаў сувязі.

12. Кожны член Савета можа ўносіць прапановы ў план працы Савета і парадак дня яго пасяджэнняў.

13. Пасяджэнне Савета лічыцца правамоцным, калі ў ім прымае ўдзел не менш за 50% яго членаў.

14. Савет вызначае парадак прыняцця ім рашэнняў.

15. Рашэнні Савета носяць рэкамендацыйны характар.

16. Міністэрства культуры мае права запрашаць на пасяджэнні Савета прадстаўнікоў органаў дзяржаўнага кіравання, сродкаў масавай інфармацыі, іншых арганізацый.

17. Рашэнне аб спыненні дзейнасці Савета прымаецца Міністрам культуры краіны па ўзгадненні з Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь.

Малады “еўрааркестр”

Учора ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі пры ўдзеле польскага дырыжора Павела Котлы завяршыўся адбор музыкантаў у склад Маладзёжнага сімфанічнага аркестра “I, Culture Orchestra”.

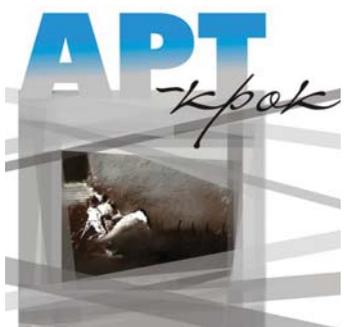

музыканты яднаюцца, сябруюць, рэпеліруюць і адпачываюць, атрымліваюць майстар-класы ад вядучых спецыялістаў свету і самі скараюць сваім мастацтвам свет.

“I, Culture Orchestra” ствараецца па падабенстве Маладзёжнага аркестра Еўрапейскага Саюза і іншых сумесных калектываў. Ініцыятарам цяперашняй акцыі выступае Інстытут Адама Міцкевіча ў Варшаве, а прыезд на праслухоўванні артыстычнага дырэктара новага калектыву курыруе, адпаведна, Польскі Інстытут у Мінску. Супрацоўнічае з аркестрам ужо далі згоду такія вядучыя музыканты, як Сэр Нэвіл Марынер і Юлія Фішэр.

У гэты калектыв будучы сабраны лепшыя стрункі, духавікі, ударнікі не толькі нашай краіны, але і Азербайджана, Арменіі, Грузіі, Казахстана, Малдовы, Польшчы, Расіі, Украіны. Рэпетыцый калектыву пройдуць улетку 2011-га, а ўвосень аркестр праедзе з гастроліямі па Еўропе.

Пробны праект, што з’яўнаў творчую моладзь Польшчы і Украіны, адбыўся ужо сёлета. Увогуле ж, сумесныя маладзёжныя аркестры — адна з прыкмет часу. Маладыя

Рэспубліканская выстаўка “Art-крок” у рамках акцыі “Зямля пад белымі крыламі” аб’яднала ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі творцаў са сталіцы, Віцебскай і Гродзенскай абласцей.

Як паведаміў загадчык аддзела галерейна-выставачнай дзейнасці НББ Фёдар

Art-крок і міні-book

Ястраб, на выстаўцы можна пабачыць як прадстаўнікоў рэалістычнай плыні, так і моладзь, што актыўна эксперыментуе. Жывапіс, графіку, фота паказалі найбольш актыўныя творцы, якія працуюць сёння ў Беларусі.

“Выстаўку мы пазіцыянуем як адкрытую, у ёй — каля сотні работ, створаных за апошні год”, — адзначае Фёдар Ястраб.

Таксама ў бібліятэцы адбылося адкрыццё экспазіцыі мініяцюрных выданняў на тэму “Выбітныя дзеячы сусветнай палітыкі”, якую падтрымала Пасольства Рэспублікі Беларусь у Азербайджане. Больш за 60 кніг з Музея мініяцюрнага кнігі ў Баку калекцыянера Зафіры Салахавай апаўвадаюць пра знакамітых палітыкаў, дзяржаўных дзеячаў і вядомыя падзеі ў палітычным жыцці свету мінулага стагоддзя.

Адна з апошніх кніг, якая трапіла ў экспазіцыю, — гэта выданне, што распаўвадае пра візіт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка ў Азербайджан у чэрвені гэтага года. Яно можа змясціцца на далоні: фармат выдання — усяго 38x53 мм. Кніжка змясціла больш за 30 каляровых фотаздымкаў.

У гонар 80-годдзя з дня нараджэння **Уладзіміра Караткевіча** 25 лістапада ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя новага выдання на чатырох мовах адной з самых папулярных аповесцей аўтара — “Дзікае паляванне караля Стаха”. На наступны дзень фаліант прадставілі публіцы ў час урачыстасцей на радзіме пісьменніка ў Оршы. Карэспандэнты “К” пазнаёміліся з унікальнай кнігай першымі, літаральна сустраўшы яе тыраж адрозна па прыездзе з друкарні. Пра перадумовы стварэння кнігі і будучае літаратурнае спадчыны Караткевіча мы гутарым са старшынёй Беларускага фонду культуры **Уладзімірам Гілепам**.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка на прэзентацыі кнігі “Дзікае паляванне караля Стаха” ў Нацыянальнай бібліятэцы адзначыў, што гэты і іншыя творы Уладзіміра Караткевіча заслугоўваюць таго, каб іх перакладалі на многія замежныя мовы.

Па словах міністра, сёння неабходна прадстаўляць шырокай грамадскасці ўсё самае лепшае, што ёсць у нас, у тым ліку — праз літаратурныя пераклады. Павел Латушка выказаў спадзяванне, што пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў у бліжэйшы час адбудуцца прэзентацыі гэтага выдання ў Маскве, Кіеве, Лондане, Вільнюсе ды іншых гарадах.

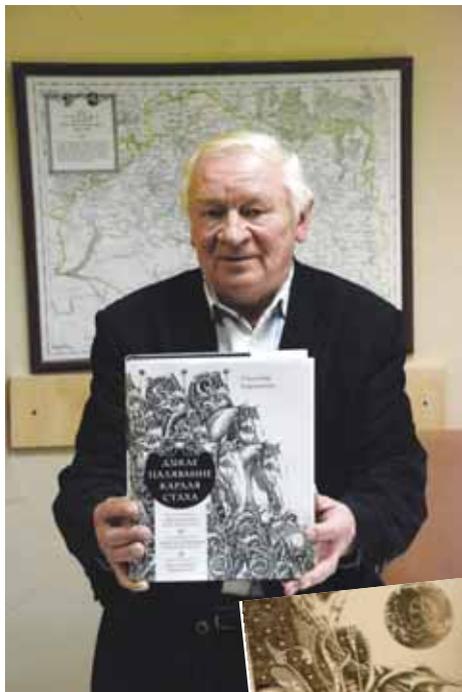

Кожнаму з нас ён даў усведамленне свайго ўласнага месца. І гэта важна сёння разумець і памятаць”, — падкрэсліў Павел Латушка.

На здымку: Павел Латушка знаёміцца з новым выданнем.

Але галоўнае, на думку міністра, — кніга “Дзікае паляванне караля Стаха” будзе несці праўду пра нашу Радзіму, гісторыю, культуру. “Фактычна Караткевіч стварыў падмурак для незалежнай краіны, даў свядомасць, разуменне таго, што мы — еўрапейскі народ, які мае глыбокія карані і багатую гісторыю.

Айпод для... рамана

Ад ідэі да здзяйснення...

— Уладзімір Аляксандравіч, ад задумы да з’яўлення ў Мінску гэткага шыкоўнага выдання прайшоў неверагодна кароткі час: усяго два месяцы...

— Так, нам давалося сканцэнтравать максімум высілкаў, каб за лічаныя тыдні атрымаць кнігу высокай друкарскай якасці. Асобна зазначу, што ідэя стварэння да ўгодкаў Караткевіча шматмоўнага фаліянта належыць міністру культуры Беларусі Паўлу Латушку, якую адрозна падхапіў і Беларускі фонд культуры. Сваймі праектамі мы хацелі стварыць своеасаблівы помнік класіку нацыянальнай літаратуры. Дарэчы, сам фаліант у 760 старонак, з вялікай колькасцю ілюстрацый, друкавалі ў Польшчы, дзе таксама надзвычай прыязна ставяцца да нашага пісьменніка.

— У фаліянце “Дзікае паляванне караля Стаха” прадстаўлена на чатырох мовах...

— Канешне, гэтая аповесць мае куды большую колькасць перакладаў на мовы свету. Яе можна прачытаць нават на в’етнамскай. Такі варыянт абраны невыпадкова: мы звярнуліся да дзвюх дзяржаўных моў — беларускай і рускай. Потым — пераклад на ўкраінскую...

— ...Мову, якую цудоўна ведаў Караткевіч: ён вучыўся ў Кіеве, пасля ўніверсітэта працаваў у вясковай школьцы ў Кіеўскай вобласці, ды і сам пісаў сям’яныя творы па-ўкраінску...

— Так, неўзабаве ў Кіеве павінны адкрыць помнік нашаму суайчынніку. Да слова, мяркуецца, што пад час тых урачыстасцей адбудзецца прадстаўленне і нашага праекта. Зрэшты, магчымы прэзентацыі і ў іншых краінах: нездарма чацвёртай мовай выдання

была абрана англійская. Аб абавязковым перакладзе аповесці на мову міжнародных зносін нас прасіла і Міністэрства замежных спраў, каб можна было распаўсюджаць фаліант па пасольствах Рэспублікі Беларусь за мяжой.

Сярэбраная аправа для золата слова

— Цяпер у “кніжнай модзе” — барочныя вокладкі, пазалочаныя зрэзы... У параўнанні з гэтым выданнем Беларускага фонду культуры ўражвае аціпласцю, у якой, аднак, адчуваецца высакародная годнасць...

— Мы зыходзілі з асобы аўтара, улічваючы сціпласць гэтага чалавека пры жыцці. На нашу думку, афармленне павінна было стаць абрамленнем унутранай скарбніцы слова.

Упэўнены, работа над афармленнем пачынаецца з дасканалага вывучэння тэксту. Зыходзячы са зместу, мы абралі для кнігі ўсяго тры колеры: белы, чорны і сярэбраны. Манахромнае вырашэнне напачатку выклікала неспадзяваную цяжкасць. Справа ў тым, што нам спатрэбіўся партрэт Караткевіча — адпаведна, графічны. Давалося шукаць па музеях і ў Беларускам саюзе мастакоў. Пад час гэтых пошукаў мы, на вялікі жаль, сутыкнуліся з тым, што нешматлікія майстры пэндзля звярталіся да спроб партрэта Уладзіміра Самёнавіча.

Дзякуючы богу, не ўзнікла пытанняў з ілюстрацыямі да кнігі. Нашай тэме адпавядала творчасць гродзенскага мастака Юрыя Якавенкі. Мы звярнуліся да яго з просьбай праілюстраваць фаліант — ён з задавальненнем адгукнуўся. Сумесна з мастаком было вырашана ствараць афармленне з работ, што адпавядаюць тэме “Дзікага палявання...”, так бы мовіць, атмасферы літаратурнага твора. Часткова мы выкарысталі ўжо наўняўны ў мастака малюнкi, але толькі тыя, якія яшчэ нідзе не друкаваліся. Палову ж ілюстрацый Юрыя Якавенка стварыў спецыяльна для нашага выдання.

Абсягі Караткевіча: ад А да Я

— Хацелася б, каб, незалежна ад юбілейных дат, у календары з’яўляліся і новыя падобнага кшталту праекты...

— Канешне, вы закранаеце вельмі глыбінную праблему. Прыходзяць новыя пакаленні, і для кожнага з іх павінен з’яўляцца свой Караткевіч, прычым неабавязкова толькі ў папярывым варыянце. Для ноўтбукаў, планшэтаў, айподаў, якімі карыстаецца сёння маладое пакаленне, патрэбна ствараць электронныя версіі аповесцей і раманаў аднаго з самых папулярных беларускіх аўтараў.

Што такое з’ява пад імем “Караткевіч”? У першую чаргу — сакавітая беларуская мова. Вось спрабуеш чытаць яго па-руску — і нека знікае тая незаўважная матэрыя, з якой у ягоных раманах і вылучаеш карэнную беларускую ментальнасць. Каб матчына мова стала натуральнай для моладзі, трэба больш чытаць, а значыцца, — і выдаваць такіх стылёва багатых і ў добрым сэнсе папулярных кніг.

Па-другое, майстар слова раскрывае для нас беларускую гісторыю. Не мною было заўважана, што часцяком інтэлігенцыя ў свой час адклала ўбок падручнікі і бралася за раманы Караткевіча: так яскрава, падрабязна і праўдзіва ён распавядае менавіта пра нас і нашу гісторыю.

Таму мне вельмі хочацца, каб словы Уладзіміра Караткевіча намнога шырэй вывучалі ў школе. Хаця б так, як у сваё школьнае дзяцінства нам выкладалі Пушкіна. Памятаю, як у дзевятым класе мы вывучалі “Яўгенія Анегіна”: якім жа незразумелым нам, вясковым хлопчукам, падаваўся ўвесь гэты дваранскі свет з яго надзеямі і амбіцыямі! Караткевіч жа распавядае сённяшнім школьнікам пра жыццё і думы іх прадзедаў, раскажа аб каласальнай любові да сваёй Радзімы і бязмернай пашане да сваёй культуры...

— Тым больш, што шматгранны талент Караткевіча дазваляе склаці праграму адпаведна любому ўзросту: казкі, вершы, раманы, п’есы, эсы...

— Калі гэтак будзе, калі дзеці будуць ведаць Караткевіча з малых гадоў, спадчына пісьменніка атрымае новы голас. Тады, мяркую, з’явіцца помнік Караткевічу не толькі ў Оршы, але і ў сталіцы, яго імем пачнуць называць не толькі маленькія вуліцы, але і праспекты. Прынамсі, у Рагачове ўжо закладзены пачатак: былая вуліца Чкалова цяпер носіць імя Караткевіча. І для гэтага мы і імкнуліся стварыць падарункавае выданне “Дзікага палявання караля Стаха”. Калі да 100-годдзя з дня нараджэння таленавітага пісьменніка мы прыйдем з уважлівай у жыццё марай, што акрэслена мной вышэй, значыцца, Беларускі фонд культуры гэтым томам выканаў сваю задачу.

Настасся ПАНКРАТАВА

На здымках: Уладзімір Гілеп; старонкі з новай кнігі. Фота Юрыя ІВАНОВА

Князі ў Нацыянальнай

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася ўрачыстая прэзентацыя выдання “Радзівілы. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзяў”, якое выйшла ў выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя” імя Петруся Броўкі.

Гэта першая кніга ў серыі “Энцыклапедыя рарытэтаў” і яна паўтарае старадаўні альбом Радзівілаў, які ўключае 165 факсімільных чорна-белых партрэтных гравюр і малюнкаў з гістарычнымі камментарыямі, што дазваляюць азнаёміцца

— Хачу адзначыць, — сказаў ён, — што ў Беларусі цяпер вельмі паважліва пачалі ставіцца да ўсяго, што звязана з гісторыяй нашага роду. Памятаю, у першы мой прыезд у Нясвіж, у 1988 годзе, нейкая жанчына літаральна мятай выганяла мяне з фамільнага замка. Цяпер мы ў Беларусі — жаданыя госці.

Вялікую радасць у князя выклікае і тое, што шмат айчынных даследчыкаў вывучаюць гісторыю яго роду, якая непарыву звязана з гісторыяй ВКЛ. Да таго ж, за апошнія два гады князь Мацей настолькі часта бываў у Нясвіжы, што, па пра-

ца з біяграфіямі сямнаццаці пакаленняў прадстаўнікоў сям’і Радзівілаў. (Пра фаліант “К” пісала ў № 36 за 2010 г.)

У мерапрыемстве прынялі ўдзел першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Лілія Ананіч, намеснік міністра культуры Тадэўш Стружэцкі, нашчадкі старадаўняга роду — Мацей і Мікалай Канстанцін II Радзівілы, прадстаўнікі дыпламатычных місій Літвы і Польшчы.

Як зазначыла ў сваім выступленні Лілія Ананіч, альбом — гэта важкі ўнёсак беларусаў у сусветную кнігавыдавецкую справу, у сусветную культуру, яшчэ адно яскравае сведчанне таго, што ў нашай краіне шануюць сваю гістарычную спадчыну.

Са сваім словам да прысутных звярнуўся і адзін з прадстаўнікоў сям’і Радзівілаў — князь Мацей.

ўдзе кажучы, пачаў лічыць сябе тутэйшым жыхаром.

Ён паведаміў прысутным, што збіраецца ў бліжэйшым будучым прывезці ў Беларусь новыя ўнікальныя рэчы, якія распаўсюджаюць аб прадстаўніках яго фаміліі. З гэтых прадметаў будзе складзена экспазіцыя, што адкрыецца ў сценах Нясвіжскага замка.

Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

На здымках: Мацей і Мікалай Канстанцін II Радзівілы і ўкладальнік альбому Вольга Бажэнава; унікальны фаліант.

Хто здыме новага Стаха?

Наступным сумесным кінапраектам Саюзнай дзяржавы стане кінастужка па водле рамана Уладзіміра Караткевіча “Чорны замак Альшанскі”.

Творцы ўжо плануецца распачаць падрыхтоўку да здымак гэтага фільма. Пра гэта паведаміла спецыяліст-эксперт аддзела сацыяльнай палітыкі Дэпартамента сацыяльнай палітыкі і інфармацыянага забеспячэння Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы Людміла Курыловіч.

Шматлікія перспектывы сумесных праектаў, фінансавую падтрымку доўгатэрміновых праграм у галіне культуры на тэрыторыях дзвюх краін абмяркоўвалі ў Магілёве ўдзельнікі “круглага стала”, прысвечанага традыцыйнай культуры народаў Беларусі і Расіі.

Людміла Курыловіч акцэнтавала ўвагу прысутных на тым, што з гэтай сустрэчы стала вылучэнне намінантаў на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва. “Раз на два гады мы звычайна адбіралі траіх намінантаў, а неабходна, каб іх было хаця б дзесяць-пятнаццаць, і — у розных накірунках творчасці. Цяпер плануецца новы парадак фінансавання лаўрэатаў: сродкі мяркуюць выдаваць не на адзінкавы аб’ект або мерапрыемства, а на вялікія праграмы, комплексныя мерапрыемстваў ці цыкл работ. Міністэрствы культуры абедзвюх краін, мясцовыя ўпраўленні і аддзелы культуры маюць шанец распрацаваць праект у галі-

не народнай творчасці, які рэалізоўваўся б на тэрыторыі Беларусі і Расіі”.

Дырэктар Магілёўскага метацэнтра Алег Хмялюкоў дадаў, што ніводны беларускі рэжысёр не наладзіў яшчэ такіх трывалых кантактаў з Расіяй, як Магілёўшчына. Устаноўны абменьваюцца дэлегацыямі, інфармацыяй, набіраюцца досведу адна ў адной на навукова-практычных канферэнцыях.

Пра беларуска-расійскія культурныя сувязі распавёў старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута. Па яго меркаванні, у асобных народных майстроў даволі мала шанцаў атрымаць прэмію Саюзнай дзяржавы, бо яны вядомыя толькі ў сваіх рэгіёнах. Таму трэба вылучаць тых, хто даўно і паспяхова займаецца папулярызаваннем дадзенага мастацтва, развівае яго. Гэта такія творцы, як Міхаіл Дрынеўскі, Валянціна Галява, Іван Кірчук ды многія іншыя.

Начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец заўважыў: “Цікава было б зладзіць сустрэчу, невялікі фестываль аркестраў народных інструментаў Беларусі і Расіі. У Магілёўскай абласной філармоніі працуе аркестр народных інструментаў імя Л.Іванова, якім кіруе Мікалай Алдану. Дырыжор актыўна супрацоўнічае з расійскімі творцамі і нядаўна атрымаў запрашэнне ўступіць у Асацыяцыю прафесійных дырыжораў Расіі. На наш погляд, яго праца заслугоўвае таго, каб ён стаў намінантам на вылучэнне прэміі Саюзнай дзяржавы”.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Прырода тэатральнага мастацтва надзвычай спецыфічная: яно існуе роўна да таго часу, пакуль доўжыцца спектакль. Але вось ізноў загарэцца ў зале святло, глядачы пакідаюць будынак і... Як жа тэатр працягвае сваё жыццё далей? У якім выглядзе застаецца з намі? Урэшце, дзякуючы якім складнікам упісвае сябе ў нашу агульнакультурную гісторыю?..

Сёння ўжо відавочна, што мода на тэатр як на своеасаблівы элітна-інтэлектуальны асяродак, дзе размаўляюць “пра сваё”, страціла актуальнасць. У той жа час, да ўзроўню відовішчнай установы, асноўнай задачай якой з’яўляецца забяспечэнне рэкрэацыйнай функцыя, тэатр наш яшчэ таксама не сяннуў. І гэткае яго становішча, з аднаго боку, надзвычай прыцягальнае тым, што не дае адкрытага ходу для навамодных бяздумных “восьмінаў” на глядачах, з іншага ж — нярэдка аказваецца неўспрымальным да тых цікавых эксперыментаў, якія адбываюцца не толькі ў сусветнай тэатральнай прасторы, але і на нашых родных абсягах. Але беларускі тэатр не спяшаецца заняцца самаспасціжэннем — сёння нашмат цікавей выглядае ідэя выхаду на міжнародную арэну. Якім чынам? Акурат пра гэта і пойдзе гаворка.

“Тэатральны запаведнік” шукае... “аканом”

Заўважнасць канкурэнтаздольнасці

Калі казаць пра рэальную прысутнасць сучаснага беларускага тэатра ў міжнароднай прасторы, адзіны, каму гэта насамрэч удалося, — рэжысёры тэатра лялек. Аляксей Ляляўскі, Алег Жугжда, Віктар Клімчук — сёння гэтыя імёны не проста вядомыя за межамі нашай краіны, але і запатрабаваныя прафесійна. Рэжысёры ствараюць пастаноўкі ў іншых тэатрах, актыўна бяруць удзел са сваімі спектаклямі ў найбуйнейшых міжнародных фестывалях. Аднак — вось парадокс! — усе яны заваявалі прызнанне і пашану, у першую чаргу тым, што кожны раз дэманстравалі свой высокі прафесійны ўзровень. А ўжо “беларускасць”, прычым, зусім не лабавая, узнікала на наступным этапе: калі пастаноўка набывала інтанацыі, ледзь улоўны каларыт, нюансы, якія і вызначаюць паняцце аўтарскага стылю. Так што сёння многія еўрапейскія тэатры лічаць за гонар запрасіць на пастаноўку тых жа Жугжду або Ляляўскага: за імі “стаіць” добрае імя і высокая планка творчага прафесіяналізму.

Рэжысёры ж драматычных тэатраў, на жаль, пахваліцца падобным “выхадам у свет” не могуць. І справа зусім не ў тым, што гэты від тэатра менш мабільны за лялечны. Проста яны мала кантактуюць у рэальнай творчай практыцы са знешнімі, іншымі формамі і прынцыпамі работы, у выніку чаго паняцце ўласнай “адметнасці” паварочваецца зусім іншым бокам, замяняючы выхад нашых рэжысёраў на сусветную “творчую біржу”. І хаця многія з іх усё ж перыядычна ездзяць на пастаноўкі ў тэатры іншых краін, як правіла, гэтыя іх работы не аказваюцца заўважанымі на ўзроўні таго або іншага рэгіёна і з гэтай прычыны не выходзяць на якасна іншы ўзровень. Апошні прыклад: “Пінская шляхта” ў рэжысуры Мікалая Пінігіна ў варшаўскай “Рампе”, якая так цешыла сэрцы ўсіх тэатральных “балельшычкаў” і якая прадэманстравала цалкам годны мастацка-паста-новачны ўзровень, наўрад ці выйдзе за межы нашай ўласнай радасці, у першую чаргу, акурат таму, што яна не стала падзеяй для польскай тэатральнай грамадскасці і не стварыла для яе прэцэдэнт знаёмства з “іншай”, аўтарскай рэжысурай. А так хацелася б, каб работа мастацкага кіраўніка аднаго з вядучых беларускіх тэатраў была прадстаўлена на адпаведным, вартым таго ўзроўні, а не ў “выпадковым” тэатры! Бо, як вядома, трапным “стрэл” атрымліваецца толькі тады, калі папярэдне ўдаецца добра і дакладна “прыцэліцца”.

Як змяніць гэтую сітуацыю? Адказ — відавочны: пастарацца працаваць так, каб пастаноўкі, на якія рэжысёры выязджаюць, каб зарабіць грошай, усё ж станавіліся тэатральнымі падзеямі не толькі для нас (маўляў, беларуса запрасілі працаваць за мяжу!), а, у першую чаргу, для тых тэатраў і рэгіёнаў, дзе паўстаюць. Толькі так пагалоска пра творчы ўзровень беларускіх рэжысёраў зможа ўзмацніцца і стаць ім рэальнай рэкламай.

Глядзі сваё

Зрэшты, экспарт айчынных прафесіяналаў — гэта далёка не першачарговая задача, што стаіць перад нашым тэатрам. Нашмат больш актуальнае — стварэнне ўласнага тэатральнага прадукту, які быў бы цікавы не толькі вузкаму колу прафесіяналаў, але і шырокай глядацкай аўдыторыі. Чаму мы вельмі часта кажам, што на міжнародным узроўні на сённяшні дзень не існуе такога паняцця, як “беларускі тэатр”: усе, канешне ж, ведаюць, што ў нашай краіне працуюць тэатральныя трупы, але пэўнага вобраза, асацыятыўнасці — не ўзнае? Ды таму, што мы самі, па сутнасці, не маем дакладна акрэсленай агульнай карціны беларускага тэатральнага працэсу!

“Нам за тое, што мы прапагандуем беларускую культуру, павінны прадстаўляць дадатковыя прэферэнцыі!” — гэтакія заявы неаднойчы даводзілася чуць ад тэатральных рэжысёраў. Маўляў, кожны з іх мог бы спакойна ставіць Шэкспіра з Чэхавым і не ведаць сабе гора-бяды, але ж... Наўнасць у рэпертуарнай афішы свайго калектыву нацыянальнай драматургіі яны нярэдка выдаюць бадай за подзвіг, наракаючы на глядача і крытыкаў за тое, што тыя, у сваю чаргу, не адзначаюць гэта як факт высокага грамадзянскага служэння, а ў большай ступені выказваюць заклапочанасць мастацкім узроўнем прадстаўленага матэрыялу. Ды толькі ўсур’ез аб прапагандзе можна разважаць толькі тады, калі робяць гэта глядачы, а не самі творцы.

Як жа данесці здабыткі айчыннага тэатра да тых, для каго яны прызначаны? Як прадэманстравать, што не толькі “за морам”, але і ў нас ёсць тэатральныя пастаноўкі, вартыя таго, каб быць заўважанымі і адзначанымі? Тут таксама існуюць даўно вядомыя рэцэпты, якія чамусьці нашымі тэатральнымі дзеячамі амаль што ігнаруюцца.

Рэцэпт першы: фестывальны

У апошнія гады стала заўважнай тэндэнцыя павелічэння прысутнасці айчынных калектываў на міжнародных

Як разгледзець адметнасць уласнай сцэны самім і “прадаць” яе іншым?

тэатральных фестывалях, якія праводзяцца на Беларусі. Аднак гэтага на паверку аказваецца мала: зазвычай галоўная задача падобных форуму — прадставіць агульную панараму мастацтва, не засяроджваючыся на адным яго аспекце. Іншая справа, што ва ўсе часы надзвычайны інтарэс да сябе выклікалі фестывалі, якія ставілі за мэту сабраць карціну таго, што адбываецца “тут і зараз” у нацыянальным тэатральным мастацтве. Згадайма хаця б знакамітыя некалі “Прыбалтыйскія тэатральныя вёсны”, якія ў свой час давалі карціну інтарэсаў і пошукаў, абазначаючы і пэўныя вектары творчага развіцця тэатраў.

Што ж, у свой час падобны творчы форум абзначыўся і ў Бабруйску: Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі меў на мэце скласці панараму таго, што за тэмы цікавыя сёння беларускіх аўтараў і якія жанравыя формы знаходзяць для іх нашы рэжысёры. На жаль, такая важная задача сышла з першага плана, у выніку чаго фестываль у Бабруйску з канцэптуальнага, важнага на агульнарэспубліканскім узроўні агляду-форуму ператварыўся ў звычайнае “мерапрыемства”, якое не вырашае аніякіх творчых задач, а проста прывозіць у горад спектаклі іншых тэатральных калектываў. Той факт, што абласныя ўлады не “здаюць” яго, падтрымліваючы фінансава, безумоўна, варты станоўчай адзнакі. Аднак пакінуць фестываль без належнага нападнення — значыць, змарнаваць усе тыя намаганні, якія прыкладваюцца для падтрымання яго жыццядзейнасці.

Рэцэпт другі: адрасны

Усе мы са школьных часоў памятаем пра тое, што лісты, адрасаваныя “на вёску да дзядулі” да адрасата не даходзяць. Але ў нашых унутрытэатральных справах паранейшаму працягваем думаць, што галоўнае — зрабіць, а ўжо спахыўцы знойдуцца самі сабой. На паверку ж аказваецца усё іначай. Яскравы прыклад — дзейнасць Цэнтра беларускай драматургіі пры Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. У свой час ішло шмат раз-

Рэцэпт трэці: выхад у свет

Не сакрэт, што сёння ў тэатральных колах літаральна ўсе з непрыхваванай нецярплівасцю чакаюць першай цырымоніі ўручэння Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Адны — каб нарэшце займець магчымасць прыцягнуць увагу прафесіяналаў да сваёй працы, другія — каб чарговы раз пафасна сказаць, што “нічога не атрымалася”. Ды толькі 27 сакавіка міне, пераможцы, вызначаныя журы, атрымаюць свае ўзнагароды... А што далей? Як сам факт перамогі ды і проста ўдзелу ў творчым конкурсе адаб’ецца на далейшым жыцці таго або іншага калектыву? І ці не станецца так, што самі ж тэатры скажуць: навошта мы будзем траціць сілы на ўсялякія “спарборніцтвы”, калі ў гэты самы час можам спакойна працаваць для сваіх глядачоў?..

Бадай, галоўнае, на што нельга ні ў якім выпадку забывацца, — тое, што сама па сабе прэмія не з’яўляецца (і не павінна быць!) нейкім абсалютам творчага прызнання. Яе першасная і галоўная задача — даць магчымасць выхаду лепшым тэатральным пастаноўкам, створаным у нашай краіне, на больш шырокую, іншую аўдыторыю. І гэта аднолькава актуальна не толькі для тэатраў, што працуюць у рэгіёнах, але і для сталічных калектываў, якія нярэдка гэтак жа, як і абласныя, маюць вельмі абмежаванае глядацкае кола. Не сягаючы далёка, можна згадаць расійскую “Залатую маску”: не толькі лаўрэатства, але і намінаванне на яе з’яўляецца для любога калектыву своеасаблівым выхадам на новы, іншы, узровень творчага існавання. У тым ліку — дзякуючы таму, што яго спектаклі, асабліва калі тыя прадстаўляюцца ў праграме “Russian case”, змогуць убачыць прадстаўнікі тэатральнай эліты многіх краін свету, крытыкі, менеджары і фестывальныя адборшчыкі, ад каго сёння шмат у чым залежыць прысутнасць тых ці іншых тэатраў у міжнароднай творча-фестывальнай прасторы.

Хацелася б, каб і наша Нацыянальная тэатральная прэмія адкрыла айчынным творцам выхад да новых перспектыв і будучых праектаў. А дзеля гэтага і неабходна глыбокая праца па стварэнні таго самага “ўрадлівага слою” ў выглядзе прадуманай спадарожнай інфармацыйнай прадукцыі, якая прадставіць айчынныя тэатры ў найлепшым, выгадным для кожнага калектыву, святле. Іначай жа, седзячы ў бяздзейным чаканні на краі поля, давядзецца надзвычай доўга чакаць патрэбных нам “узыходаў”.

Паўтара месяца таму ў рамках прама-тура па Польшчы мела магчымасць цягам тыдня пазнаёміцца з тым, што ўяўляе з сябе сучасны тэатр у гэтай краіне. Апрача вялікай колькасці сустрач і ўражанняў, сярод якіх — Фестываль нацыянальных прэм’ер у Быдгашчы, што сабраў лепшыя пастаноўкі з усёй Польшчы, зайздросны “запас” прома-прадукцыі. У ім, сярод іншага, — буклет-каталог сучасных польскіх драматургаў з біяграфіямі, спісам п’ес і кароткім прадстаўленнем кола іх творчых пошукаў. Побач — DVD-дыск, які прэзентуе тузін самых яркіх пастацовак сезона: трэйлер на 15 хвілін з запісам сцэн са спектакля, невялікае інтэр’ю з рэжысёрам, інфармацыя пра пастацовачную групу і занятыя акцёраў, тэхнічныя параметры спектакля, а таксама звесткі аб самім тэатры. Усё гэта, натуральна, прадубліравана на англійскай мове. Да таго ж, — падпіска на рассылку (рускамоўную, якая маецца, апрача польска-англамоўнай), дзе рэгулярна падаюцца навіны аб усіх гарачых падзеях у польскіх тэатрах са спасылкамі на публікацыі і сайты саміх калектываў. Паумалася: а што ж пра сучаснае беларускае тэатральнае мастацтва, акрамя ўласных уражанняў, маглі б прывезці дадому замежныя калегі пасля тыднёвай вандроўкі па нашых тэатрах?..

Таццяна КОМАНОВА

Пачатак XXI стагоддзя прынёс Уладзіміру Караткевічу-пісьменніку яшчэ большую славу, асабліва — з боку моладзі: аўтар “Дзікага палявання караля Стаха” на сёння, безумоўна, самы папулярны нацыянальны класік, якога чытаюць дзеля задавальнення, а не толькі ў межах школьнай або ўніверсітэцкай праграмы. Відавочна, што выкарыстанне творчай спадчыны Караткевіча ў якасці драматургічнага матэрыялу можа паспрыяць паляпшэнню сітуацыі з так званай сцэнарнай праблемай у сучасным беларускім кіно. Да таго ж, сярод буйных твораў пісьменніка застаўся адзін, да якога кінематаграфісты нават не прымерваліся. Раман “Каласы пад сярпом тваім”, як вядома, займае ў творчасці Караткевіча асаблівае месца. Стужка менавіта па гэтай кнізе, зыходзячы з самой сваёй ідэі, вельмі добра падыходзіць для стварэння нацыянальнага кінапраекта, планы накіраваны даўно выношваюць айчынным кінатворцамі.

У першай палове гэтага года СМІ поўніліся чуткамі пра тое, што пастаноўка “Каласоў...” не за гарамі, а ажыццявіць яе мастацкі кіраўнік Купалаўскага тэатра Мікалай Пінігін. Сам рэжысёр яшчэ год таму заяўляў, што мае намер прыступіць да гэтай працы. Напярэдадні юбілею класіка айчыннай літаратуры карэспандэнт “Культуры” вырашыў даведацца, ці могуць беларусы спадзявацца на хуткае з’яўленне герояў “Каласоў...” на экране.

ж разглядаць кандыдатуры, то, на мой погляд, лепшым кандыдатам на ролю пастаноўшчыка з’яўляецца Мікалай Пінігін”.

З кандыдатурай Пінігіна згодны і на студыі. Больш за тое: гатовы ўлічваць яго мастацкае кіраўніцтва ў Купалаўскім. Аднак зразумела, што здымкі такой маштабнай стужкі будуць патрабаваць ад пастаноўшчыка поўнай самааддачы і ахвяравання іншымі праектамі.

Задача-максімум

Мастацкі кіраўнік Купалаўскага тэатра Мікалай Пінігін вядомы большасцю як тэатральны дзеяч, але да экраннай культуры мае непасрэднае дачыненне: па адукацыі ён рэжысёр тэлебачання з вопытам тэлевізійных праектаў. Аб намеры паставіць “Каласы...” у кіно рэжысёр распавёў у інтэрв’ю “Культуры” яшчэ напрыканцы мінулага лета. Нічога ў планах не змянілася, падцвярджае Мікалай Мікалаевіч і сёння:

сва наладзіць пракат стужкі за мяжой. Адпаведна, карціна, апрача беларускай, будзе мець іншыя моўныя версіі. Пакуль размова ідзе пра супрацоўніцтва з польскім бокам, але ў перспектыве магчыма разлічваць на ўдзел расійскіх і заходне-еўрапейскіх кампаній.

Зразумела, пры гэтым у праект могуць быць унесены пэўныя змены: сапрадзюсар, у адпаведнасці з фінансавым укладам, часцей за ўсё мае права на сваё бачанне канцэпцыі праекта. Таму чакаць, што “Каласы пад сярпом тваім” будуць цалкам гатовы да запуску ў бліжэйшыя месяцы, пакуль не даводзіцца. Самы аптымістычны варыянт — канец 2011 года, паведамлілі “К” на студыі. У такім выпадку першыя глядачы пабачаць стужку не раней за 2013-ы.

Серыял як панацэя

Тое, што самая лепшая форма для экранізацыі рамана — тэлевізійная, упэўнены ўсе эксперты, да якіх мы звярнуліся.

ра Караткевіча, доктар філалагічных навук Галіна Шынкарэнка. — Гэты твор вельмі актуальны для ўсіх беларусаў менавіта таму, што апошняя кропка ў ім так і не была пастаўлена. Вобраз Алеся Загорскага, галоўнага героя “Каласоў...”, — на ўсе часы, таму, лічу, ён выкліка цікавасць сучаснага глядача, на перш — маладога...

Пытаннем, хто з беларускіх акцёраў можа выканаць галоўную ролю ў будучым кінапраекце, задаецца і патэнцыйны пастаноўшчык.

— Твор Караткевіча — узнёсла-рамантычны, таму і выконваць ролі ў яго экранізацыі павінны акцёры адпаведнага тыпажу, — мяркуе Мікалай Пінігін. — А вось хто

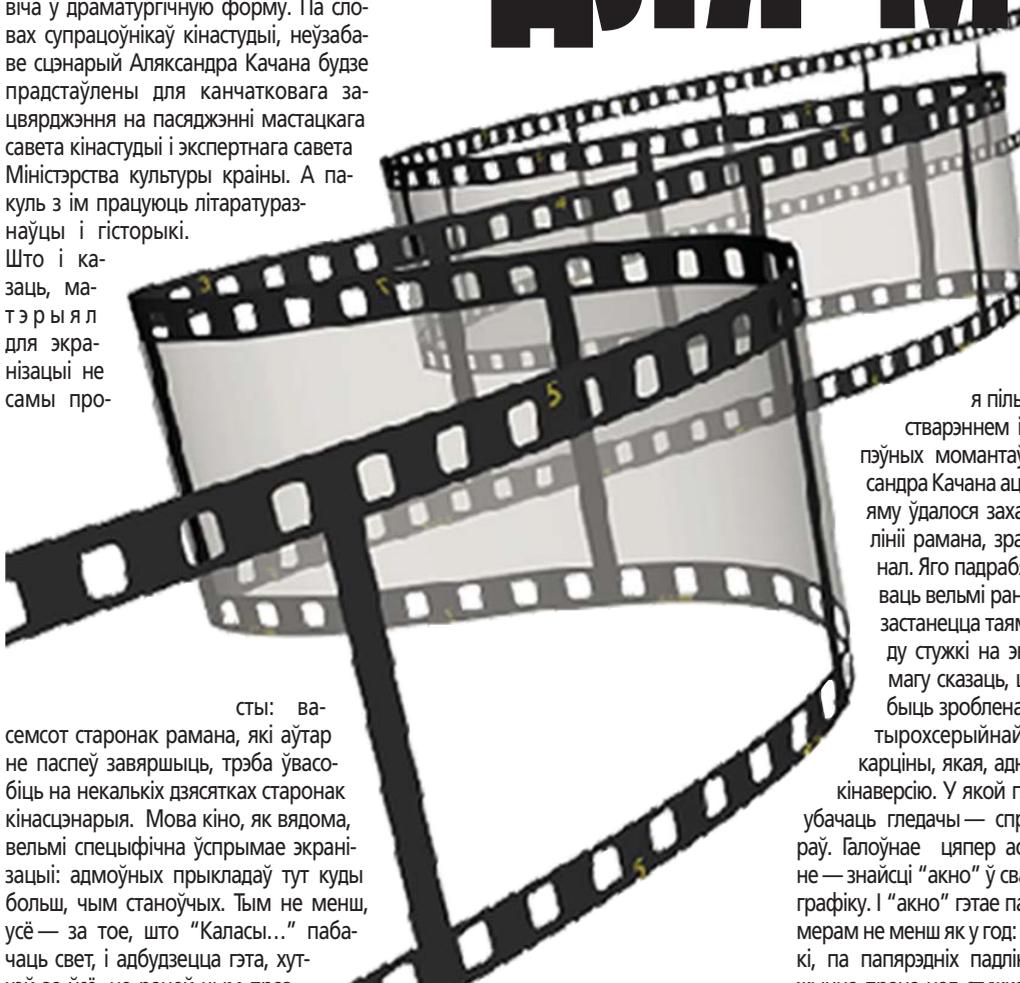
Сцэнарый — справа адказная

“Так, праца над праектам “Каласы пад сярпом тваім” ідзе на ўзроўні ўзгаднення сцэнарыя”, — паведамлілі карэспандэнту “К” на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Адказная праца была даверана самаму паспяховаму беларускаму сцэнарысту найноўшага часу — Аляксандру Качану, аўтару сцэнарыяў да стужак Андрэя Кудзіненкі “Акупацыя. Містэрыі” і “Масакра”, “Павадыр” Аляксандра Яфрэмава. Апошнія гады Качан стала жыве і працуе ў сталіцы Украіны, але адгукнуўся на прапанову перавесці прозу Караткевіча ў драматургічную форму. Па словах супрацоўнікаў кінастудыі, неўзабаве сцэнарый Аляксандра Качана будзе прадстаўлены для канчатковага зацвярджэння на пасяджэнні мастацкага савета кінастудыі і экспертнага савета Міністэрства культуры краіны. А пакуль з ім працуюць літаратуразнаўцы і гісторыкі.

Што і кажаць, матэрыял для экранізацыі не самы про-

Экранізацыя твора Караткевіча можа стаць першым нацыянальным кінапраектам

Фармат версіі “для мільёнаў...”

сты: вясемсот старонак рамана, які аўтар не паспеў завяршыць, трэба ўвасобіць на некалькіх дзесятках старонак кінасцэнарыя. Мова кіно, як вядома, вельмі спецыфічна ўспрымае экранізацыі: адмоўных прыкладаў тут куды больш, чым станоўчых. Тым не менш, усё — за тое, што “Каласы...” пабачаць свет, і адбудзецца гэта, хутчэй за ўсё, не раней чым праз два гады.

— Лічу, што Аляксандру Качану удалася яго няпростая задача: напісаць сцэнарый па Караткевічы, — зазначае галоўны рэдактар кінастудыі “Беларусьфільм” Наталля Сцяжко. — Пакуль зарана раскрываць падрабязнасці, але можна ўпэўнена сцвярджаць, што наш драматург здолеў захаваць сам дух пісьменніка, той настрой, з якім Караткевіч ствараў свой галоўны твор. Мяркуюць самі. Раман Караткевіча — вельмі аб’ёмны, у ім фактычна адсутнічае неабходны кожнаму экраннаму твору ярка выражаны драматургічны канфлікт. Да таго ж, Караткевіч не паспеў скончыць сваю эпопею — мы маем толькі самае агульнае ўяўленне, як павінна была завяршыцца гісторыя Алеся Загорскага. Праца над сцэнарыем ішла некалькі месяцаў, першапачатковы варыянт быў дапрацаваны пасля заўваг з

— Так, Караткевіч па-ранейшаму ў маіх планах. Мне вельмі падабаецца сцэнарый, я пільна сачыў за яго стварэннем і карэкціроўкай пэўных момантаў. Працу Аляксандра Качана адраўваю высока: яму ўдалося захаваць галоўныя лініі рамана, зрабіць годны фінал. Яго падрабязнасці раскрываць вельмі рана, — няхай гэта застанеца таямніцай да выхад стужкі на экраны. Пакуль магу сказаць, што стужка мае быць зроблена ў выглядзе чатырохсерыйнай тэлевізійнай карціны, якая, аднак, будзе мець кінаверсію. У якой паслядоўнасці іх убачаць глядачы — справа прадзюсараў. Галоўнае цяпер асабіста для мяне — знайсці “акно” ў сваім працоўным графіку. І “акно” гэта павінна быць памерам не менш як у год: менавіта столькі, па папярэдніх падліках, будзе доўжыцца праца над стужкай. Не трэба забываць і пра грошы: бюджэт карціны патрабуе значных інвестыцый. Мяркуюць самі: падзеі рамана разгортваюцца ў сярэдзіне XIX стагоддзя, што вымагае адпаведных касцюмаў і дэкарацый. Калі ж разглядаць натурныя пляцоўкі, то адразу паўстае праблема: падыходзячых па сцэнарый сядзіб і палацаў у належным стане на Беларусі зусім не шмат...

Праблему матэрыяльнага забеспячэння будучых здымак падцвердзілі “Культуры” ў Дэпартаменце па кінематаграфіі. Ужо сёння зразумела, што такі буйны праект, як “Каласы пад сярпом тваім”, можа адбыцца толькі пры адпаведным фінансаванні. Але час патрабуе ад нацыянальнага кінематографа большай акупнасці, таму спадзявацца толькі на дзяржбюджэт было б саманадзейна. У дадзены момант вядуцца пошукі партнёраў у іншых краінах, якія маглі б стаць сапрадзюсарамі праекта і аднач-

— Прыкладаў паспяховых экранізацый, якія на сто працэнтаў перадавалі б задуму аўтара літаратурнай першакрыніцы, у гісторыі кіно не так шмат — іх можна пералічыць па пальцах, — кажа Андрэй Расінскі. — Адэкватна перадаць раманную форму найлепшым чынам можна ў выглядзе тэлевізійнага серыяла. Тое, што сцэнарый Аляксандра Качана напісаны ў разліку на чатыры серыі, вельмі добра. Зрэшты, беларускаму кіно не прывыкаць ствараць стужкі спецыяльна для тэлебачання: згадайма вельмі паспяхова прыклады карцін “Уся каралеўская раць” і “Руіны страляюць”. Іншая справа — наколькі сённяшні стан нашай кінавытворчасці гатовы для такіх здымак.

— Фармат чатырохсерыйнага тэлевізійнага кіно, у прынцыпе, падыходзіць для паказу па тэлеканалах, на сённяшні дзень ён запатрабаваны, тое ж тычыцца і гістарычнай тэматыкі, — кажа Ларыса Малахава, дырэктар Дырэкцыі ліцэнзійных праграм і кінапаказу Белдзяржтэлерадыёкампаніі. — Калі вытворцы стужкі здолеюць знайсці замёжных партнёраў і паралельна падрыхтуюць іншамоўную версію для паказу ў іншых краінах, то шанцы на камерцыйны поспех іх праекта значна павялічацца. Што да беларускіх вытворцаў, то ў найноўшай гісторыі можна ўзгадаць толькі адзін прыклад гістарычнага серыяла: “Пракляты ўтульны дом” Уладзіміра Арлова па рамана Стэфана Жаромскага. Але гэты шматсерыйны стужка, знятая ў сярэдзіне 1990-х, на жаль, не адпавядае сучасным тэлевізійным фарматам, у тым ліку па працягласці адной серыі. Таму аўтарам фільма па рамана Караткевіча трэба будзе ўлічыць і гэты момант.

Нацыянальнаму праекту — зялёнае святло

— Можна толькі парадавацца намеру нашых кінематаграфістаў экранізаваць “Каласы пад сярпом тваім”! — упэўнена даследчык творчасці Уладзімі-

гэта будзе канкрэтна — пакуль сказаць вельмі цяжка. Бясспрэчна адно: аднымі беларусамі абысціцца будзе складана...

Да слоў рэжысёра дадамо, што патэнцыйныя замежныя ўдзельнікі могуць таксама ўнесці карэктывы ў падбор выканаўцаў. Практыка, пры якой суінвестары вылучаюць сярод умоў удзел у кінапраекце сваіх акцёраў, — вельмі распаўсюджаная. Важным момантам можа аказацца менавіта нацыянальны статус будучай пастаноўкі. Замежныя ўнёскі ў агульны бюджэт — гэта, зразумела, вельмі добра, але тое, што “Каласы пад сярпом тваім” павінны быць у першую чаргу беларускім праектам, падаецца, не варта і абмяркоўваць: у ім сыходзяцца асноўныя запыты айчыннай глядацкай аўдыторыі. Аб даследаваннях і меркаваннях на гэты конт “Культура” неаднойчы пісала. Большасць апытаных наведвальнікаў кінатэатраў хацела б бачыць нацыянальны “блокбастэр”, прысвечаны тэме айчыннай гісторыі. Аб гэтым сведчыць таксама касавы поспех такіх стужак, як “Анастасія Слуцкая” і “Масакра”. Калі ўлічваць высокую папулярнасць Уладзіміра Караткевіча як пісьменніка, то прадукт “Беларусьфільма” “Каласы пад сярпом тваім” — самы верагодны кандыдат на званне буйнога нацыянальнага кінапраекта, аб якім даўно ідзе гаворка ў краіне. Спадзяёмся, ён дазволіць перайсці айчынным кінематографу сапраўды на новы ўзровень існавання і глядацкай увагі.

Спадчына Уладзіміра Караткевіча, як вядома, вельмі цесна звязана з кінамастацтвам. Яшчэ ў 1962 годзе пісьменнік скончыў Вышэйшыя курсы сцэнарыстаў і рэжысёраў у Маскве: кіно, відэавочна, прыцягвала яго як самае масавае мастацтва. І нам добра вядомая фраза Караткевіча пра тое, што “раман пра чытаюць дзесяткі тысяч — стужку паглядзяць мільёны”.

Антон СІДАРЭНКА

Дарчы, а якое ваша бачанне герояў Караткевіча на экране? Дасылайце свае меркаванні на паштовы і электронны адрасы рэдакцыі. Аб’яваем, што ўсе ідэі будуць перададзены здымачнай групе “Каласоў...”

ЭКСКЛЮЗИВЫ

Газета “Культура” цягам сваёй амаль дваццацігадовай гісторыі заўжды славілася эксклюзіўнымі публікацыямі. Тыя “разыначкі” шукалі і шукаюць журналісты выдання, імі з ахвотай дзеляцца дзеячы культуры і мастацтва Беларусі. І адным з найбольш частых герояў такіх успамінаў становіўся Уладзімір Караткевіч. Колькі невядомых фактаў і дэталей да біяграфіі класіка слова дадалі нашы аўтары? Не злічыць! Згадаць толькі некаторыя з тых адкрыццяў газеты, якія, упэўнены, стануць навінкай і для многіх цяперашніх чытачоў “К”, прапануем праз фрагменты эксклюзіваў, дадаўшы, вядома, і новыя штрыхі.

Мне сказалі: “Гэта Валодзя Караткевіч”

Напачатку была Орша...

У.Караткевіч. 1950 г.

Оршы Уладзімір Караткевіч прысвячаў свае вершы і прозу, сюды вяртаўся з многіх дарог, адсюль выпраўляўся з новым натхненнем “на срэбны гасцінец нябёс”. Штрыхі да незабудых дзіцячых і юнацкіх гадоў будучага пісьменніка зрабіў вядомы журналіст і пісьменнік Навум Цыпіс, які ў час вандроўкі ў Нью-Ёрк нечакана сустрэўся там з... аднакласнікам Караткевіча — Леанідам Крыгманам. Эксклюзіўнае інтэрв’ю з шэрагам невядомых фактаў біяграфіі літаратара было надрукавана ў “Культуры”. Вось некалькі фрагментаў таго расповеду.

— ...У 1945-м, калі я прыйшоў у Аршанскую школу № 1, мне было 13 гадоў, яму — 14, — згадаў Леанід Крыгман. —

Мы абодва былі худыя і заўсёды галодныя. Памятаю першую сустрэчу. Спачатку я пабачыў вялікую фуражку, насунутую проста на вочы. Калі ён яе прыпадняў, на мяне зірнулі два розныя вокі: адно — шэрае, другое — карычневае. Мне сказалі: “Гэта Валодзя Караткевіч”, і прамоўлена гэта было з вялікай павагай. Не дзіва! Ужо тады ён рэзка вылучаўся сярод нас адукаванасцю, хуткім і дакладным розумам, адметным пачуццём гумару і самай што ні ёсць феноменальнай памяццю. Мог прачытаць старонку ў кнізе і запомніць яе назаўсёды.

Са школьных прадметаў больш за ўсё любіў гісторыю і літаратуру. Выкладчыца апошняй, Кацярына Іванаўна Грыневіч, сапраўдная настаўніца, — ёй тады было пад трыццаць, — разам з намі выпускала школьны літаратурны альманах, зразумела, рукапісны і ў адным экзэмпляры. Там Валодзя і “друкаваў” свае вершы. Яны ўжо тады былі такога ўзроўню, што, прачытаўшы іх, многія перасталі пісаць: зразумелі, што гэта справа сур’ёзная і не для ўсіх.

Кацярына Іванаўна вяла ў нас і драматычны гурток. Памятаю, мы паставілі “Рэвізора” — поспех! Валодзя выконваў

У аршанскім музеі класіка.

ролю Добчынскага, маленькую, але “выціскаў” з Гогаля ўсё, што можна. Ужо ў той час ён спрабаваў пісаць п’есы, дарэчы, магу засведчыць: у 8-м класе ён напісаў першы варыянт п’есы “Млын на Сініх Вірах”. Кацярына Іванаўна хваліла Валодзю, яна бачыла яго прызначэнне. А ён плаціў ёй па-свойму, сапраўднай любоўю, нават, калі хочаце, каханнем... Зрэшты, мы ўсе былі ў яе закаханыя... А з Кацярынай Іванаўнай ён перапісваўся ўсё жыццё...

Як пісаў Караткевіч?

Леанід Крыгман: “У асноўным — з ходу, і тут жа правіў сябе так, што старонка чарнела. Але здаралася, што і без адзінай праўкі, — як каменьчык выкаціць. Праўда, здаралася гэта нячаста...”

“Быццам дзяўчына, царква на Нерлі...”

Уладзімір Караткевіч зрабіў Ніну Молеву — гісторыка мастацтва, выкладчыка Вышэйшых літаратурных курсаў у Маскве, дзе наш пісьменнік вучыўся ў 1958 — 1960 гг., — прататыпам Ірыны Горавай у рамане “Нельга забыць”, прысвяціў ёй вершы, пасля пісаў лісты і прысылаў у падарунак свае кнігі з аўтаграфамі. З цягам часу яна перадала рукапісы твораў Караткевіча і некалькі яго лістоў у Цэнтральны маскоўскі архіў-музей асабістых збораў, дзе яны захоўваюцца ў фондзе № 113. “Культура” першай з беларускіх выданняў надрукавала фрагменты ўспамінаў Ніны Молевай і некалькі не вядомых раней рукамоўных твораў пісьменніка.

“Гэта была просьба аднаго з самых паважаных мастацтвазнаўцаў тагачаснай Расіі, прафесара Міхаіла Уладзіміравіча Алпатава: узяць на сябе курс выяўленчага мастацтва, на які ён быў пагадзіўся. Як

Н.Молева.

Чытаць я бралася свай, даўно ўжо задуманы, курс, якому ніводзін універсітэт не даў бы з’явіцца святла: “Псіхалогія стварэння мастацкіх твораў і псіхалогія ўспрыняцця мастацкіх твораў”. (...) Мае пажаданні мелі на мэце і яшчэ адну незвычайную частку: тады яшчэ нікім і нідзе не практыкаваных аўтобусных экскурсіі па старажытнарускіх гарадах. (...)

І вось першая сустрэча з “цяжкімі”, якія аказаліся сапраўды яркім сусветам. Віктар Астаф’еў, Яўгеній Носаў, Навэла Матвеева,

“Залатое кольца” — “Нельга забыць”

выявілася, памылкова. Толькі што адкрытыя Вышэйшыя літаратурныя курсы — факультэт Дзяржаўнага літаратурнага інстытута імя Горькага — уяўлялі з сябе надта своеасаблівую аўдыторыю, з якой — прафесар не ўтойваў — знайсці кантакт не ўдалося. (...)

Юрый Ганчароў (Варонеж), Анатоль Знаменскі (Краснадар), Юрый Піляр, Рыма Казакова, Дуся Лось, Наталля Парыгіна (Тула), Вячаслаў Кузняцоў (будучы загадчык аддзела паэзіі ў часопісе “Звезда”), Пётр Рэвуцкаў (Новасібірск), стараста курса Георгій Ладоншчыкаў (небеспаспяхова дзіцячы паэт), Міхаіл Ткач (Чарнаўцы), пісьменнікі з Манголіі, Арменіі; за першым сталом — неразлучная пара: Уладзімір Караткевіч і прыгажуня чачэнка Раіса Ахматава — усіх не пералічыць. І ўсе гатовы спрачацца, дыскутаваць, адстойваць безумоўную лухнасць сваіх густаў і... прадзятасцей. (...)

Узрост — ад саракагадовых да самых маладых, як Уладзімір Караткевіч і Пётр Рэвуцкаў. І зноў ашаламляльная розніца. Караткевіч — настаўнік з завершанай вышэйшай адукацыяй. Рэвуцкаў — казачок, ледзь не чатырохгадовым апынуўся на Калыме разам з усімі казацкай раднёй. (...) Для большасці вучоба абарвалася на парозе Вялікай Айчыннай. (...) Затое было сваё разуменне жыцця і жаданне зразумець сэнс тых выпрабаванняў, праз якія давялося прайсці.

Першыя маршруты паездкаў па нашым “Залатым кольцы”: Масква — Тройца-Сергіева лаўра — Растоў Вялікі — Яраслаўль — Карабіха — Масква. Канец паездкі ў цішы нашых белых начэй, недзе блізка да поўначы. Масква — Уладзімір — Багалоубава — Кідзекша — Нерль — Масква. (...) І раскрытая ўсім дварыма і праёмамі вокнаў без шкла насустрач вясне царква Пакрову на Нерлі. Стараславянскія тэксты, якія я чытала з хораў, у гулкай і радаснай цішы храма. Колькі ж пасля гэтай паездкі было прынесена вершаў, прозы, паэтычных урыўкаў! (...) Два гады заняткаў скончыліся, і два гады завязалі вузельчыкі на ўсё жыццё.

15.07.06 (...)”

Што пісаў Караткевіч Ніне Молевай?

“Ніна, милая! До сих пор не могу прийти в себя, и мне делается не по себе от воспоминаний о нашей последней встрече. Глупо как получилось, правда? Уезжал и видел в окне твоё лицо и руку. Что же это ты натворила, чёртик из табакерки?..”

И вот я дома. Сразу свалилось столько дел, что вздохнуть некогда.... И я должен работать, чтобы скорее расчистить себе путь. За десять дней я должен написать второй вариант сценария и сильно сократить пьесу. Когда сделаю — буду относительно свободен, брошу все остальные дела и приеду... Твоё фото стоит на столе и не смотрит на меня. Иногда мне кажется, что ты делаешь это нарочно, чёртик. В отместку посылаю тебе своё, правда, сделанное год назад и плоховатое. Но, в отличие от твоего, я на нём мужественно и прямо смотрю в глаза. И я на нём незатейлив, как лопата, а взгляд у меня бесхитростный и открытый.

Пиши мне. Не задерживай ответа. И будь умницей, поправляйся. До скорой встречи. Владимир. 26.III.63 г.”

З гэтым мядзведзікам Уладзімір Караткевіч пазнаёміўся на здымках іншай стужкі Юрыя Цвяткова.

Кузьміцк-Галадаеў — Дзядзькаў — Алеса

Рамантык, які не паступіўся і коскай

Пазнаёміліся Юрый Цвяткоў з Уладзімірам Караткевічам у 1962 годзе. Два землякі, абодва вучыліся ў творчых ВНУ: будучы вядомы кінарэжысёр — на аператарскім факультэце ВГИКа, будучы славетны пісьменнік — на Вышэйшых сцэнарных курсах. З таго часу — шчырыя сястункі і сумесная праца цягам доўгіх гадоў. З “Культурай” Юрый Цвяткоў — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі — падзяліўся самымі дарагімі ўспамінамі пра знакамітага Уладзіміра Караткевіча. Самымі дарагімі, бо менавіта на старонках “К” яны ўпершыню ўбачылі свет.

— У тое наша падарожжа з кінакамерай па нібы новаадкрытай здымачнай групай краіне — Беларусі — мы здымалі цэрквы, рэшткі крэпасцей, падмуркі і фрагменты сцен — усё тое, што займала няўрымсліваю душу Уладзіміра Караткевіча. Пасля кожнага аб’екта ён накідваў дробным, уборыстым, амаль каліграфічным почыркам у сваім блакноце дыктарскі тэкст, часта ў гуліва-жартоўнай форме. З сабой у нас была карта рэспублікі, на якой мы адзначалі маршрут і асноўныя месцы здымак. Валодзя рабіў на карце ўласныя паметы. Я ніколі раней нікому не паказваў гэтую карту: было тут штосьці глыбока асабістае...

Неяк рухаючыся ў бок Віцебска з поўдня на поўнач, мы праскочылі горад і пайшлі ў напрамку да Полацка, маючы намер вярнуцца ў Віцебск пазней. Дырэктарам фільма, гэта значыць — чалавекам, які загадваў фінансамі, быў Леў Кузьміцкі. Ён не часта цешыў нас сваёй прысутнасцю, будучы пераважна ў Мінску. У Віцебск ён павінен быў перавесці належныя нам грашовыя сродкі. І якое ж было наша здзіўленне, абурэнне і злосць, калі, вярнуўшыся праз два дні ў Віцебск, мы не

знайшлі там ніякіх грашовых пераводаў! Так што грошай на гасцініцу не было, мы аказаліся ідэальна галодныя і досыць злыя (як ні дзіўна, акрамя Валодзі, — ён паставіўся да гэтага з гумарам), да вечара чакалі пераводу, з надыходам ночы паехалі з Віцебска. А Валодзя, узяўшы ў мяне карту, закрэсліў на ёй назву “Віцебск” і звернуў дапісаў сваё: “Г. Кузьміцк-Галадаеў”.

Такія “перайменаванні” на гэтай карце ён рабіў не раз. Міхалішкі, дзе мы здымалі ўнікальную царкву, знаходзяцца непадалёк ад гарадка Астравец, а сябра Караткевіча Адам Мальдзіс родам з гэтых мясцін — з вёскі Рассолы Астравецкага раёна. Мальдзіс васьмь-восьмь павінен быў пад’ехаць, мы ж усё валаводзіліся са здымкамі. Валодзя крыху занерваваўся — і вось ужо на карце замест Міхалішак з’явіўся новая назва: “Г. Мальдзіс”.

У Гродне, каб праехаць па наваколлях, мясцовыя ўлады прапанавалі нам у якасці правадніка цудоўную дзяўчыну, работніцу музея Алесаю. Яе блузка была аздоблена нацыянальным беларускім арнамантам, а зялёная спаднічка нагадвала каларыстыку старадаўняга строю. Ды і ўся яна свяцілася някідкай, але непаўторнай і натуральнай красою беларускі: папялястыя валасы, блакітныя вочы, поўныя ўсмешлівыя вусны. Усе наша падарожжа Валодзя так і не даў нікому з нас, акрамя сябе, зразумела, рот раскрыць. У Гродне развіталіся з жалею, а як толькі лягнулі дзверцы за зніклай прыгажуняй, Валодзя выхапіў у мяне карту, энергічна закрэсліў надпіс “Гродна” і хутка напісаў: “Г. Алеса”.

У Рагачове жывіў дзядзька Караткевіча — Ігар Васільевіч. У ягоным доме нашу групу прынялі па-каралеўску: накармілі, спаць паклалі, і ўранку г. Рагачоў на карце быў перайменаваны ў “Г. Дзядзькаў”.

Каб зацвердзіць усе свае перайменаванні, ён распісаўся проста на карце: “Аўтар сцэнарыя Ул.Караткевіч”.

Дзе здымаўся Караткевіч?

Юрый Цвяткоў: “На кінаплёнцы выяў Караткевіча збераглася вельмі мала: кадры з фільма “Памяць каменя” па ягоным сцэнарыі, дзе Караткевіч выходзіць з возера Свіцязь і ідзе да вогнішча, толькі нядаўна так па-майстэрску разведзенага ім пад досыць моцным ветрам, пара выступленняў на афіцыйных урачыстасцях ды дзве невялікія ролі — ксяндза і татарына — у фільме “Хрыстос прыямліўся ў Гародні”.

З “дрэва вечнасці”

Дванаццаць рэдакцый “Жыцця...”

Мінскі “Фанфан-цюльпан”

Не былі экранізаваны ў свой час творы Караткевіча, напісаныя для экрана. Гэта кінараманы “Леаніды не вернуцца на зямлю”, “Легенда пра беднага д’ябла”. Не пабачыў аўтар на экране і кінасцэнарыя “Гневное солнце, палящее”. Гэта рваўся здымаць Ігар Дабралюбаў... А гэты фільм — рэкардсмен савецкага кіно па “лажанні на паліцы”: 22 гады! Гаворка — пра “Жыццё і ўзнясенне Юрася Братчыка”. Стужка зведла дванаццаць рэдакцый! Сведкам лёсу карціны стаў кінарэжысёр Уладзімір Арлоў, што ўпершыню надрукаваў у “Культуры” сенсацыйныя дакументы пра яе выпуск.

— Тады, у 1960-я, Караткевіч адзін ведаў пра Беларусь, пэўна, як цэлы інстытут! Гэта ад яго мы ўпершыню чулі тады прозвішчы Радзівілаў, Скірмунтаў, Хаткевічаў, Пацаў, Храптовічаў; ад яго дазнаваліся пра хмяльныя напоі “Трыс дзівінірыс” — тройчы па сем; пра кубак Вялікага Арла; пра ўменне адным ударам шаблі рассячы ворага з галавы да сядла; пра змену характару подпісу пракурора на справе Каліноўскага: ад размашыстага ў ордэры на арышт — і да сціплай загаўлінкі на смяротным прысудзе...

У напружанай атмасферы нараджаўся ў Мінску вясклы фільм “Хрыстос прыжміўся ў Гародні”... Але вось урэшце —

з а к р ы т ы прагляд першага варыянта. У маленькай зале — з д ы м а ч н а я група і мінскія акцёры. Усе разумелі, што прысутнічаюць пры нараджэнні выдатнага творца — мудрай гарэзлівай кінапрытчы, — і віншавалі рэжысёра, аўтара, аператара. А далей...

Лексіка пратаколу: “...неакрэсленая ідэйная канцэпцыя...”; “выключыць цалкам сцэны...”; “істотна пераасэнсаванне...”; “...рэкамендаваць пракансультавацца...”; “называлася прозвішча гісторыка-марксіста. Але хто мог тут што падказаць энцыклапедысту Караткевічу, калі лепей за яго ніхто не ведаў гісторыю Беларусі і — галоўнае! — ніхто больш сумленна яе не трактаваў! Фільм “вытрымліваў” рэдакцыю за рэдакцыяй. Урэшце ў Мінску яго прынялі.

Масква ж паставілася да фільма больш прыдзірліва. Адтуль прыйшоў, за подпісам старшыні Дзяржкіно СССР Раманава, загад: ануляваць акт прыёмкі, “...указаць старшыні Дзяржкіно БССР тав. Паўлёнку на адсутнасць належнага кантро-

лю...”; “...вынесці вымову дырэктару “Беларусьфільма” тав. Паўцову за незабеспячэнне кантролю за працай здымачных груп...”; “...у трохдзённы тэрмін дапрацаваць...”; “...прадоўжыць тэрмін вытворчасці без павелічэння каштарысных асігнаванняў...”; “...накладзі матэрыяльныя санкцыі ў адносінах да работнікаў, што вінаватыя ў стварэнні фільма нізкага ідэйна-мастацкага ўзроўню...”

Ратуючы фільм, рэжысёр Уладзімір Бычкоў ішоў на кампраміс: пераздымаў сцэны, пераагучваў, прасіў аўтара тэрмінова — да раніцы! — дапісаць некалькі “ідэйных” рэплік. Назаўтра працавіты Караткевіч прыносіў — амаль штодня! — замест правак з двух-трох сказаў два — тры аркушы, спісаныя дробным почыркам. Чытаў натхнёна, нараспеў. Лічылі, што ён не здолеў напісаць каротка, ёміста. Аўтар і рэжысёр пераставалі разумець адзін аднаго. І хаця Літва была

побач, не выклікаць жа адтуль пасля кожнага ўказання на даздымку рэплік Баніеніса! Тады аператар Анатоль Забалоцкі зняў ксяндзоў, да якіх чапляліся “інстанцыі”, так, што не было відно іх артыкуляцыі: то твары — у паўцемры, то рот “перакрыты” свечкай — кладзі тэкст, які заўгодна!

Але справа, канешне ж, была не ў дапісванні выратавальных рэплік. Прысутныя не ўсведмлялі, што ім чытаюць старонкі іншага твора, што нараджаецца вялікі раман: па вобразнасці, гумары, новых ведах, сакавітасці мовы — верагодна, лепшая беларуская проза. Гэта быў унікальны выпадак: літаратурны твор стаўся вынікам фільма...

Савецкі глядач быў зачараваны французскай камедыяй “Фанфан-цюльпан” з яе іранічным закадравым тэкстам, прачытаным Зіновіем Гердтам. Засвяцілася надзея: можа, такі тэкст выратуе фільм? Дырэктар карціны Сямён Тульман узгадаў, што, працуючы ў Маскве на фільме “Першыя выпрабаванні”, я пісаў смешныя мініяцюры для Аркадзя Райкіна. Мяне запрасілі дапамагчы, можа, пасля

сёмай “рэдакцыі” фільма, можа, пасля дзесятай. З абодвума “Валодзіямі” я ўжо быў знаёмы, а з Караткевічам — дастакова блізка. Уважліва вывучыў карціну, напісаў каментарый, прынёс пісьменніку ў ягоную двухпакаёвую кватэру па вуліцы В.Харужай, 48.

Ён ухваліў тэкст і для беларускага варыянта фільма сам зрабіў пераклад. “Зямля ў тыя далёкія часы была яшчэ нерухомай і плоскай, таму ў кожным балоне, у кожным бары можна было лёгка сустрэцца з чортам, прывідам ці — горш за тое! — з рабаўніком...” Калі цяпер у анталогіі “Усе беларускія фільмы” чытаем: “Закадравы голас з іранічнай урачыстасцю распаўядае пра...” — гэта камплімент мне.

Але ні закадравы тэкст, ні — быццам бы сімвалічны — стоп-кадр у фінале замест “Нагорнай казані” не ўратавалі карціну. Урэшце знайшлося “выйсце”: паласці яе на паліцу!

...У 1989-м стужку дазволілі-такі выпусціць на экран — для гледача ўжо зусім іншай эпохі. Сядзім у кіназале — рэшткі здымачнай групы, пісьменнік Янка Брыль, сам Бычкоў, — бачым на экране Караткевіча ў эпизодзе: ён у патлатым перуку грызе сцягно, вядліну... А самога Валодзі ўжо пяць гадоў няма на свеце... Па праглядзе Бычкоў кажа: “Давайце падумаем, параміся: можа, нешта можна дарабіць у фільме? У нас ёсць час”. Мудры Брыль уздыхнуў: “Спяшайцеся. Бо нам ужо не раз казалі, што “ў нас ёсць час”...”

Якім сцэнарыстам быў Караткевіч?

Уладзімір Арлоў: “Сцэнарыў Валодзі быў, можа, крыху недапрацаваны і вялікі — 94 старонкі. Але якой асалядай ужо было чытаць яго! Незвычайна ўражвала ўжо першая старонка: яна, бы ў п’есе, прадстаўляла дзейных асоб, ды яшчэ з гарэзлівымі характарыстыкамі: “Юрась Братчык из Пьяного Двора, он же Христос: школяр-недоучка, за доброту и сомнения в вере изгнанный из Мирского колледжума; Иосия бен Равуни, он же Иуда: бывший медных дел мастер, бывший ювелир, бывший толкователь Талмуда — бывший бедняк вследствие этого. За те же, что и Юрась, качества изгнан из Слонимского кагала...”

Лёгкім росчыркам па лёсе, або Алеся ў Краіне цудаў

Што памятаеш з дзяцінства? Выпадкавае знаёмства з казкай, дакрананне да новага, незвычайнага. Мышанятка, якое выратавала ад ненажэры-ката, маладыя елачкі, што табе па пояс, і ты, нібы Аліса ў Краіне цудаў, гладзіш іх вершаліны... І наўрад ці будзеш памятаць гасцяванні вядомага пісьменніка, адно калі ён не зрабіў у тваёй прысутнасці нечага неардынарнага...

Бацькі мае ўзгадваюць: калі мы жылі на вуліцы Карла Маркса і дом Уладзіміра Сямёнавіча Караткевіча быў за тры хвіліны хады, сем’ямі гасцявалі адно ў адных вельмі часта. Ад нашага старога дома засталіся ў памяці высокія прыступкі ў пад’ездзе, вялізныя падаконнікі, затухлы камін, цвіценне клёнаў за вакном ды яшчэ нейкія напаяпрыстыя, аселяў у памяці фрагменты ранняга дзяцінства... Калі мы пераехалі ў звычайную хрушчоўку ў Заводскім раёне, усё гэта здавалася вялікай экзотыкай. Але менавіта праз маленькую неардынарную падзею ў новай кватэры і захаваўся мой першы ўспамін пра Караткевіча...

...Мне пяць гадоў, і я хварэю. У госці да бацькі прыходзіць дзядзька Валодзя. Ён бачыць мой настрой, сядзе побач і пачынае маляваць. З-пад хуткага пярэ вылятаюць смешныя персанажы папулярных мультыкаў ды нейкіх прыдуманых гісторый, і ўся гэтая сітуацыя здзіўляе мяне надзвычайна: вялікі добры дзядзька малюе мне, маленькай дзяўчыцы...

Неўзабаве выйшла кніжка дзіцячых казак Уладзіміра Караткевіча. У ёй з’явіліся ўжо яго ўласныя героі: Беларус Янка з яго захапляльнай гісторыяй пра чорта, котку і мядзведзя, птушыны суд, які ўражваў сваімі сюжэтамі і мудрай жыццёвай філасофіяй... Сёння, калі я сутыкаюся з фразай “Караткевіч — прарок”, міжволі згадаю яго маленькае прадказанне, якое тычылася майго ўласнага лёсу... На тытульным аркушы гэтай кнігі казак Караткевіч пакінуў аўтограф: “Даражэнькай Алесі Чарняўскай (Бяляўскай — па галоўцы). Дзядзька Чорт” (ад подпісу спіральная стрэлачка вядзе да малюнка хітрага чарцяняці). Калі праз дваццаць пяць гадоў пры ўзяцці шлюбу мяне запытваюць, ці буду змяняць сваё прозвішча Чарняў-

ская на мужава — Белявец, — не змагу парушыць накіраванага Караткевічам...

А малюнк... Я знайшла іх ужо падлеткам у тым месцы, дзе з пашанай схавалі іх бацькі (з аўтографам усё ж!). У той час я і мае сябры зачытваліся раманам “Каласы пад сярпом тваім”. Кніга прымушала плакаць і верыць у лёс герояў, іх гісторыі...

І менавіта тады, параўноўваючы дзядзьку Валодзі, якога я ведала, і ягоны твор, пачынала прадчуваць сутнасць мастацтва. Я магла хваліцца: “Ведаю чалавека, які напісаў гэтую кнігу!”, але насамрэч не ведала пра яго — аўтарскае — існаванне. Калі ва ўласным кабінце ён апранаў чыстую кашулю і садзіўся за стол са стосам белай паперы, то пераставаў быць знаёмым, сябрам, мужам або сынам. А становіўся творцам — далёкім, недасягальным, адзіночкім, моцным, праўдзівым...

Алеся БЕЛЯВЕЦ
На здымках: малюнк, зробленыя рукой Уладзіміра Караткевіча; з пісьменнікам у грыбах (1979 г.).

Адмірал. На рачулцы Смердзь

Прыпяць. Ліпень 1984-га

Больш чым праз дзесяць гадоў пасля той вандроўкі па Прыпяці, якая стала для Уладзіміра Караткевіча апошнім падарожжам па “беспрыпынай Беларусі”, адзін з яе ўдзельнікаў — мастак Пётр Драчоў — распавёў рэдактару аддзела газеты “Культура” Барысу Крэпаку пра гэтае падарожжа ўпершыню. Перад вамі — храналогія падзей тых летніх дзён і крыху дарожнай лірыкі.

— ...У Валодзі была мара: зрабіць вялікую вандроўку па рэспубліцы і напісаць фундаментальную кнігу, прысвечаную любімай Беларусі, — прыгавдаў Пётр Драчоў. — Іншымі словамі — склаці гімн Айчыне, падвесці некаторыя вынікі ўласных жыццёвых уражанняў, разваг... У якасці ілюстратара сваёй будучай кніжкі Валодзя абраў Валянціна Ждановіча як фатограф і мяне як мастака-акварэліста і рысавальшчыка. Менавіта з гэтага пачалася практычная рэалізацыя задумы Караткевіча.

Пісьменнік пачуваўся не вельмі добра — ён пакутаваў на язву, — аднак упарта настойваў, і ў сярэдзіне ліпеня 1984-га, пасля амаль двухгадовай падрыхтоўкі, мы ўтрох селі ў машыну і ўзялі напрамак на Пінск. План у нас быў наступны: з Пінска па Прыпяці праплыць на плыце да Гомеля, адтуль па Дняпры падняцца да Оршы, пагасцяваць на радзіме Уладзіміра Сямёнавіча, а там распрацаваць новы план. Да Пінска дабраліся без прыгод, там пакінулі машыну і селі на шыкоўны плыт... Уладзімір Сямёнавіч быў у нас “адміралам”, а мы — “матросамі”.

Памятаю першую ноч на беразе Прыпяці. Камарыныя хмары. Расклаті вялікае вогнішча. Сядзім, г’ём гарбату, ціхенька размаўляючы. Разважаем пра Сусвет, пра НЛА, пра іншапланецян. Выплыў вялікі руды месяц. І раптам, ад-

некуль з’явіўшыся, над нашым вогнішчам, зусім нізка, праляцела вялікая сава. А потым яшчэ і яшчэ — тройчы! Я здрыгануўся, мурашкі пайшлі па скуры... Шагнуў на вуха Ждановічу, што сядзеў побач: “Ведаеш, Валянцін, не падбаюцца мне нешта гэтыя палёты. Хаця б нічога не здарылася...” — “Ды кінь ты, не будзь містыкам...”

З Пінска ішлі па плыні, робячы не больш за 10 — 15 кіламетраў штодня. Спыняліся ўсюды, дзе трапляліся прыгожыя краявіды. Сустрэліся і доўга размаўлялі “за жыццё” з простымі вясцоўцамі, паромшчыкамі, рыбакамі, рабочымі і маракамі з рудавозаў. Караткевіч пастаянна нешта занатоўваў. Ждановіч займаўся фотаздымкай, я рабіў акварэлі, накіды, замаляўкі з прыроды, паралельна выконваючы абавязкі шэф-кухара...

22 ліпеня, не даязджаючы да Турава, на рачулцы Смердзь — прытоку Прыпяці — ва Уладзіміра Сямёнавіча здарыўся цяжкі прыступ язвавай хваробы. Ніхто з нас тады не мог падумаць, што гэты прыступ будзе фатальным! Мы адразу спынілі “ракету”, і Валодзя, зусім знясілены і хворы, у суправаджэнні Ждановіча паехаў у Тураў, а адтуль — у Мінск. Я з усёю экіпіроўкаю застаўся на плыце, чакаючы дапамогі. Праз два дні, 25 ліпеня, Караткевіч памёр...

Як гатаваў Караткевіч?

Пётр Драчоў: “Валодзя быў такі гасцінны гаспадар, якіх я не сустракаў дагэтуль. У сябе дома, у Мінску, ён умеў рабіць літаральна ўсё: па нейкіх старажытных рэцэптах марынаваў, ставіў капусту, гатаваў наліўкі і зёлкі. Іншым разам тэлефанаваў мне дахаты і тэрмінова прасіў прыехаць. Надарылася штосьці? Ды не, ён разам з Валяй (ягонай жонкай) прыгатаваў нейкую дзівосную беларускую страву і “замежную” настойку — трэба пакаштаваць, пакуль не астыла”.

На гэтай дняпроўскай стро́ме і стаяла груша, пра якую пісаў Караткевіч.

што такую магчымаць турыстам ніхто гарантаваць не можа. Дом працягвае выконваць сваю першачарговую функцыю — прыватнага жылля.

Як адзначыў дырэктар Рагачоўскага музея народнай славы Міхаіл Ларычкаў, мясцовыя ўлады ўжо неаднойчы выступалі з ініцыятывай ператварыць стары дом у музей, прапаноўвалі гаспадару кватэру на замену... Але Сяргей Грынкевіч наадрэз адмаўляецца пакідаць “родавае гняздо”. Стаўленне ж да гасцей нярэдка залежыць ад ягонага раскладу дня і настрою.

Зрэшты, гэта права гаспадара — і юрыдычнае, і маральнае. Самае важнае тое, што цяпер гэты дом стаіць на вуліцы Карат-

гэта мясцовы шляхціч Томаш Грыневіч — арганізатар паўстання 1863 года на Рагачоўшчыне. Караткевіч лічыў яго сваім продкам па матчынай лініі.

Звестак пра шляхціца захавалася небагата, але сярод іх — і адзін ягоны верш, прычым з яўнымі “беларусізмамі”. Удзел у паўстанні меў для яго трагічны фінал: Грыневіч быў скоплены і расстраляны.

— Пасля расстрэлу яго магіла была зруйнавана з зямлёй, але трохі пазней, калі жарсці ўлягліся, хтосьці з мясцовых жыхароў усталяваў на тым месцы крыж, — распавядае Аляксандр Рыкуноў. — Гадоў пятнаццаць таму ён яшчэ стаяў на старых могілках — вялізны, замшэлы...

кін. — Мы зрабілі нарэзку з розных інтэрв’ю пісьменніка, і на сцэне будзе ўвасоблены своеасаблівы дыялог, з пытаннямі і адказами. Пакажам і сяміхвілінны фільм “Яго натхнялі гэтыя мясціны”, які нядаўна быў намі створаны. А потым — прэзентацыя факсімільнага выдання рукапісу “Ладдзі Роспачы”, што нядаўна выйшла ў Мінску...

Таксама ў праграме пазначана пешая экскурсія па мясцінах Караткевіча. Як адзначыў дырэктар музея, ахвотных у горадзе знайшлося вельмі шмат.

Невялічкі буклет “Рагачоўшчына Караткевіча” быў выдадзены па заказе райвыканкама Нацыянальным

“Каласы...” з натуры

Гарады асацыіруюцца ў нас з пэўнымі адметнасцямі — або своеасаблівымі “брэндамі”. Па шчырасці, да нядаўняга часу Рагачоў у мяне ніякіх асаблівых асацыяцый не выклікаў (знакамітая згушчонка, вядома, не ў лік). Выбітных помнікаў архітэктуры там не захавалася, і пра восем з лішкам стагоддзяў гісторыі горада нагадвае хіба ўзгорак замчышча. Але варта памятаць, што адметнасці — гэта не толькі будынкі...

У чатырохгадзінны шлях да Рагачова я выправіўся толькі таму, што мясціны, дзе “Дняпро п’е Друць”, называў найпакнейшым кутком Беларусі сам Уладзімір Караткевіч. Ягонае сцвярджэнне было зусім не галаслоўным: як вядома, пісьменнік аб’ездзіў родны край уздоўж ды ўпоперак і таму меў з чым параўноўваць.

Яшчэ зусім нядаўна пра “рагачоўскі перыяд” у творчасці Караткевіча на вуліцах горада, забудаваных тыповай савецкай архітэктурай, не сведчыла нічога. Нават і самой вуліцы, названай у гонар класіка, у Рагачове не было.

Юбілей стаўся добрай нагодай для вяртання памяці пра пісьменніка ў яго ўлюбёныя мясціны. Ці, дакладней, — толькі пачатку вяртання. Бо, зважаючы на мэтанакіраванасць мясцовых улад, не выпадае сумнявацца ў тым, што юбілейныя імпрэзы — гэта не фармальна “даніна памяці”, а — перадусім — пасыл на перспектыву.

Дняпро ўсё ж перамог

“Груша цвіла апошні год... Дняпро падбіраўся да яе спакваля, патроху, як разбійнік”.

Пачатак рамана “Каласы пад сярпом тваім” памятаюць, не раўнуючы, усе. Але мала хто ведае, што гэтая насычаная драматычнымі алегорыямі замалёўка, падобна на тое, рабілася з натуры.

— Восць тут, у вёсцы Азярышча, на высокай стро́ме па-над ракой, і бярэ пачатак знакаміты раман, — упэўнена сцвярджае заўзятая краязнаўца, навуковы супрацоўнік Рагачоўскага музея народнай славы Аляксандр Рыкуноў. — Дый самую тую грушу я добра памятаю. Літаральна колькі гадоў таму Дняпро да яе ўсё ж дабраўся і зрынуў у свае воды...

І сапраўды, няспешны рокат магутнай воднай стыхіі нібы падмацоўвае гэтую гіпотэзу (на Рагачоўшчыне, яна, зрэшты, даўно ўспрымаецца як аксіёма). Для аматараў такой музыкі прыроды тут зусім нядаўна былі ўсталяваны лавачкі, а побач — прышрубавана да валуна металічная пліта, якая аднаўляе ў памяці радкі знакамітага твора. Атрымалася цудоўнае месца для сузіральнага адпачынку і “думак пра вечнае”. Тое, што паўстагоддзя таму адсюль падоўгу ўглядаўся ў Дняпро Караткевіч — гэта ўжо не гіпотэза, а гістарычны факт.

— Звярніце ўвагу на гэтыя балоты, — кажа Аляксандр Рыкуноў па дарозе ў Рагачоў. — Нічога не нагадвае? Але ж іх апісанні ў адной з аповесцяў Караткевіча — літаральна “з натуры”!

Машына спыняецца проста пасярод дарогі. Паабпал яе — зарослая травой зыбка багна. Краевід трохі вусцішны, і змрочных верхніках караля Стаха ўяўленне малюе на даляглядзе само сабою. Як чалавек сучасны адразу ж адзначаюць: цудоўны сюжэт для анімацыйнай турпраграмы!

“Той самы” стол

На ціхай рагачоўскай вуліцы стаіць зграбны драўляны дамок, збудаваны яшчэ да рэвалюцыі. Калісьці ён належыў дзядзьку пісьменніка, які ставіўся да літаратурнага таленту пляменніка з вялікай пашанай. Уладзіміра Караткевіча тут заўсёды чакаў асобны пакой са сціглай мэбляроўкай: ложка, пара крэслаў ды пісьмовы стол. Пляменнік ахвотна карыстаўся з такой гасціннасці.

— Ён пачаў прыязджаць сюды, мусіць, яшчэ са студэнцкіх часоў, — згадвае цяперашні гаспадар хаты Сяргей Грынкевіч, які даводзіцца пісьменніку стрыечным братам. — І пачуваўся тут як дома...

Калі заходзіш у пакой пісьменніка, у пэўны момант падаецца, быццам Уладзімір Караткевіч яшчэ нядаўна быў тут і неўзабаве зноў вернецца са сваіх бясконцых вандровак па ваколіцах, абтрасаючы аб парог брудныя боты... Гэта заслуга гаспадароў хаты, якія захавалі інтэр’ер своеасаблівага кабінета ў некранутым выглядзе.

Самы каштоўны яго прадмет — гэта, вядома, пісьмовы стол. Яму сёння папраўдзе цаны няма: менавіта за ім былі напісаны многія старонкі самых знакамітых твораў Караткевіча: “Каласы пад сярпом тваім”, “Нельга забыць”, “Ладдзя роспачы”, “Сівая легенда”, “Дзікае паляванне караля Стаха”...

— Уладзімір працаваў падоўгу, і ў гэты час у ягоны пакой мог заходзіць толькі спаніэль, — распавядае сённяшні гаспадар дома. — Мы з бацькам стараліся яму не перашкаджаць. А вось у побыце ён быў рахман і ні на кога звысоку не глядзеў. Нармальны чалавек, без усялякай “зорнай хваробы”, — кажа стрый пісьменніка.

Без сумневу, ад магчымаці трапіць у гэты пакой не адмовіцца ніводзін прыхільнік творчасці Караткевіча. Але... Пакуль

Турыстычны даведнік па мясцінах, дзе “Дняпро п’е Друць”

У дзядзькавай хаце, у гэтым пакойчыку, напісаны не адзін выдатны твор.

Могілі на самым беразе Дняпра — адно з нешматлікіх ацалелых сведчанняў рагачоўскай даўніны. Непадальк ад капліц-спачывальняў з пахіленымі маўкамі — магіла бабулі Уладзіміра Караткевіча. Сёлета на ёй быў усталяваны новы помнік. Прычым грошы на яго сабралі энтузіясты, адгукнуўшыся на заклік прэсы.

А вось рагачоўскі шляхціц XVI стагоддзя Гервасій Выліваха рэальнага прататыпа ў гісторыі не меў — ці, прынамсі, ён пакуль не выяўлены.

Літаратурнага героя кожны можа ўяўляць па-свойму: вобраз — рэч нематэрыяльная. Але неўзабаве Выліваха мае паўстаць і ў “манументальнай” версіі.

— Усталёўваць вулічныя скульптуры сёння модна, і Рагачоў ад гэтай тэндэнцыі таксама не адстае, — кажа Міхаіл Ларычкаў. — Але навошта ўвасабляць у бронзе нейкіх абстрактных лазеншчыкаў або пашталёнаў, калі ў нас ёсць такі яркі герой?

Мастакі прапанавалі тры аўтарскія версіі вобраза Выліваха. Выбар найлепшай з іх адбываецца самым дэмакратычным шляхам: кожны наведвальнік музея можа прагаласаваць за ўпадабаны варыянт. Як адзначыў Міхаіл Ларычкаў, у апытанні чынны ўдзел бяруць не толькі жыхары Рагачова, але нават і турысты з Расіі, якія адпачываюць у мясцовым санаторыі.

Цэнтральнай падзеяй святкавання юбілею Караткевіча на Рагачоўшчыне стала імпрэза ў раённым Доме культуры. Але, як адзначыў начальнік аддзела культуры райвыканкама Міхаіл Зайцаў, гэта толькі адно з ладнага шэрагу юбілейных мерапрыемстваў. Сярод іх — пленэр, выстаўка, вечарыны ў навучальных установах... У гарадской гімназіі падрыхтоўка да юбілею была ў самым разгары. У фае ўжо ўсталявалі планшэты для выстаўкі, прысвечанай пісьменніку, а вучні завяршалі рэпетыцыю вельмі своеасаблівай пастаноўкі.

— Яе ідэя — Караткевіч гутарыць з людзьмі, — распавядае намеснік дырэктара ўстановы Аляксандр Алей-

агенцтвам па турызме яшчэ два гады таму. Так, пакуль для стварэння паўнавартаснага маршруту відавочна бракуе “напаўнення” — канкрэтных аб’ектаў паказу і, галоўнае, крэатыву. Але ў тым, што такі маршрут папраўдзе можа існаваць, сумнявацца не выпадае. Балазе ён можа існаваць у самых розных фармацях — не толькі пехатой і не толькі па зямлі. Чарцяжоў ладдзі Роспачы ў архівах, вядома, не знойдзеш, але...

Адным словам, ідзі тут не давядзецца высмоктаць з пальца.

Акурат напярэдадні камандзіроўкі ў Рагачоў пачаў ад свайго калегі ў рэдакцыі Юрыя Іванова адзін невялічкі эпизод яго стасункаў з Караткевічам. Калі хтосьці назваў беларускі Мсціслаў “другім Суздалем”, пісьменнік ускліў:

— Юрый, у гэтым свеце не можа быць нічога другога! Бо ўсё — унікальнае!

Напэўна, гэта тычыцца кожнага беларускага горада — нават тых, якія мы як найхутчэй імкнемся прамінуць транзітам. Іх жыхарам застаецца толькі знайсці (альбо, ва ўсялякім выпадку, нават стварыць) свае адметнасці, праявіць іх, зацікавіць гасцей і... у першую чаргу, саміх сябе. У выпадку з Рагачоўшчынай, шукаць тыя ўтоеныя ад няўважлівага старонняга вока “брэнды” ўвогуле не выпадае — справа хіба ў іх раскрыцці. Найлепшым турыстычным даведнікам па гэтым краі з’яўляюцца творы Караткевіча. А больш яркія і прывабныя вобразы і сюжэты, здатныя прымусіць нас убачыць яго ў новым святле, наўрад ці знойдзеш нават самы прасунуты піяршчык.

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Рагачоў — Мінск
Фота аўтара

Навагодняя песенька

Словы
Уладзіміра ПЕЦЮКЕВІЧА
Музыка
Дзмітрыя ДАЎГАЛЁВА

Станьце дзеткі, калі ласка,
Каля ёлкі ў карагод:
Сённяя цуды, сённяя казка —
Сустракаем Новы год!
Сустракаем Новы год!
Сустракаем Новы год!

Дзедка ў дом паклічце, унукі:
— Дзед Мароз, хутчэй прыйдзі!
Прынясі нам мех дарункаў,
І нямала дзіўных дзіў!
Сустракаем Новы год!
Сустракаем Новы год!

Заспяваем шчыра, звонка,
Хоць не песенны кірмаш, —
Пазавём гасцей на ёлку
У садок дзіцячы наш!
Сустракаем Новы год!
Сустракаем Новы год!

Andante maestoso

Canto

1. Стань - це, дзет - кі,

ка - лі лас - ка, ка - ля ёл - кі ў ка - ра - год: сён - ня - цу - да, сён - ня - каз - ка -

су - стра - ка - ем Но - вы год! Сён - ня - цу - да, сён - ня - каз - ка - су - стра - ка - ем

Но - вы год! Су - стра - ка - ем Но - вы год!

Су - стра - ка - ем Но - вы год! год!

Па гэтай лініі спласці

**Паважаныя
культасветнікі!**

Лістападаўскі выпуск
“Куфра” распачынаем
прэм’ерай песні Ганны Кароткінай на
адзін са славетых вершаў Уладзіміра
Караткевіча — “Бацькаўшчына”. Другі
музычны штрых у нумар робіць таксама
новы твор Дзмітрыя Даўгалёва і Уладзіміра
Пецюкевіча. Ён прыдасца на навагодніх
урачыстасцях для маленькіх выканаўцаў.

“Сцэнарны партфель” папоўнім яшчэ
адной работай нашых чытачоў са
Свіслацкага раёна, прысвечанай калядным
святкаванням.

У выпуску “Куфра” таксама —
новыя кампазіцыі ад майстроў
шашачнай гульні.

Да новых сустрэч!

“БУФАР- РАДЦА”

**выпуск
№ 10 (46)**

30
Уладзіміра Пецюкевіча

Бацькаўшчына

**Словы Уладзіміра Караткевіча
Музыка Ганны Кароткінай**

Дагарэў за брамай небакры, —
Месяц паміж воблачкаў плыве.
Выйду зноў, як у мінулы май,
Басанож прайдуся па траве.

Прыпеў:

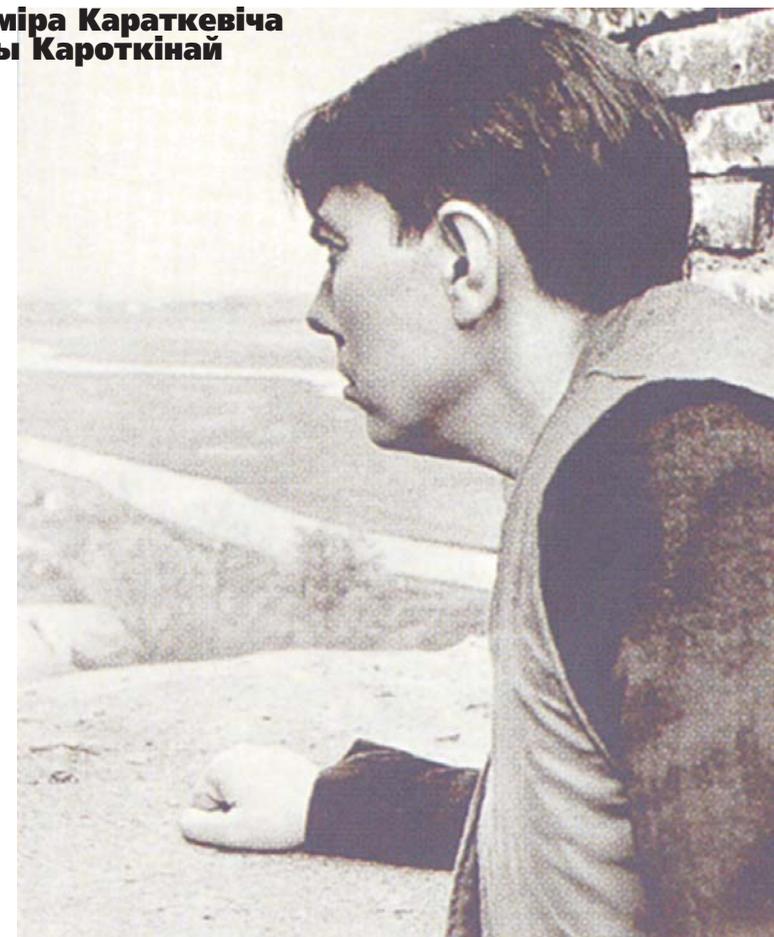
А вакол травіцы роснай рай
І бярозак белая сям'я.
Мой чароўны беларускі край,
Бацькаўшчына светлая мая!

Дымная, сцюдзёная раса,
Цёмныя ў траве ад ног сляды.
А такога рослага аўса
Я не бачыў доўгія гады.

Прыпеў.

Нават шкадаванне — дзе яно?
Зноў вясна, і жаль знікае зноў.
Так губляюць пах перад вясной
Ссохлыя сцябліны палыноў.

Прыпеў.

Праз песню да “гістарычнай музыкі”

Доўгі час адзінай песняй на вершы Уладзіміра Караткевіча была “Бацькаўшчына” Ларысы Мурашка. Гэты твор даўно стаўся рэпертуарнай класікай Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя І.Жыновіча, выконвалі песню і іншыя калектывы ды салісты. Да юбілею вялікага пісьменніка з’явіўся цэлы шэраг новых песень на яго словы, некаторыя з іх, Эдуарда Зарыцкага, мы ўжо публікавалі. Нарадзілася і новая “Бацькаўшчына” — Ганны КАРОТКІНАЙ.

Цікава, што гэтая песня — літаральна першы зварот кампазітара да эстраднага жанру: раней Ганна Кароткіна пісала шмат духоўнай музыкі, звярталася да інструментальнага авангарда.

— **Мабыць, у вас загаварыла імкненне да альтэрнатывы? Гэткае жаданне зрабіць штосьці іншае: і ў параўнанні з вядомай песняй на гэты верш, і ў дачыненні да сваёй уласнай творчасці.**

— Прычына была толькі адна: прыцягальнасць паэзіі Караткевіча. Здраецца, у пэўны момант ты раптам ба-

чыш многія традыцыйныя рэчы ў новым святле — так, быццам сутыкнуўся з імі ўпершыню. Неяк, адкрыўшы зборнік, я раптам адчула, як гэтыя радкі мог бы чытаць сам Караткевіч. Я, зразумела, не была з ім асабіста знаёма, але нарадзілася непадалёк ад тых мясцін, і гэты верш загучаў для мяне з асаблівай шчырасцю, бы споведзь або нейкае духоўнае адкрыццё. Песня ўзнікла сама!

— **Раней вы звярталіся да караткевічаўскай прозы: дзесяцігоддзе таму на II Міжнародным конкурсе піяністаў “Мінск-2000” адным з абавязковых твораў была ваша “Легенда пра караля Стаха”...**

— Калі наш знакаміты піяніст, пастаянны старшыня журы гэтага конкурсу Ігар Алоўнікоў папрасіў мяне напісаць віртуозную фартэпіянную п’есу, я задумалася: праз якія вобразы можна распавесці свету пра нас, беларусаў? Узгадаўся раман Караткевіча, які даводзіць, што Беларусь спрадвечу была еўрапейскай краінай. Перачытала яго за ноч, і да раніцы склаліся абрысы музыкі. Свядома пакінула шмат момантаў імпрывізацыі, каб кожны выканаў-

ца мог выказаць сваю індывідуальнасць. На конкурсе прагучала столькі розных трактовак! Асабліва прыемна было, калі твор ухвалялі замежныя музыканты, а потым пісалі, што ўключылі яго ў свой рэпертуар і выконваюць на іншых буйных форумах.

— **Але ж цікава, як змяніўся ваш музычны “пераклад” Караткевіча: ад авангардных тэхнік інструментальнага пісьма вы прыйшлі да традыцыйнай вакальнай мілагучнасці...**

— Пасля песні “Бацькаўшчына” я ўвогуле, здаецца, адышла ад авангарда. Цяпер напісала “Грунвальд” для органа і літаўраў, выкарыстала там уласную расшыфроўку песняспеву “Багародзіца” XII стагоддзя. Гэтую, паводле майго азначэння, “гістарычную музыку без дысанансаў” мы разам з сынам выконвалі пад час святкаванняў у Івянцы і мінскім Чырвоным касцёле. Твор настолькі спадабаўся, што мяне адразу папрасілі зрабіць версію для фартэпіяна і для флейты з фартэпіяна: музыка, можна сказаць, “пайшла ў народ”. Спадзяюся, так будзе і з песняй “Бацькаўшчына”.

Н.Б.

Моцарт і нотка-гука-шарыкі

Рыхтавацца да зімовых цудаў цяпер — самы час. Асабліва калі гэта тычыцца развучвання навагодніх песень. Адну з іх мы вам і прапануем. Песня Дзмітрыя Даўгалёва на верш Уладзіміра Пецюкевіча не запісана на радыё, не гучала ў зорных спевакоў, выкананне якіх пачынае ўспрымацца гэтакім непарушным “эталонам”. Таму — адчуйце сябе ў ролі сапраўднага чараўніка: ці ж гэта не цуд — “ажывіць” застылае, прыкаванае да паперы царства чорненькіх нотак-мурашоў? Хай не проста рухаюцца, а ўзлятаюць у паветра каляровымі нотка-гука-шарыкамі!

— Новы год не проста свята, гэта — казка і чараўніцтва, — быццам падслухаўшы мае думкі, пачынае кампазітар Дзмітрый Даўгалёў. — Дарослым казкі таксама патрэбны, а яшчэ болей — не толькі сам цуд, а менавіта яго чаканне, прадчуванне-адчуванне. Падарункі ж зусім неабавязкова “даставаць з меха”. Галоўнае — нават увогуле не падарункі, а само стаўленне да іх. А значыць — атмосфера свята, асаблівы стан душы.

Цікава, што і гэтая песня нарадзілася ў мяне акурат пад Новы год: як пажаданне ўсім казкі — белай і пухнатай, як сняжок, мілай, як Снягурка, добрай, як Дзед Мароз. Шкада, што такое казачнае свята — толькі раз на год. Але ж яго можна “прымножыць” — тымі ж песнямі, сюрпрызамі, самім сваім настроем. Цудаў у жыцці павінна быць больш! Таму ў мяне ўжо некалькі навагодніх песень, ёсць сярод іх і песні-сцэнка, песні-гульні, дзе вядзецца дыялог паміж Дзедам Марозам і дзецьмі. Прапанаваная ж кампазіцыя — аднолькава цікавая і для дзяцей, і для дарослых: усё ж Новы год — свята сямейнае, якое збліжае розныя пакаленні. У нашай сям’і таксама склаліся свае традыцыі. Ставім пад дзверы мех з падарункамі, просім суседа пазваніць: як-ніяк, Дзед Мароз прынёс! Але спачатку — цэлая “цырымонія” ўпрыгожання ёлкі, абавязкова — натуральнай, з пахам хвой. Ілюмінацыя і электрыка — гэта справа старэйшага сына Яўгена, яму ўжо 17 гадоў. Следам пачынаюць “чараваць” дачкі — 12-гадовая Наста і 6-гадовая Маша. Адбываецца гэта пад музыку: я стаўлю і навагоднія песні, і Моцарта. Гляджу, з якой любоўю яны вешаюць кожны шарык або цацку, як блішчаць іхнія вочкі — і сам натхняюся. На новую навагоднюю песню!..

Н.Б.

паведны ўзровень. Удзельнікі павінны падскочыць і адкусіць ці хоць дакрануцца да каўбасы. Каб было весялей, калядоўшчыкі выпэцкваюць у сажу тых, хто не дастаў да каўбасы. Пераможцы ладзяць свае зорачкі на каляднай зорцы.

СУСЕДКА МАНЯ. Дзе пяюць — туды ідзі, дзе сварацца — абыдзі. Можаце спакойна заходзіць да нас, бо зараз мы спяваць будзем! Я кажу два словы з песні, а сем’і пачынаюць гэтую песню спяваць.

“Ясь ехаў” — “Ехаў Ясь на кані...”

“Галя нясе” — “Нясе Галя воду...”

“Зяць ласы” — “Ой, і ласы зяць...”, і г. д.

Сям’я-пераможца ладзіць сваю зорку на Каляднай зорцы.

СУСЕДКА МАНЯ. Пачастункі былі? Былі. Песні былі? Былі. А чаго ж не было? Скокаў! Нашы сем’і маюць “музычныя інструменты” (лыжкі, каструлі, апалонікі, бутэлькі і г. д.). Яны будуць граць полечку, а глядачы запрашаюцца да танца. Перамагае тая сям’я, якую падтрымліваюць больш танцораў. А лепшыя з іх атрымаюць ад мяне пачастункі!

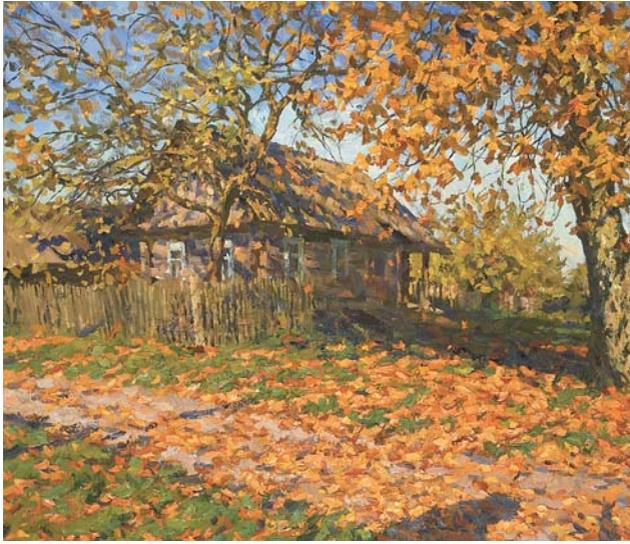
Праходзіць конкурс.

СУСЕДКА МАНЯ. Калі гаспадар з жонкаю сварацца — тады ў гаршку трасца варыцца. Таму прыемна было паглядзець на вашы сем’і сёння: лад ды парадак у іх! Частавалі чым мелі, весялілі, як умелі! Вялікі дзякуй вам за гэта! У нашай гульні больш зорачка ззяе ад сям’і (назваюцца пераможцы)...

Уручаюцца ўзнагароды пераможцам і ўдзельнікам гульні.

СУСЕДКА МАНЯ. Я ж спяшаюся да іншых сваіх суседзяў. А вам толькі застаецца пажадаць частаваць гасцей: будучы прыходзіць да вас часцей! А таму — дажывіце да старасці і майце здзе (навошта, каб замнога?) радасці: здароўе і добрых унукаў!

Марыя САМАЛЕВІЧ,
дырэктар Грынкаўскага
цэнтральнага сельскага
дома культуры
Свіслацкі раён

І.Бархаткоў. "Дом Алеся".

мы, непаўторную прыгажосць роднай беларускай зямлі. Бліскучы харужанскі цыкл лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за 2009 г. Ігара Бархаткова пад назвай "Мая Айчына" — найбольш змястоўная, па-філасофску разважлівая, ідэйна завершаная аўтарская работа-споведзь за апошнія гады.

Алена і Ігар — неўтайманыя па характары мастакі, якія знаходзяцца ў няспынным творчым пошуку, штодзень упарта пішуць з прыроды, год за годам удасканальваючы сваё майстэрства і адначасова

Абсалют "колерамузыка"

У сталічнай галерэі "Мастацтва" ідзе сумесная выстаўка жывапісных твораў Ігара і Алены Бархатковых.

Той, хто хоць аднойчы меў магчымасць пазнаёміцца з чароўнымі, гарманічнымі краязідамі гэтых віртуозаў пэндзля, згодзіцца: сузіраць іх карціны Прыроды заўсёды прыемна і лёгка — адна асалода! Яны дораць безліч станоўчых думак і эмоцый уважліваму глядачу. Перад намі — не штучны, рукачынны мастакоўскі "выраб"-артэфакт, а, хутчэй, — нейкае цудадзейнае вонкавае люстэрка неабсяжнага свету "жывой" прыроды ў багатым абрамленні. У любым выпадку, ілюзія адлюстравання навакольнай прасторы, святла, рэчаў, колераў у іх палотнах — узрушальная, абсалютная.

Цікава, што традыцыі "першаснай", даўняй "неўміручай" класікі натуральна захаваліся ў сям'і Бархатковых — "генетычна", спадчынна. Ігараў бацька, Антон Стэфанавіч, знае беларускі пейзажыст-лірык — лепшы вучань В.К. Бялыніцкага-Бірулі.

Ужо раннія, яшчэ са студэнцкай пары, самастойныя творы Ігара і Алены ўпрыгож-

А.Бархаткова. "Восеньскі туман".

валі многія буйныя мастацкія выстаўкі, а ў 1990-я — 2000-я гг. годна прадстаўлялі незалежную Беларусь за яе межамі, дзе паўсюдна карысталіся нязменным поспехам.

З 1993 г. Бархатковы жывуць і плённа працуюць у гарадзкой майстэрні ў вёсцы Харужы (непадалёк ад маляўнічых мясцін мемарыяльнага сядзібы В.Дуніна-Марцінкевіча), дзе з натхненнем, самааддана вывучаюць, назіраюць, слухаюць, апяваюць праз фарбы "першародныя" рыт-

ўзбагачаючы ўласны жыццёвы вопыт, мастакоўскі погляд на свет. Дарэчы, аб гэтым сведчыць іх чарговая "справаздачная" цікавая экспазіцыя, дзе галоўнымі з'яўляюцца тэмы повязі мінулага з сучаснасцю, гарманічнага суіснавання Чалавека і Прыроды. Іншымі словамі, выстаўка стала жыццесцвярджалым гімнам Прыгажосці навакольнага свету праз мілагучныя і пяшчотныя пералівы-мелодыі фарбаў дарагой сэрцу Беларусі...

Аляксандр РУНЕЦ

Свая "разыначка"

Якія яны — партрэты "глебаўцаў"?

А.Гаўрыленка. "Аўтапартрэт у развіцці".

ёсць у экспазіцыі і не па ўзросце "дарослыя", сур'ёзныя работы: гэта, напрыклад, жаночы партрэт, выкананы дружкаўскай Марыяй Кошалевай, у якім — і колеравая гармонія, і добрая работа алоўкам даецца значна лягчэй, чым пэндзлем. Аднак у іх наперадзе — гады навучання.

Вельмі добра падрыхтаванымі падаліся графікі. Нельга не адзначыць малюнкі Варвары Выбаравай ды іншых аўтараў. Некаторым з іх работа алоўкам даецца значна лягчэй, чым пэндзлем. Аднак у іх наперадзе — гады навучання.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Выстаўка жывапісу навучэнцаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча імя А.К. Глебава адкрылася ў сталічнай бібліятэцы імя Янкі Купалы. У экспазіцыі прадстаўлены партрэты і аўтапартрэты аўтарскага выпускнікоў вучылішча і сённяшніх студэнтаў. На вернісажы сабралася і шмат юных мастакоў, якія толькі ў гэтым годзе пачалі навучанне.

Першакурснікі выяўляюць свой творчы характар па-рознаму: хтосьці строга перадае гарманічныя прапорцыі твару, іншы жартулівы аўтар імкнецца змясціць мітуслівыя колеры і намеціць характар асобы, якую выбраў для партрэта, некаторыя шукаюць асяроддзе, дзе раскрываюць сябе... Мо ў нечым грубаватыя цяжкія мазкі, залішне яркія фарбы, спрощаныя рысы твару і дэталі адзення вылучаюць пачаткоўцаў. Аднак

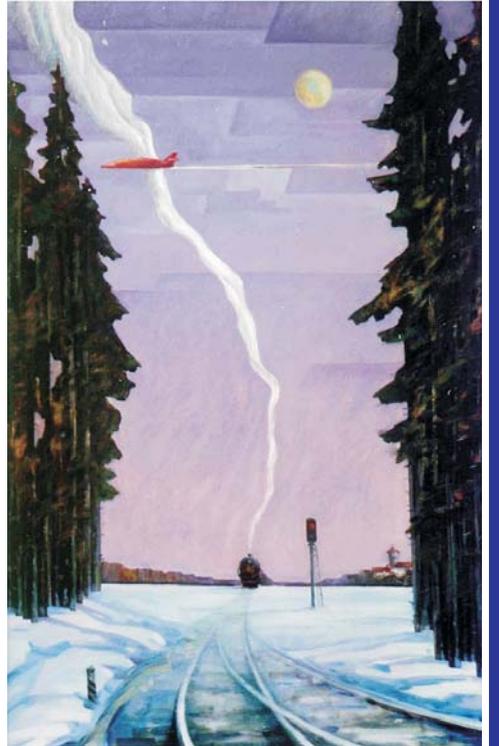
Што пульсуе ў сэрцавіне?

У Гомельскай карцічнай галерэі Гаўрылы Вашчанкі працуе юбілейная персанальная выстаўка Валянціна Пакаташкіна, прысвечаная 70-годдзю з дня нараджэння таленавітага мастака.

Жаданнем стаць мастаком Валянцін быў апантаным з дзяцінства. Пакаташкіну вельмі пашанцавала з настаўнікамі: сярод іх былі такія выдатныя мастакі, як Барыс Звінаградскі, Віктар Казачэнка, Акім Шаўчэнка, якія спагадліва садзейнічалі развіццю яго мастацкіх поглядаў. Сакрэты майстэрства ён спасцігаў у Мінскім мастацкім вучылішчы і на мастацка-графічным факультэце Віцебскага педагагічнага інстытута.

Светаадчуванне ўзбагацілі і шматлікія пазнаўчыя па Беларусі і рэспубліках былога Савета Саюза. Уласны жыццёвы вопыт, лёс людзей пашырылі творчы дыяпазон мастака і былі пакладзены ў аснову такіх работ, як "На Поўначы далёкай", "Паўночная бухта", "Нарач", і шматлікіх іншых. З'явіліся карціны і на ваенную тэматыку, а таксама індустрыяльныя пейзажы ("Гомельская ЦЭЦ", "Новае Палессе").

Увогуле, філасофскі падтэкст з гадамі стаў усё больш пранікаць і ў лірычныя пейзажы, і ва ўрбаністычныя. У Пакаташкіна яны розныя, гэтыя матывы, не толькі ў залежнасці ад колеравай гамы той або іншай пары года. Яны розныя таму, што з'яўляюцца своеасаблівымі жывапіснымі навеламі, якія апавядаюць пра чалавечыя лёсы. За простымі назвамі — "Разліў", "Паводка на Сожы", "Зямля палеская", "На Мазыршчыне", "Шэры дзень", "Чорнае возера", "Люты", "Да вясны", "Час цвіцення", "Барвовы дуб", "Прычал" — ёмісты сэнс. Гэта вобразы вясновай надзеі і чакання, восеньскага расчаравання, зімовага адзіноцтва... У іншых работах за сузіральнай лірычнасцю — унутраны драматызм, які зыходзіць з душэўных перажыванняў аўтара. Асабліва востра гэта працягваецца ў творах, што тычацца тэмы Чарнобыля. Ствалы "Лесу, які памірае" Чарнобыля

В.Пакаташкін. "Памяці земляка Георгія Ніскага".

паўстаюць як арганныя трубы. Гучыць рэкіем: суровы, трывожны, перасцерагальны... Але вера і надзея перамогуць, кажа мастак у карціне "Жыццё працягваецца". Аптымізм — адна з характэрных уласцівасцей асобы Валянціна Пакаташкіна. Лепшыя жывапісныя і графічныя пейзажныя работы майстра нясуць у сабе бясконцы варыяцыі жыццёвай энергіі. Прырода як бы застыла, але ў сэрцавіне заўсёды пульсуе святло: ідзе працэс назапашвання новых сіл, нараджаецца новае жыццё...

У біяграфіі Валянціна Пятровіча ёсць і той факт, што ягоныя дзед і бабуля сябравалі сем'ямі з нашым земляком — класікам савецкага пейзажа Георгіем Ніскім. Адна з нядаўніх работ Пакаташкіна прысвечана гэтому выдатнаму мастаку.

Алег АНАНЬЕЎ
Гомель

Тэхніка ў дзвюх частках

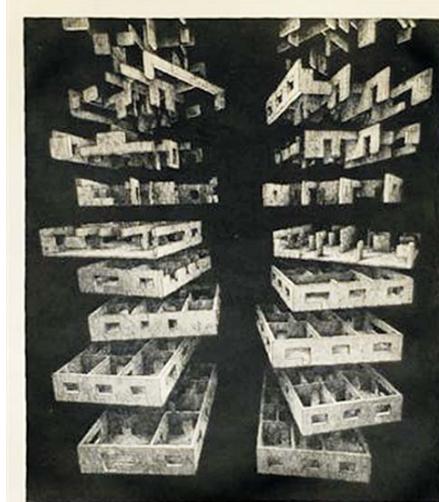

Я.Шматлох. "Вокны".

"Ян Шматлох і вучні" — так называецца выстаўка, якая працуе ў галерэі "Акадэмія", арганізаваная Польшкім Інстытутам у Мінску і Беларускай дзяржаўнай акадэміяй мастацтваў.

Выстаўка прэзентуе работы і дасягненні майстэрні глыбокага друку пад кіраўніцтвам старшага прафесара Акадэміі мастацтваў г. Катавіц Яна Шматлоха. Экспазіцыя складаецца з дзвюх частак: першая — рэтраспекцыя пейзажных твораў самога майстра (афорт), другая частка — работы ягоных колішніх студэнтаў, а цяпер — вядомых у Польшчы мастакоў, якія атрымалі прызнанне ў многіх краінах Еўропы. Вось што расказвае пра сваю майстэрню і пра сябе сам прафесар Шматлох:

— Майстэрня глыбокага друку ў структуры кафедры графікі Акадэміі выяўленчага мастацтва ў Катавіцах заўсёды займала асаблі-

М.Бялас. "Блок 2".

вае месца. Пра гэта сведчылі выдатныя прафесары і мастакі. Паспехі выхаванцаў, якія разам стварылі яе графічны набытак, ужо расказвае пра сваю майстэрню і пейзаж польскай графікі. Гэтым яны садзейнічаюць стварэнню ў Катавіц графічнага асяроддзя, што знаходзіць пацвярджэнне ў арганізацыі Трыенале польскай

графікі. Катавіцкая школа стала аўтаномнай, прыцыпова паўплывала на ўмовы і якасць адукацыі.

Майстэрня глыбокага друку рэалізуе сваю праграму, абаяраючыся на класічныя графічныя тэхнікі. Пазнанне і атрыманне практычнага вопыту ў майстэрні, нягледзячы на свой пятнаццацігадовы радавод, і надалей застаюцца для студэнтаў захапляльным сродкам мастацкага выказвання. Аднак нашай мэтай з'яўляецца іх падрыхтоўка да самастойнай творчай працы, рэалізаванай у гэтай майстэрні ў тэхніках медыярыту, мецатынты, сухарыту, афорту, аквацінты, мяккага лаку. Канешне, рыгарызм традыцыйных тэхнік не выключае эксперыменту і прымянення так званых уласных тэхнік. Вельмі часта ў студэнцкіх работах з'яўляюцца дзіўныя спалучэнні,

што аб'ядноўваюць між сабой абсалютна розныя плыні. Урэшце, самым важным у гэтым працэсе з'яўляюцца пошук і выпрабаванне "ўласных слядоў", неабходных пры стварэнні індывідуальнай мовы графікі, якая, у сваю чаргу, дазваляе смела рэалізаваць мастацкую індывідуальнасць.

Тэмперамент "...Мал алана"

Вымераць узровень сусветным аршынам

Прэм'ера музычнай камедыі У.Гаджыбекава "Аршын мал алан" сталася сумесным беларуска-азербайджанскім праектам нашага Дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра. Сумеснымі былі і склад пастановачнай групы, і прэм'ерны састаў артыстаў, і склад афіцыйнай дэлегацыі (вядома, ад абедзвюх краін), і нават кветкі, што выносіліся на сцэну з абодвух бакоў. Назаўтра гасці з'ехалі, нашы ж удзельнікі спектакля чакаюць паездку ў Баку (сёлета споўнілася 125 гадоў з дня нараджэння кампазітара; у 2013-м — 100-годдзе самога твора). Ёсць час для падвядзення папярэдніх вынікаў.

Султан-бек — Аляксандр Асіпец, Джахан — Наталля Гайда.

Навошта тэатру пастаноўка азербайджанскай класікі, калі ў яго рэпертуары так мала беларускіх найменняў? Падобныя пытанні (дарэчы, абсалютна справядлівыя наконт невялікай колькасці айчынных твораў) турбавалі напярэдадні прэм'еры многіх. Але ўжо першы спектакль пераканаў: такое супрацоўніцтва на карысць усім, а не толькі гасцям і шматлікім прадстаўнікам азербайджанскай дыяспары, якія жывуць у Беларусі.

Па-першае, пастаноўка замежных твораў (а тым больш, сусветнай класікі, да якой можна аднесці і музыку У.Гаджыбекава) зусім не перашкаджае працы над сваімі: кожны чарговы спектакль ставіцца не замест, а ў дадатак. Па-другое, любое далучэнне да іншай культуры дапамагае спасцігнуць улас-

на, а дыялог нацыянальных культур, што ўзнікае пры падобным супрацоўніцтве, узбагачае кожную з іх. Асабліва ва ўмовах глабалізацыі! Калі нашы модніцы даўно ўжо "асвоілі" чаравікі з загнутымі насамі, дык чаму б не спрычыніцца не толькі да матэрыяльнай, але і да духоўнай культуры ўсходніх народаў?

Зараз у гасцей таксама было чаму павучыцца. Найперш — стаўленню да сваёй нацыянальнай класікі, умённю яе распаўсюджаць, папулярываваць, ганарыцца ёй, пры гэтым абапіраючыся выключна на мастацкі якасці, а не на моду, прэстыжнасць або законы масавай культуры і шоу-бізнесу.

А колькі новых рысаў свайго таленту змаглі адкрыць, дзякуючы новаму спектаклю, нашы артысты! Маўленчы

акцэнт, што з'явіўся абсалютна ва ўсіх, — толькі знешні, адразу заўважны дадатак. Галоўнае — у далучэнні да своеасаблівай спеўнай манеры, багатай на мелізматыку, дробныя ўпрыгожанні ледзь не кожнай ноты. А як узбагацілася пластыка нашых салістаў! Сярод тых, хто больш удала і пераканаўча спасцігнуў новыя законы, дадаўшы да іх уласную індывідуальнасць, — Наталля Гайда ў партыі Цётхны Джахан. Яе гераіня зусім не

звыкла-крыклівая сваячка бальзакаўскага ўзросту, а на дзіва маладая, сатканая з усходняй загадкаваасці і шарму, сардэчнай цеплыні і мацярынскага клопату. У кожным яе руху, кожнай фразе і нават ноце столькі мяккасці, грацыі, жаночкасці і вытанчанай "хітрынкі", што яна дасць фору любой маладой артыстцы. А калі і ўяўляецца хтосьці яе будучай пераемніцай, дык гэта Леся Лют (Ася) — артыстка з папраўдзе чароўным голасам-званочкам і пластыкай, якая адным узмахам рукі здольная паўтарыць самы мудрагелісты ўсходні арнамент.

Ды што там казаць, калі гэтыя дзве салісткі глядзелі на прэм'еры больш "азербайджанкамі", чым заслужаная артыстка гэтай краіны Інара Бабаева (Польчахра), спеўная манера якой падалася

больш блізкай да еўрапейскай. Асабліва ў параўнанні з лаўрэатам міжнароднага конкурсу Фарыдам Аліевым (Аскер), які літаральна да кожнай ноты дадаваў ні з чым не параўнальную нацыянальную "бліскаўку". А якімі каларытнымі персанажамі, літаральна ўрошчанымі пад азербайджанскім сонцам і пры гэтым, як і мае быць, абсалютна рознымі, паўсталі Аляксандр Асіпец (Султан-бек) і Ігар Бычкоў (Вялі, слуга Аскера). Калі першы ўвасабляе ўсходнюю мудрасць, трымаючы палову п'есы сваімі маналогамі, дык другі — усходнюю імпульсіўнасць, прыцягваючы выбітнымі танцавальнымі рэплікамі-ўкрапаньнямі. Удала знойдзены і нацыянальны характар Сулеймана (Антон Заянчкоўскі) — прадстаўніка маладога пакалення, які ўмее знайсці выйсце з любой сітуацыі. Добра ўжыліся ў новую пластыку і артысты хору (паводле нашых традыцый, двюх масавых сцэн відавочна замала — так і хочацца больш!).

Госці не хлусілі, калі ў адзін голас даводзілі, як ім пашанцавала працаваць з такой высокапрафесійнай, добра падрыхтаванай трупай, багатай на таленты. І можна толькі здагадавацца, колькі намаганняў прыклалі галоўны рэжысёр Азербайджанскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета, заслужаны дзеяч мастацтваў Азербайджанскай Рэспублікі Хафіз Гуліеў і балетмайстар, народная артыстка Азербайджана Медзіна Аліева, каб нашы салісты дасягнулі не знешняга пераймання, а спасціжэння самой сутнасці азербайджанскага характару і выканальніцкай манеры. Вельмі важным для нас было тое, што далучэнне да іншых нацыянальных традыцый ішло не праз "трэція рукі" і неадэкватны "пераклад", а менавіта праз непасрэдняе стасункі з носьбітамі і захавальнікамі культуры.

Таму надалей у спектакля ёсць два шляхі. Першы — удасканаленне назвапашанага. Другі — паступовае страчванне знойдзенага, ператварэнне нацыянальных "разыначак" у аперэтаньныя штампы. Не трэба даказваць, які з варыянтаў больш прадуктыўны. А працаваць у спектаклі ёсць над чым, пачынаючы з партыі Тэлі, бо гэтая гераіня

Польчахра — Наталля Дзяменцева.

пакуль больш нагадвае разбітую ўкраінскую сялянку. Пэўна, далейшага ўдакладнення патрабуюць і некаторыя тэмпарытмічныя асаблівасці твора. Не да канца, на мой погляд, усталявана гармонія паміж размоўнымі і музычнымі эпізодамі: першыя бываюць крыху расцягнутымі, у музычных жа нумарах дырыжор Марына Трацякова, здараецца, пачынае быццам эканоміць час, не даючы салістам і слухачам адчуць увесь смак вакальна-інструментальных "прыпраў". А ў аркестры, між тым, гучыць і нацыянальны азербайджанскі інструмент — нагара, на якім граюць супрацоўнікі Пасольства Азербайджана ў Беларусі.

Затое цудоўная гармонія паміж традыцыйным і сучасным знойдзена ў мастацкім афармленні (яго канцэпцыю прыдумаў Юсіф Токер з Турцыі, а ўвасобіла наша Любоў Сідзельнікава). Кулісы ўпрыгожаны шыкоўным арнаментом, а заднік з яго вялізнымі вокнамі-вітражамі, праз якія бачны архітэктурныя відарысы, а часам і сапраўдны тэатр ценяў, утварае ўяўленне трохмернай прасторы — ну проста фармат 3D, дый годзе! Карацей, гэта трэба пабачыць на свае вочы.

Н.Б.

29 лістапада завяршаецца XXIII Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску (IFMC). Сярод удзельнікаў гэтага буйнога форуму — шэсць беларускіх калектываў, у тым ліку тэатр сучаснай харэаграфіі "D.O.Z.S.K.I.", якому нядаўна споўнілася пяць гадоў, і праект БДУКІМ, кафедра харэаграфіі якога адсвяткавала 15-годдзе.

Без "абы-як"

Галоўнай заслугай кафедры харэаграфіі БДУКІМ з'яўляецца, на мой погляд, не толькі падрыхтоўка высокапрафесійных спецыялістаў, але і развіццё ўсіх магчымых напрамкаў сучаснага танца. Вялізная ўвага надаецца, вядома, народна-сцэнічнаму танцу, працягу фальклорных традыцый. Але гэта не перашкаджае паспяхова развіваць бальны кірунак, эстрадны і самыя разнастайныя адгалінаванні мадэрна.

Нягледзячы на такую полістыльнасць, юбілейны канцэрт да 15-годдзя кафедры праляцеў, як і штогадовыя справядлівыя выступленні, на адным дыханні. Бо хаця сярод лепшых нумароў мінулых гадоў і быў "Мастак абы-як", ніводнай кампазіцыі, зробленай абы-як, педагогі і студэнты сабе не дазваляюць. Таму і канцэрт быў складзены адно з сапраўдных перлін, годных паказу на любым узроўні.

Ды ўсё ж такія канцэрты — толькі частка вялізнага айсберга таго, што робіць кафедра. Пацвярдзеннем паспяхоўнасці абранага шляху з арыентацыяй на сучаснае харэаграфічнае мастацтва ва ўсіх яго праявах становіцца далейшая праца выпускнікоў. А яны сёння — не толькі працуюць ва ўсіх рэгіёнах Беларусі, узначальваюць аматырскі танцаваль-

ны рух і змалку рыхтуюць дзяцей, з'яўляюцца артыстамі вядучых прафесійных калектываў, але і свядома развіваюць сучасную харэаграфію, якая яшчэ некалькі гадоў таму была прадстаўлена ў нашай краіне хіба лічанымі аматарамі. Сёння ж выхаванцы БДУКІМ стаяць на чале эксперыментальных калектываў, уваходзяць у іх склад — рухаюць айчыннае мастацтва наперад.

Што пастаўлена на "Дошкі"?

На творчым рахунку тэатра сучаснай харэаграфіі "D.O.Z.S.K.I." — перамогі на прэстыжных міжнародных танцфорумах, удзел у Міжнародным танцавальным кірунку "Tanzmesse" ў Дзюсельдорфе, дзе беларускія харэографы выступілі ўпершыню, гасцявой праграме Усерасійскага тэатральнага фестывалю "Залатая маска", паказ лепшых работ на сцэне Варшаўскай Нацыянальнай оперы, удзел у цырымоніі адкрыцця дзіцячага "Еўрабачання-2010". Дый адразу пасля цяперашняга IFMC ў Віцебску тэатр рушыць на гасцёўні ў Мазыр, а 1 снежня ўпершыню пакажа ў Мінску свой балет "Мухі на сонцы", сусветная прэм'ера якога адбылася год таму на Міжнародным фестывалі танцавальных тэатраў "Zavivovanie" ў Варшаве. І ўсё гэта — пасля нядаўняга

"Дошкі" ад кафедры

юбілейнага вечара, што з'яўдаў лепшым ранейшым кампазіцыі са шматлікімі прэм'ерамі.

Той паказ зрабіў відавочнай вялізную творчую эвалюцыю калектыву. Калі яго дэбютныя пастаноўкі набліжаліся да стылістыкі пластычнага спектакля, дык сёння тэатр далучаецца да самых розных кірункаў сучаснай харэаграфіі, прычым робіць гэта па-мастацку дасканала і вельмі творча. Адну з прычын такой разнабачнасці многія бачаць у тым, што калектывам плённа і зладжана кіруюць адразу два мастакі, прычым з рознай адукацыяй і творчай індывідуальнасцю: выпускнік БДУКІМ Дзмітрый Залескі і Вольга Скварцова-Кавальская, якая скончыла Акадэмію мастацтваў.

Іхняе "адзінства супрацьлегласцей" — гэта парызт рэжысуры і харэаграфіі, арганічны сінтэз харэаграфічнага і тэатральна-драматычнага мыслення, заходніх тэхнік танца і ўласнага мастацкага "слоўніка", вобразна-канцэптуальнай метафарычнасці, асацыятыўнасці і, у той жа час, яснасці. Тут і кантактная імпрывізацыя — тэхніка спантаннага невербальнага дыялога, што быццам нараджаецца "тут і зараз" (мініяцюра "Трыя"), і фальк-мадэрн-балет ("Сталасць"), — і неакласічная пастаноўчая стылістыка, блізкая да работ сусветна вядомага чэшска-галандскага харэографа Іржы Кіліяна ("Ното sapiens"), і мінімалізм, кінетычны канструктыўнізм пластычнага малюнка, заснаваны амерыканцам Уільямам Фарсайтам ("Жукі" — дует-урывак з балета "Мухі на сонцы"). Яшчэ адзін крок да новай танца-

графічнага і тэатральна-драматычнага мыслення, заходніх тэхнік танца і ўласнага мастацкага "слоўніка", вобразна-канцэптуальнай метафарычнасці, асацыятыўнасці і, у той жа час, яснасці.

Тут і кантактная імпрывізацыя — тэхніка спантаннага невербальнага дыялога, што быццам нараджаецца "тут і зараз" (мініяцюра "Трыя"), і фальк-мадэрн-балет ("Сталасць"), — і неакласічная пастаноўчая стылістыка, блізкая да работ сусветна вядомага чэшска-галандскага харэографа Іржы Кіліяна ("Ното sapiens"), і мінімалізм, кінетычны канструктыўнізм пластычнага малюнка, заснаваны амерыканцам Уільямам Фарсайтам ("Жукі" — дует-урывак з балета "Мухі на сонцы"). Яшчэ адзін крок да новай танца-

графічнага і тэатральна-драматычнага мыслення, заходніх тэхнік танца і ўласнага мастацкага "слоўніка", вобразна-канцэптуальнай метафарычнасці, асацыятыўнасці і, у той жа час, яснасці.

Тут і кантактная імпрывізацыя — тэхніка спантаннага невербальнага дыялога, што быццам нараджаецца "тут і зараз" (мініяцюра "Трыя"), і фальк-мадэрн-балет ("Сталасць"), — і неакласічная пастаноўчая стылістыка, блізкая да работ сусветна вядомага чэшска-галандскага харэографа Іржы Кіліяна ("Ното sapiens"), і мінімалізм, кінетычны канструктыўнізм пластычнага малюнка, заснаваны амерыканцам Уільямам Фарсайтам ("Жукі" — дует-урывак з балета "Мухі на сонцы"). Яшчэ адзін крок да новай танца-

Надзея БУНЦЭВІЧ,
Святлана УЛАНОЎСКАЯ
На здымку: сцэна з мініяцюры
"Ното Sapiens"
Фота Аляксандра ЖДАНОВІЧА

Опера Уладзіміра Солтана “Дзікае паляванне караля Стаха” стала ўжо класічным прыкладам “перакладу” Уладзіміра Караткевіча на музычную мову. Яно і не дзіва, бо гэты спектакль ідзе ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь больш за 20 гадоў — праўдзё ўнікальны прыклад доўгажыхарства оперы беларускага кампазітара. Але ж ёсць і шмат іншых твораў: і ранейшых за згаданы, і абсалютна новых, прычым у розных жанрах, уключаючы оперу і нават... мюзікл.

прызы ў своеасаблівым буйным вакальна-сімфанічным цыкле, таму і ідуць яны разам з вар’іраваным паўторам вершаваных радкоў.

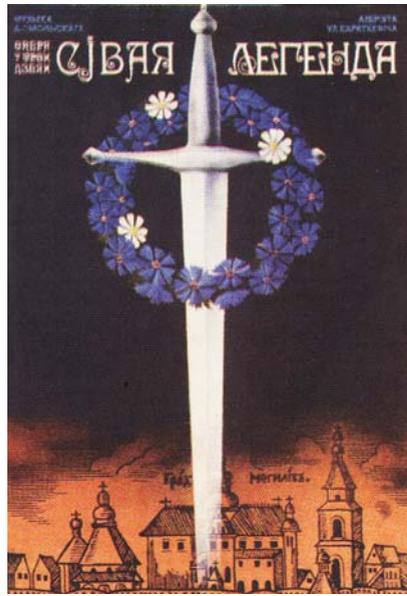
Цікава і тое, што ў гэтай першай у сваёй творчасці оперы кампазітар адмовіўся ад уласцівых яму авангардных тэхнік пісьма, скарыўшы яркім рамантызмам, меладычнасцю, адкрытай эмацыянальнасцю. А ў кінастужцы, зробленай паводле оперы куды пазней, узнік і відэалейтматыў “дзікага палявання” — вершнікаў, што гоняцца за бязбройным чалавекам.

Цяпер, калі наш тэатр вырашыў аднавіць “Сівую легенду”, Д.Смолюскі пачаў працаваць над другой рэдакцыяй, найперш — над новай аркестроўкай.

На наступны год запланавана і завяршэнне оперы Сяргея Картэса “Ладдзя Роспачы”, якая таксама павінна хутка ўбачыць святло рампы. Ужо сам выбар сюжэта сведчыць, што гэтым творам кампазітар працягвае нізку сваіх ранейшых оперных партытур. Зноў, як у “Джардана Бруна”, “Матухне Кураж” і “Візіце Дамы”, перад намі паўстае опера-прытча, дзе галоўнае — не гістарычныя рэаліі, а маральна-этычная праблематыка, сітуацыя выбару паміж жыццём і смерцю. Зноў, як у згада-

атра. У роспачы тады быў і сам кампазітар, пачуўшы, што засталася ад прапанаванага ім. Для мяне ж галоўнымі пралікамі падаліся выкарыстанне рускамоўных тэкстаў і залішняе спрошчанаць самой музыкі: мова Караткевіча куды больш багатая, для яе цяжка знайсці адэкватны жанрава-стыльевы “пераклад”, але яна таго вартая.

Таму, задумваючыся над даўгалеццем оперы “Дзікае паляванне караля Стаха”, адзначым, па-першае, саму ідэю Віктара Скорбагатава звярнуцца менавіта да гэтай аповесці Караткевіча, дзе замест гераічнага эпаса разгортваецца гістарычны дэтэктыў. Па-другое — пастаноўку надзвычай аван-

**Міхаіл ФІНБЕРГ,
народны артыст Беларусі:**

“Я быў знаёмы з Караткевічам”

Там кожнае слова — сімфонія

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам стаўся адным з самых апантаных папулярызатараў паэзіі Уладзіміра Караткевіча. Сваю першую песенную праграму на вершы У.Караткевіча аркестр і яго салісты падрыхтавалі яшчэ да 75-годдзя з дня нараджэння вялікага пісьменніка, яна гучала на Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2005”. Цяпер, да 80-годдзя Караткевіча, на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі быў ажыццёўлены ўжо другі творчы праект калектыву, прысвечаны творчасці зусім, здавалася б, не “песеннага” аўтара.

“Ладдзя...”

у перакладзе на музычную

Дарэчы, першым, хто адкрыў нам “опера-нага” Караткевіча, быў Дзмітрый Смолюскі. Яго “Сівая легенда” была пастаўлена ў нашым Вялікім тэатры яшчэ ў 1978 годзе, пры жыцці Караткевіча, хаця праца над партытурай пачыналася... без удзелу пісьменніка.

ных операх і камічных чэхаўскіх аднаактоўках “Юбілей” і “Мядзведзь”, кампазітар хвалюе тонкасць псіхалагічных характарыстык, імкненне зразумець і паказаць развіццё чалавечых характараў, паступовы пераход на іншы, часам палярны, пункт гледжання.

— Як пачаў над операй

ка. І ўвогуле без лібрэтыста! Выпадак папраўдзе не мае аналагаў у свеце: ну не бывае таго, каб музыка оперы была створана раней за лібрэта! У песенным жанры падобнае здараецца, дадзены прыём нават назву атрымаў — пісаць песню “на рыбу”: кампазітар прыдумвае мелодыю, дамаўляецца з паэтам, пра што будзе песня, і той працуе ўжо ў зададзенай рытміцы, дасягаючы неабходнай колькасці і працягласці складоў. Але каб так пісаць оперу?

— Ці ж мог я прапанаваць знакамітаму пісьменніку, — распавядае Дзмітрый Браніслававіч, — маўляў, давайце напішам оперу? Калі ж з’явілася музыка, размова магла быць больш прадметнай. І тое, што Караткевіч, паслухаўшы мае фрагменты, пагадзіўся напісаць лібрэта, стала для мяне самай, бадай, высокай ацэнкай.

Нязвыкая гісторыя стварэння вызначыла і асабліваю оперную драматургію, замацаваўшы прыём музычна-паэтычных паўтараў, які на той час быў толькі-толькі выпрацаваны ў жанры мюзікла. Але там зварот да паўтору разгорнутых эпізодаў быў выкліканы ўмовамі шоу-бізнесу: падрыхтаваць мюзікл у максімальна сціслы тэрмін і зрабіць яго запамінальным. Паўторы ж у Д.Смолюскага — гэта рэ-

працу, — усміхаецца Сяргей Картэс, — спыніцца ўжо не магу. Уладзімір Караткевіч — гэта, найперш, цудоўная, непаўторная, праўдзё адметная, можна сказаць, “аўтарская” беларуская мова. Я спрабаваў чытаць яго творы ў перакладзе на рускую — усё не тое: знікае сам “смак”, “сакавітасць”. Бачыў і некалькі розных тэатральных пастановак гэтай рамантычнай легенды, сярод якіх быў нават лялечны спектакль. Але ж оперны жанр патрабуе вельмі сціслага літаратурнага тэксту, не філасофскіх выкладак, а яркіх вобразаў, таму з лібрэтыстам Уладзімірам Халіпам мы абмяркоўваем літаральна кожную фразу і нават літару: так і рухаемся, крок за крокам. У такім творчым тандэме мы працавалі над усімі маімі операмі, і я вельмі ўдзячны, што ён не збочвае на оперныя штампы, а эксперыментуе разам са мной.

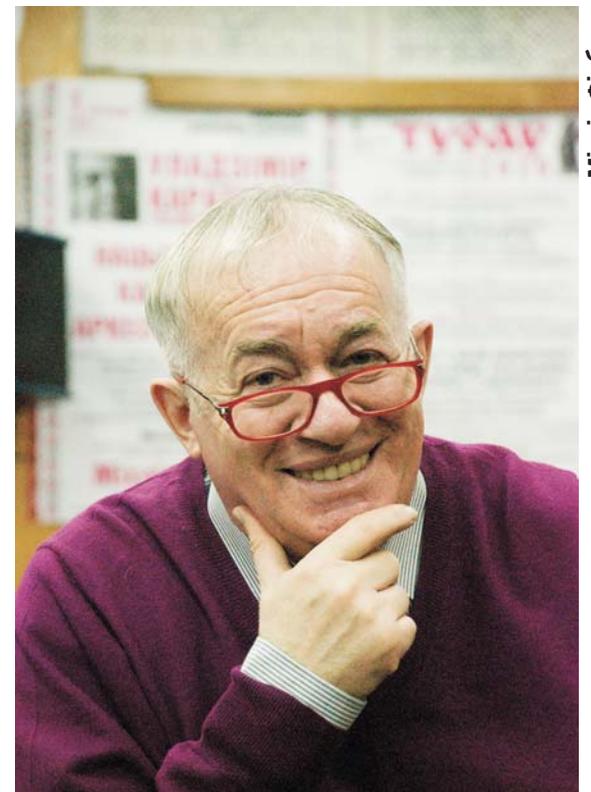
У тым, што творчасць У.Караткевіча натхняе на эксперыменты, пераконваюць нават не самыя ўдалыя, шмат у чым спрэчныя спробы яе ўвасаблення. Памятаю, як мяне расчаравалі фрагменты з мюзікла Алега Чыркуна “Ладдзя Роспачы”, выкарыстаныя ў эксперыментальнай маладзёжнай пастаноўцы, што дэманстравалася ў Цэнтры беларускай драматургіі на базе аднайменнага тэ-

гарднага для нашых 1980-х рэжысёра Вячаслава Цюпы, які прыўнёс у той дэтэктыў элементы фантастычнага трылера. У сваёй першай оперы малады эксперыментатар, за плячыма якога тады былі нашумелыя спектаклі ў Беларускім музычным тэатры (на той час — тэатры музкамедыі), не здолеў парушыць традыцыйнай статычнасці артыстаў Вялікага, але ажыццявіў шэраг іншых цікавых прыдумаў. Ягоны фінал, з цягам часу крыху зменены, не расшыфраваны і да сёння. Музыка ж Уладзіміра Солтана працягвае традыцыі не толькі рускай, але і заходнеўрапейскай класікі.

Пэўна, мы ўжо ніколі не даведаемся, якой уяўляў сабе гэтую оперу сам кампазітар. Бо ледзь напісаўшы чарговы фрагмент, ён нёс яго ў тэатр і, атрымаўшы заўвагі і прапановы, перарабляў напісанае. Напярэдадні ж прэм’еры ў яго і ўвогуле знік партфель з рукапіснай партытурай (а таа, натуральна, існавала ў адзіным экзэмпляры!), і яе давлялося аднаўляць па памяці.

А гэтая аповесць У.Караткевіча натхніла і Яўгена Лебава — на знакамітае... Адзін з балета “Маленькі прынец”. Мелодыю, што цяпер існуе ў безліч пералажэнняў для самых розных выканальніцкіх складаў, кампазітар упершыню выкарыстаў у фільме “Дзікае паляванне караля Стаха”. Потым, у новай версіі, зрабіў балетным нумарам. Канчатковы ж вердыкт вынесла публіка.

**Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках:
народная артыстка Беларусі Ірына Шакунова ў оперы “Сівая легенда” і афіша спектакля; сцэна з оперы “Дзікае паляванне караля Стаха”.**

Міхаіл Фінберг.

Сапраўды, рыхтуючы абедзе гэтыя праграмы, аркестр на чале з маэстра выступіў не толькі выканаўцам напісаных песень, але і галоўным ініцыятарам самога іх стварэння. На прапанову адгукнуўся народны артыст Беларусі Эдуард Зарыцкі, і цяпер наша краіна мае караткевічаўскі песенны вянок.

— Я быў знаёмы з Уладзімірам Караткевічам асабіста, — распавядае Міхаіл Фінберг. — Шкада толькі, што наша сяброўства пачалося занадта позна... Гэтага чалавека заўсёды будзе не хапаць і ўсёй нашай нацыянальнай культуры, і кожнаму, хто яго памятае... Калі ён трапіў у шпіталь, я наведваў яго, мы шмат гутарылі пра літаратуру, стаўленне да нашага мінулага, да ўсяго таго культурнага і духоўнага скарбу, што застаўся нам ад продкаў, перадаваўся з пакалення ў пакаленне. Мяне вельмі кранала, што чалавек нават на шпітальным ложку хвалюецца не столькі за сябе, колькі за лёс Айчыны. Яго любоў да Беларусі была бязмежнай, усеахопнай. І засноўвалася яна не на сляпым пакланенні мінуламу, а на грунтоўных ведах. Невыпадкова, што гэтай любоўю Караткевіч ахопліваў усіх навокал: ён жа не стамляўся расказаць пра тое, што многія з нас тады не ведалі. Гэта, да ўсяго, быў яшчэ адзін доказ: патрыятызм, любоў да роднага краю пачынаюцца з ведаў пра яго гісторыю, прыроду, людзей, нават з ведаў кожнага чалавека пра сваю ўласную сям’ю і яе вытокі.

Я вельмі рады, што новая праграма, прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча, стала адной з лепшых у творчасці нашага аркестра. На канцэрце прысутнічаў міністр культуры краіны Павел Латушка, ён вельмі высока ацаніў зробленае калектывам. Сапраўды, гэта не забавляльнае шоу, а сур’ёзныя песні, дзе кожнае слова — цэлая сімфонія. Я не перабольшваю! Бо тэрмін “сімфонія” ў яго першасным сэнсе азначае “сугучча”. А што, як не дзівосныя сугуччы, сплеценыя ў глыбока змястоўныя павязі ці карункі, сама паэзія Караткевіча! Шкада толькі, што гэтая праграма не гучала пакуль на радыё і тэлебачанні. Такія песні яднаюць народ і красамоўна сведчаць: “Беларусь — гэта мы!”.

**Н.Б.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Што і казаць, круглыя даты — рэч прыемная. Асабліва калі да іх прыходзіш з пэўнымі набыткамі і перспектыўнымі планами. Днямі Гродзенскі абласны тэатр лялек адзначаў сваё 30-годдзе, якое ён сустрэў абсалютна “недзіцячым” творчым узроўнем.

Баль з эксперыентам

Удвай больш прыемна гродзенскім ляльчыкам адзначаць гэты “дзень нараджэння” яшчэ і таму, што, шчыра кажучы, спробы стварыць у горадзе прафесійны тэатр лялек рабіліся неаднойчы, першы раз — яшчэ сем дзесяткаў гадоў таму, аднак па самых розных прычынах яны так і не знаходзілі свайго далейшага працягу. І толькі з трэцяга разу ўсё адбылося.

Як і іншыя беларускія тэатры лялек, гродзенскі калектыў, створаны ў 1980 годзе выпускнікамі Ленінградскага дзяржаўнага інстытута тэатра, музыкі і кінематаграфіі і Гродзенскага культасветвучылішча, напачатку ставіў выключна дзіцячыя спектаклі. Першай пастаноўкай іх быў “Людвіг і Тута” У.Богача і С.Хрыстоўскага рэжысёра Сяргея Юркевіча, які на той час узначальваў калектыў. Паступова акцёрскі і творчы патэнцыял тэатра ўзрос настолькі, што трупна адной з першых у краіне пачала актыўна асвойваць драматургію, адрасаваную даросламу глядачу. Сярод знакавых пастановак гродзенцаў — “Самазабойца” М.Эрдмана, “Лекар мімавалі” Ж.-Б. Мальера, “Тутэйшыя” Янкі Купалы, “Стрыптыз. Кароль” С.Мрожака, “Прыхадзень” М.Эйрора, “Цуд святога Антонія” М.Метэрлінка рэжысёра Мікалая Андрэева, а пазней — шэкспіраўскія “Трагедыя аб Макбее”, “Сон у летнюю ноч”, “Зімовая казка”, “Паэма без слоў” паводле купалаўскага “Сна на кургане” Я.Купалы, “Русалачка” і “Каралева снягоў” Г.-Х. Андэрсена, разам з “Кошчынным домам” С.Маршака, “Шляхам да Батлеему”, “Піпіпкам і ведзьмай” і “Магічным люстрам пана Твардоўскага” С.Кавалёва — у пастаноўцы цяперашняга галоўнага рэжысёра тэатра Алега Жугжды. Усё гэта стала магчымым дзякуючы нястомнаму эксперыменту гродзенскіх ляльчыкаў у пошуку новых форм сцэнічнай выразнасці, спалучэння прыёмаў тэатра лялек і драматычнага, асваенню самых розных сістэм лялек, пачынаючы ад трысцявых і заканчваючы марыянеткамі.

Думаецца, святкаванні падарылі гродзенцам мноства віншаванняў з самых розных куточкаў свету, бо тэатр гэты добра вядомы ў прасторы “брацтва ляльчыкаў”. Гродзенскі абласны неаднойчы гаспадарыць і прымаў удзел у міжнародных

фестывалі ў Расіі, Літве, Украіне,

Нарвегіі, Польшчы, Балгарыі, Чэхіі, Італіі і шэрагу іншых краін, адкуль практычна кожны раз вяртаўся з высокімі ўзнагародамі. Сярод іх ёсць нават “Хрустальны кубак” за лепшую рэжысуру Сусветнага фестывалю лялек у Празе ў 2004 годзе! Не выпадкова, што гэткае заўважнае міжнароднае жыццё калектыву было адзначана

спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Гродзенскім ляльчыкам пашанцавала яшчэ і ў тым, што іх трупна месціцца ў адным са старэйшых будынкаў Гродна — тэатры, пабудаваным яшчэ ў канцы XVIII стагоддзя тагачасным старастам Антоніем Тызенгаўзам. Думаецца, гэты адметны факт стварае дадатковую творчую атмасферу, што апаювае не толькі акцёраў тэатра, але і ўсіх тых наведвальнікаў, якія запаўняюць залы на самых розных спектаклях трупы. А яна, у сваю чаргу, не стамляецца радаваць сваіх прыхільнікаў самымі рознымі, часам вельмі нечаканымі, тэатральнымі эксперыентамі і сюрпрызамі. Так да свайго 30-годдзя тэатр прадставіў прэм’еру — “Пікавую даму” А.Пушкіна з музыкой П.Чайкоўскага. Рэжысёр спектакля — Алег Жугжда, сцэнограф — Ларыса Мікіна-Прабадзьяк, ну а ў ролях заняты літаральна ўсе акцёры тэатра. Што ж, юбілейны “баль” віншаванняў і шчырых пажаданняў сустракае баль пушкінскі, з заўсёдным прадчуваннем цуду і містычнага складніка ўсяго таго, што адбываецца навокал нас.

Т.К.

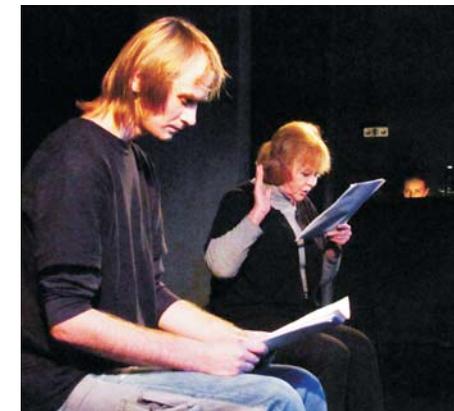
На здымках: сцэны са спектакляў “Трагедыя аб Макбее” і “Магічнае люстра пана Твардоўскага”.

У Магілёўскім абласным драматычным тэатры распачаўся новы творчы праект пад назвай “Чытанні”. Штомесяць у драмтэатры будуць адбывацца адкрытыя чыткі п’ес сучасных беларускіх драматургаў.

Праект задумала і распачала новы галоўны рэжысёр Магілёўскага тэатра Кацярына Аверкава. “Сучасная п’еса для сучаснага тэатра” — у гэтым слогане, агучаным ёю перад першай чыткай, добра бачна, што прыйшла яна ў тэатр з уласным бачаннем мастацтва, якое хоча данесці і да іншых.

Невыпадкова для прэм’еры была абрана п’еса Мікалая Рудкоўскага. Заўзятыя наведвальнікі Міжнароднага тэатральнага фестывалю “М.@т.кантакт” памятаюць, як некалькі гадоў таму ў рамках Лабараторыі маладой драматургіі менавіта Аверкавай удалося знайсці дакладныя ноты гучання п’есы Рудкоўскага “Ана і ананас”, якія нават у кароткім прэзентацыйным кавалачку ўразілі і выпадковых глядачоў, і прафесійных крытыкаў. За тыдзень рэпетыцый у Аверкавай з магілёўскімі акцёрамі атрымалася стварыць яскравую, парадаксальную дзею. І было шкада, што тая чытка так і не займела ла-

гічнага працягу ў выглядзе спектакля. Але гэтыя паўтара года “чакання” ўсё ж прынеслі свой плён — “Бога казьянны”.

П’еса складаецца з частак, кожная з якой носіць назву вядомай казкі або міфа, напрыклад, “Чырвоны Каптурчык” альбо “Самсон і Даліла”. Рэжысёр увадзіў у дзею Апавядальніка (Алена Крыванос), што зачытвае рэмаркі, спрабуе кіраваць дзеяй, наколькі яму дазваляюць самі персанажы. Тэматычна твор выглядае вельмі агрэсіўна і напружана: нелюбоў не-

каторых дарослых да ўласных дзяцей, працоўная іміграцыя, СНІД. Аўтар прызнаўся потым, што пісаў п’есу на замову для замежнага праекта. Не выпадкова на абмеркаванні глядачы казалі пра шок, які выклікаў твор, асабліва — першы акт дзеі. Але, на дзіва, тыя ж самыя глядачы зазначалі і тое, што гісторыя “трапіла” ў іх, пра сваё атаясменне з персанажамі і пра тое, што ўрэшце ў аўтара атрымалася напісаць п’есу пра пачуццёваць, адзіноту, адказнасць і пакаранне.

“Дзікае паляванне”

ў драматургічным гарсэце

Ягонае слова — як чыстае паветра, якое зусім нячутна ўліваецца ў кроў, дазваляе адчуць хараво і багацце нашай мовы, культуры і гісторыі. Нездарма і Магілёўскі абласны тэатр лялек вырашыў звярнуцца да бессмяротнага твора генія нашага слова Уладзіміра Караткевіча — “Дзікае паляванне караля Стаха”.

намсі, цікавым і эфектным стала рэжысёрскае зліццё ў адзін вобраз старой Кульшы і маладой жабрачкі з дзіцем: перад намі паўстала жанчына, даведзеная дзікім паляваннем да вар’яцтва і крайняй беднасці. Наталля Бачкарова ўвасабляе сваю герайно дзівачкай з саламянай лялькай у ру-

У сваёй літаратурна-сцэнічнай версіі рэжысёр Вячаслаў Коранеў істотна скараціў гісторыю пана Беларэцкага. Выкрыццё ўдзельнікаў дзікага палявання адбываецца ў спектаклі надзвычай проста: рэжысёр ужо па-за кадрам разблытвае клубок загадак, так што дэтэктыўная гісторыя становіцца проста аповедам аб тым, як старонні чалавек асмеліўся абараніць ад плёткаў дзячыну. Зрэшты, і лінія каханьня, у параўнанні з літаратурнай асновай, таксама спрошчана: у спектаклі Беларэцкі адкрывае ў сабе пачуцці да Яноўскай амаль адразу, без доўгіх філасофскіх разваг. Знікае ў інсцэніроўцы таксама шэраг персанажаў, сярод якіх — і Свеціловіч: яго сумны лёс не змясціўся ў жорсткі драматургічны гарсэц.

З прычыны такой значнай літаратурнай перапрацоўкі сам твор, адаптаваны да малой сцэны, страціў сваю маштабнасць, але пры гэтым набыў новыя, нечаканыя рысы. Пры-

ках, якую пастаянна кліча Ясікам, так што вобраз атрымліваецца да сплёз кранальным. І ўспрымаецца своеасаблівым папярэджаннем, адлюстраваннем і ўзорнай ахвярай усіх тых жахаў, якія накіраваныя сустрэць на сваім шляху Беларэцкаму. Ягоную ролю ў спектаклі выконвае Сяргей Сяргееў, ролю Надзеі — Таццяна Зэлікава.

Але найбольшай выразнасцю вылучаюцца работы старэйшых акцёраў тэатра: Ахмістрыня Наталлі Бачкаровай, якая сваёй скавалнасцю і дурнотай выклікае адно толькі агіду і жаль, а таксама Дубатоўка і Берман-Гачвіч — у выкананні Мікалая Сцешыца. Ды і лялькі мастака Галіны Ігнацьевай перадаюць нам акурат тыя рысы і адметнасці, прычым не толькі знешнія, якія вылучаюць у сваіх героях і сам Караткевіч.

Алеся САБЕЛА
Магілёў

На здымку: сцэна са спектакля “Дзікае паляванне караля Стаха”.

Пачытаць. З інтанацыяй аўтара...

ванне на сцэне толькі перашкаджае. Ды глядачы і стваральнікі спектакля ўзяліся шчыра абараняць падобную форму працы. І сам драматург Мікалай Рудкоўскі сказаў, што яму бліжэй акурат такі фармат чыткі — у выглядзе своеасаблівага міні-спектакля, бо ён дае магчымасць не проста прачытаць тэкст, а адчуць яго інтанацыю, аўтарскі “подых”.

Калі пад час падвядзення вынікаў традыцыйнай Лабараторыі маладой рэжысуры на “М.@т.кантакце” галоўным дакорам было тое, што глядачам прапаўнаваліся рэжысёрскія “эскізы” п’ес, створаныя на падставе ўрыўкаў, а не тэксту цалкам, то новыя “Чытанні” гэта поўнаасцю выпраўляюць. Знайшлася форма, якая на паверку задаволіла і твораў, і глядачоў. І — прывяла да думкі, што падобныя творчыя імпрэзы, асабліва ў абласных гарадах, не настолькі багатыя, у параўнанні са сталіцай, на разнастайныя творчыя падзеі, з’яўляюцца добрай нагодай сустрэцца і пагутарыць аб важных праблемах. А наступная сустрэча на “Чытанні” — у сярэдзіне снежня.

Аляксей СТРЭЛЬНИКАЎ

Калядныя забавы

Гульнівая праграма
для сямейных
каманд

Сёння друкуем яшчэ адну распрацоўку ад культасветнікаў Свіслаччыны, заснаваную на мясцовым фальклорным матэрыяле. Яе аўтары сталі чарговымі ўдзельнікамі нашага конкурсу "сцэнарыстаў". Яго вынікі падвядзём у наступным — пераднавагоднім — выпуску "Куфра"!

Зала аформлена пад тры беларускія хаткі, у кожнай — сваё "ўбранне", абавязкова — стол і лаўкі. Гучыць вяселая музыка. Каля плота з'яўляецца Суседка Маня.

СУСЕДКА МАНЯ. Добры вечар вам, дарагія суседзі! Вось выйшла на вуліцу і не ведаю, да каго ж у госці ісці, каго са святам павіншаваць!.. А ў гэтых хатах жывуць мае добрыя суседзі. Дык з каго ж пачаць, каб потым ніхто не крыўдзіўся? Вось у гэтай хаце жыве сям'я Васілевічаў...

У адной з хат з'яўляецца сям'я Суседка Маня распавядае пра гэтую радзіну і абавязкова кажа, якое ж свята тут любімае. Так ідзе прадстаўленне ўсіх трох сямей, якія будуць удзельнічаць у гульні.

З'яўляюцца калядоўшчыкі. Цягам усёй гульні яны дапамагаюць праводзіць розныя конкурсы.

СУСЕДКА МАНЯ. Вось і калядоўшчыкі! Ідуць па хатах. Ну, дык і я разам з імі!

КАЛЯДОЎШЧЫКІ.

Добры вечар таму, у чым мы даму! Старому, малому і Богу святому! Каб здаровы былі і нас не забылі Стары, малы і Бог святы!

УСЕ. Ці можна калядаваць?

ГАСПАДАРЫ. Калі ласка!

ЦЫГАНКА.

Паехала каляда з канца ў канец, Каляда-калядзіца мая!

Зайшла каляда к вам у ваш двор. Пан гаспадар, чым адорыш каляду,

Каляду-калядзіцу маю?

Тут падае Каза. Усе хапаюцца за галовы і лямантуюць.

УСЕ. Ой, Каза памерла! Уставай, уставай наша Козачка!..

КАЗА (слабым голасам). Пане гаспадыня, трэба Казе есці даці, трэба Казу пачаставаці!

УСЕ. Ці мае што гаспадыня? Ці мае што гаспадар?

Выходзіць журы, якое прадстаўляецца як суседзі ці жыхары вёскі. Можна размясціць іх на асобнай лаўцы.

Праходзіць конкурс: частаванне калядоўшчыкаў. Гэта хатняе заданне: прыгатаваць пачастункі і сказаць словы падзякі.

КАЛЯДОЎШЧЫКІ (дзякуюць за пачастункі).

— Шчасця і радасці вам на ўвесь год!

— Хай куры з пеўнямі нясуць вам яйкі мяхамі!

— Вам шчасця, долі і хлеба ўволю!

— Хай вам шчасціцца ў працы!

— Няхай бяда дарогі не знойдзе ў ваш дом!

Калядоўшчыкі сыходзяць, а на пачэсным месцы застаецца Калядная зорка.

СУСЕДКА МАНЯ. Ну што ж, мае даражэнькія суседзі, разам з Калядою і я ўвайшла ў вашы хаты. І хачу падарыць вам гэтыя калядныя зорчкі (для кожнай

сям'і — свой колер). Калі вы перамагаеце ў конкурсе, то сваю маленькую Калядную зорку прычпляеце да вялікай. А напрыканцы спаборніцтва будзе відаць, хто ў нас перамог. Але перш чым гасцей прымаць, трэба і падрыхтавацца.

Ці ёсць дровы ў хаце, гаспадары? Зараз вы будзеце сячы, а гаспадыні з дзеткамі складуць іх у паляніцу.

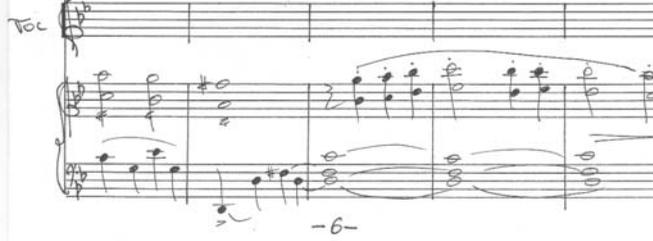
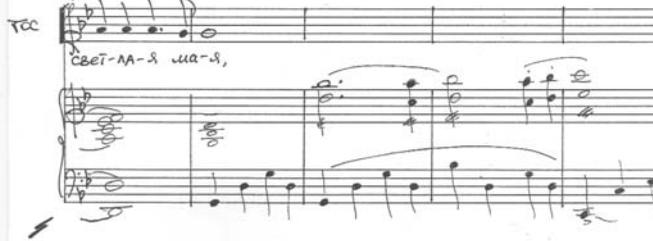
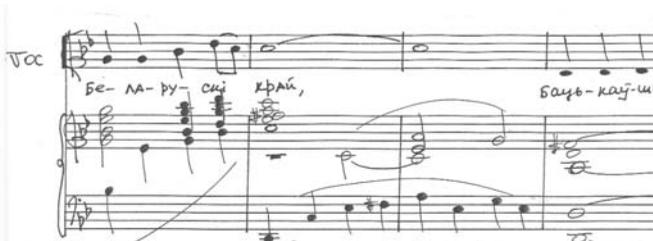
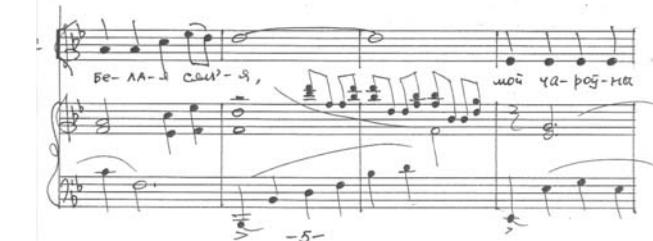
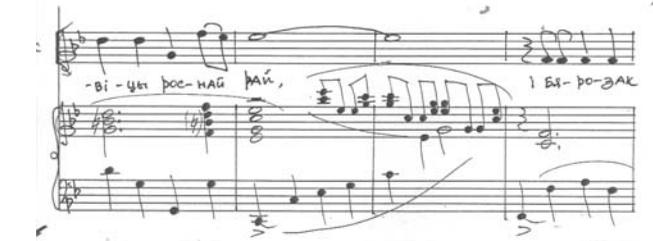
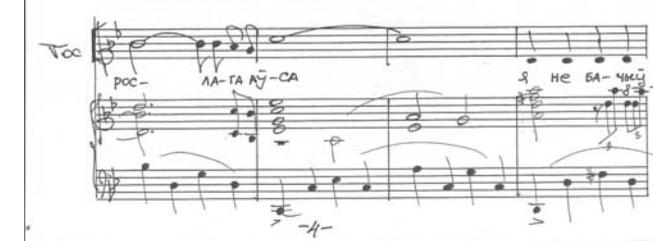
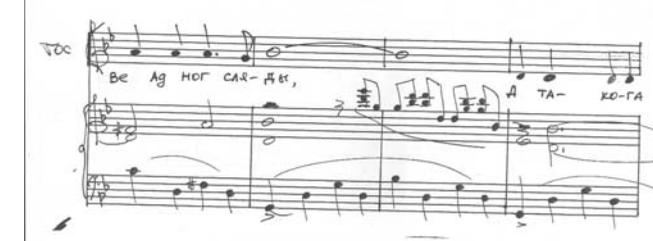
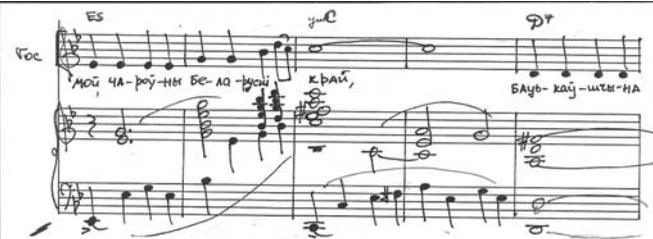
Мужчыны сякуць дровы па тры калодкі, а астатнія члены сям'і складаюць іх у касцёр. Сям'я-пераможца ладзіць сваю зорку на вялікай Каляднай зорцы.

СУСЕДКА МАНЯ. А што ж нашы гаспадыні? І госць рад, калі сама гаспадыня дасць прыклад. Ці добры ўраджай бульбы сабралі селета? Ці ёсць чым пахваліцца?

Гульня "Бульба". У вялікія мяшкі гаспадыні збіраюць "бульбу" з дапамогай глядачоў з залы. Хто назбірае больш, той і перамагае, ладзіць сваю зорку на вялікай Каляднай зорцы.

СУСЕДКА МАНЯ. Ведаеце, мае даражэнькія, калядную каўбаску любяць не толькі калядоўшчыкі, але і каты. І зараз дзеці паспрачаюцца ў гульні "У Ката".

У конкурсе ўдзельнічаюць па два дзіцяці ад сям'і. На кіёк, які трымаюць калядоўшчыкі, вешаецца каўбаса і ўзнімаецца на ад-

3к.

На-вай шы-да-ван-не, дзе-ч-но,

Зноў вее-на і пшыб-лі-на-с-э-ноў

Тая су-бля-юць-нах пер-фарб-ноў

Гос

Сох-лі-а сучас-лі-ны по-ро-ноў,

А ва-кал тра-ві-цы рас-най рай,

і бя-ро-зак бе-ла-а сшы-е

ноў та-роў-ны бе-ла-бу-скі край,

Баць-каў-шча-на свей-ла-а ма-а, А...

(А-)

Гос

(А-)

бе-ла-бу-скі край

Баць-каў-шча-на

Гос

свес-ла-е ма-а

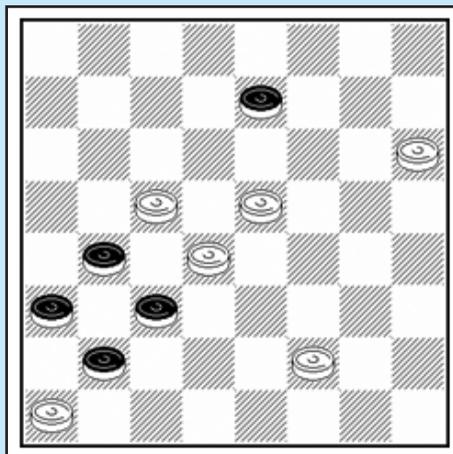
"Шашачная культура"

(Выпуск № 37)

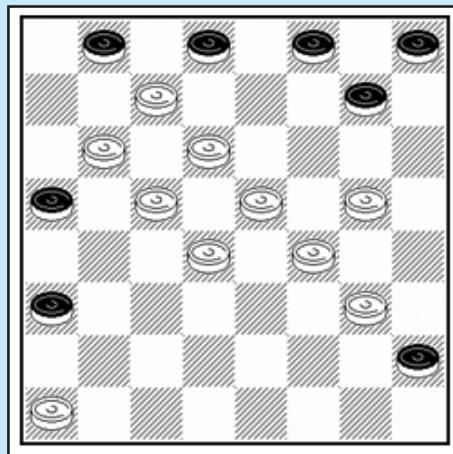
Новы аўтарскі конкурс, новыя творы, рашэнні кампазіцый мінулых выпускаў — у "Куфры-радцы". 19 — 20 лістапада ў Маскве праходзіла пасяджэнне Міжнароднай камісіі па шашачнай кампазіцый СРІ, на якім прысутнічалі прэзідэнт СРІ Уладзімір Матус, члены СРІ А.Качушка, І.Івацка і В.Шульга, а таксама гросмайстры Я.Зубаў, А.Нагуману, С.Перапёлкін і А.Кацюха. Былі ўзнагароджаны прызёры чэмпіянату свету РВСР-3, разгледжаны пытанні дапаўнення класіфікацыі па выкананні міжнародных званняў, зацверджаны склад судзейскай калегіі РВСР-4 і іншыя пытанні.

святчаюць гросмайстрам па шашачнай кампазіцыі — чэмпіёну свету **Уладзіміру Матусу** і шматразоваму пераможцу міжнародных спаборніцтваў **Яўграфу Зубаву**. Кожная кампазіцыя нагадвае адну з літар прозвішчаў гросмайстраў. Пераможцу чакае прыз.

Яшчэ два заданні — **№ 361 (1)** і **№ 365 (3)** — прапануе дэбютант "Шашачнай культуры" **Анатоль Чарнышэвіч**, наш зямляк, майстар спорту, які ця-

№ 361 (1) — А.Чарнышэвіч.

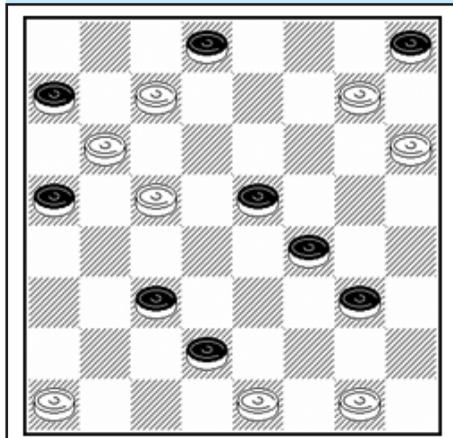

№ 362 — М.Сцефановіч.

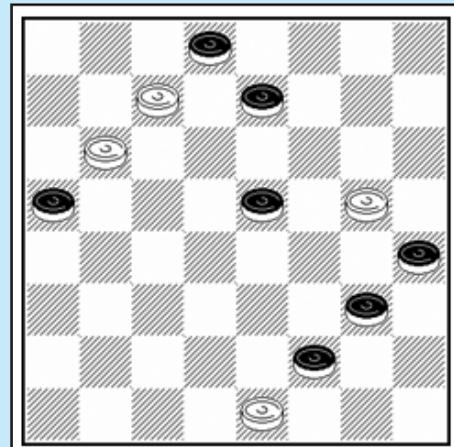
пер жыве ў Маскве. У пазіцыі **№ 365 (3)** — нічыя, у іншых — выйгрыш белых. Знаходжанне побочных рашэнняў або доказ, што пазіцыя не рашаецца, будуць ўлічвацца пры падвядзенні вынікаў. Творы іншых аўтараў рашайце самастойна.

№ 365 (3) — **А.Чарнышэвіч**. Белыя: b2, d2, f2, g3, h6. (5). Чорныя: d4, d8, e7, f6, f8, h8. (6) — нічыя. **№ 366 (4А)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: дамка h4; шашкі b6, c7, d2, e1, e7, g5. (8). Чорныя:

дамкі c3, f6; шашкі b4, d4, d8, e5. (6). **№ 367 (5Т)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: дамка g1; шашкі b4, e3. (3). Чорныя: шашкі c5, d4, d6, f2. (4). **№ 368 (6У)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: d2, d6, e1, g1, h6. (5). Чорныя: d4, d8, f4, h2, h4, h8. (6). **№ 369 (7С)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: дамка e1; шашкі a5, b4, c3, d8, f2, h4. (7). **№ 370 (83)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: e1, g1, g7. (3). Чорныя: e7, f4, f8, g3, g5. (5). **№ 371 (9Б)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: b4, b6, d2, e1, e5, f6, g3, g5. (8). Чорныя: a5, c3, c7, d4, d8, f2, h4. (7). **№ 372 (100)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: b4, b6, d2, e1, e7, g3, g5. (7). Чор-

№ 363 — І.Вальтэр, В.Шульга.

№ 364 (2М) — І.Івацка, А.Кацюха.

ныя: a5, c3, c7, d8, f2, f6, h4. (7). **№ 373 (11В)** — **І.Івацка, А.Кацюха**. Белыя: b4, b6, c7, e1, g3, g5. (6). Чорныя: a5, c3, d2, d4, e5, e7, f2. (7). **№ 374** — **Міхаіл Сцефановіч** (Продна). Белыя: b2, c1, c7, e5, f6, g3, g5, h2, h6. (9). Чорныя: b8, c3, d2, d4, d6, e3, f4, f8, g7, h8. (10). **№ 375** — **Ілля Вальтэр** (Самарканд). Белыя: a7, b6, c5, d2, e3, g1, g5. (7). Чорныя: b2, b8, e5, f4, g3, g7, h6. (7). **№ 376** — **І.Вальтэр**. Белыя: c3, c7, e1, f4, g3, h6. (6). Чорныя: a3, a5, c5, f2, g5, h4. (6). **№ 377** — **І.Вальтэр**. Белыя: b4, d2, e1, e3, f4, g3, h4. (7). Чорныя: a5, b2, c3, d8, e7, f6, h2. (7).

Супаставім рашэнні: **№ 312**: d4, h6, g3, b8(d4), g3(c3), e5(d2), c3, c3x; **№ 313**: d6, c5, b6, hg7, d2, e5, g3, c1x; **№ 314**: d8, db6, d6, f8, b4, e5, f4, g3(b4, c3), f4(b2), c1(a1), h6, f8x; **№ 316**: d8, d2(выйграе і g7, b6, h4x), e3, a5x; **№ 317**: b8, c7, g3(f2), d2, e3, c3, g1x; **№ 318**: b6, d8, f4, g3, f8x; **№ 319**: d6, d8, a5, g5, b6, c5, a5, c1x; **№ 320**: b8, c7, gf4(выйграе і a5, ag5), f2, f2, fg3, f4, e1x; **№ 321**: c3, ef8, h8, g5, g1x; **№ 322**: hg7, h6, f4, c5, a7(d6), b8(e5), f4(g3), e5, f4(c7), c3(d6), d4x; **№ 323**: h2, e3, e5, c7, g3, d6, h4, h8x; **№ 324**: b4, cd8, f8, h8, e5, g1x.

Рашылі пазіцыі і даслалі свае лісты ў рэдакцыю **Марыя Лічко** (вёска Возера Узденскага раёна), **Дзмітрый Камчыцкі, Сяргей Фурманаў** (Магілёў), **Аляксандр Янчук** (Камянец), **Ігар Ананіч** (Продна), **Уладзімір Сапжынскі, Аляксандр Перавознікаў** (Рагачоў), **Уладзімір Бандарык** (вёска Лугавая Слабада Мінскага раёна).

Свае адказы і новыя творы дасылаіце на адрас рэдакцыі:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты "Культура", "Шашкі".

Адрас электроннай пошты: **kultura@tut.by**.

Віктар ШУЛЬГА,
майстар ФМЖД, нацыянальны
майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

"...Глабальны погляд" на класіка і...

26 лістапада Оршу наведаў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Літаральна з першых хвілін знаходжання ў старадаўнім горадзе Віцебшчыны ў гэтыя дні там асабліва адчуваецца дух свята ў гонар славутага майстра слова Уладзіміра Караткевіча.

Аднак прыезд міністра культуры ў Оршу распачаўся з прыёму грамадзян у Грамадскай прыёмнай Аршанскай раённай арганізацыі Рэспубліканскага ГА "Белая Русь". Затым Павел Латушка прыняў удзел ва ўрачыстым адкрыцці III Міжнароднай канферэнцыі "Уладзімір Караткевіч — глабальны погляд", што адбылося ў Дзіцячай школе мастацтваў № 1 і сабрала дзесяткі пісьменнікаў, літаратуразнаўцаў, сяброў мастака слова. Міністр пажадаў яе ўдзельнікам плённай працы. Наступны пункт яго рабочай праграмы — прэзентацыя фаліянта "Дзікае паляванне караля Стаха" на чатырох мовах у гасцінных залах Аршанскай дзіцячай бібліятэкі імя У.Караткевіча. Падзея сабрала нямала аршанцаў, якія змаглі першымі пасля сталічных наведвальнікаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі пабачыць шыкоўны падарункавы том.

Помнік Уладзіміру Караткевічу ў Оршы.

Выдадзеная па ініцыятыве Міністэрства культуры краіны і пры падтрымцы Беларускага фонду культуры, кніга "Дзікае паляванне караля Стаха" на чатырох мовах у хуткім часе зойме пачэснае месца ў фондах бібліятэк краіны. А напярэдадні юбілею славутага пісьменніка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адкрылася выстаўка "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць...", дзе ўпершыню прадстаўлены ўнікальныя матэрыялы з прыватных архіваў, а таксама з фондаў музея, большая частка якіх была перададзена сястрой пісьменніка — Наталля Кучкоўскай.

І ўсё ж галоўныя мерапрыемствы прайшлі на радзіме Караткевіча — у Оршы. Цягам усяго тыдня горад літаральна жыў творчасцю

класіка беларускай літаратуры. Як ужо паведамляла "К", на мясцовым радыё распачаўся штодзённы цыкл радыёперадач "Пяць хвілін з Уладзімірам Караткевічам", адкрыліся мастацкія выстаўкі ў музеях і галерэях Оршы, адбылася прэзентацыя адноўленай экспазіцыі народнага музея школы № 3, які першым у рэспубліцы распачаў працу па ўшанаванні памяці пісьменніка.

Асноўныя падзеі прыпалі непасрэдна на дзень нараджэння Уладзіміра Караткевіча. У прыватнасці, раніцай 26 лістапада ў праваслаўным храме ў гонар Святога Леаніда адбылася паніхіда аб спачыне пісьменніка, пасля якой прыхільнікі яго творчасці сабраліся на XVIII, традыцыйных, Літаратурных чытаннях "І не знікаць паэтам вечна", што адбыліся

К.А.

ля помніка Караткевічу, з удзелам знаных літаратуразнаўцаў і пісьменнікаў.

Не менш важным і ўрачыстым атрымалася спецыяльнае памятнае гашэнне канверта з маркай, прысвечаных юбілею нашага класіка, створаных мастаком Яўгенам Сіманенкам, што адбылося ў Музеі Караткевіча. Цяпер канверты з выявай знакамітага пісьменніка разляцяцца па ўсёй Беларусі, балазе іх тыраж складае 104 тысячы экзэмпляраў.

Да таго ж, як адзначыла загадчык Музея Уладзіміра Караткевіча Галіна Юркевіч, да юбілею супрацоўнікі ўстановы падрыхтавалі наборы паштовак "Мясціны Караткевіча ў Оршы" і "Пісьменнік. Грамадзянін. Чалавек", два буклеты, а таксама відэафільм Івана Шульгі "З Уладзімірам Караткевічам ад Оршы да Рагачова", прэзентацыя якога адбылася напярэдадні. Апроч таго, фонды Музея Уладзіміра Караткевіча за апошні год папоўніліся карцінамі, скульптурамі, іншымі каштоўнымі прадметамі, звязанымі з творчасцю пісьменніка, а таксама разнастайнымі падарункамі гасцей сёлетніх святочных мерапрыемстваў у Оршы.

Завяршыліся ж урачыстасці канцэртаў "Быў. Ёсць. Буду", што адбыўся ў Гарадскім цэнтры культуры з удзелам зорак беларускай эстрады, мясцовых музычных калектываў.

Дняпро на радзіме пісьменніка.

Чытачы Уладзіміра Караткевіча, якія жывуць у суседніх краінах, таксама адзначаюць 80-годдзе пісьменніка або рыхтуюцца аддаць даніну повагі класіку. Прадстаўнікі беларускіх дыяспар Расіі, Латвіі, Польшчы, Чэхіі арганізуюць вечарыны, святы з гэтай нагоды.

...Karatkevich-world

У Латвійскім таварыстве беларускай культуры "Світанак" 19 лістапада адбыўся вечар, прысвечаны Караткевічу. Белару-

сы ў Рызе чыталі ягоня вершы, адкрылася выстаўка дзіцячых малюнкаў, прысвечаных творах майстра. Сябра пісьменніка, мастак Вячаслаў Целеш, які жыве ў латвійскай сталіцы, распавёў пра свае зносіны з ім, прадэманстраваў эксплібрысы, што прысвечаны пісьменніку, калі той яшчэ быў жывы. Целеш знайшоў ручку, падараную Караткевічам, і мае намер перадаць яе ў музей творцы ў Оршы.

Дырэктар Рыхскай беларускай асноўнай школы Анна Іване паведаміла карэспандэнту "К", што ўчора вучні школы прынялі ўдзел у свяце, прысвечаным беларускаму пісьменніку. "Амаль месяц наша школа жыла гэтай падзеяй: малявалі сцэны з яго твораў, вывучалі асобу аўтара. На літаратурна-музычнай вечарыне яны пазнаёмілі гасцей з біяграфіяй Караткевіча, прачыталі яго вершы, казкі. Гэта для нас — значная падзея!"

Цікавіць спадчына Караткевіча і палякаў. Як распавёў саветнік па культуры Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспублі-

цы Польшча Васіль Чэрнік, днямі да яго прыйшоў ліст з пытаннем, ці з'явіцца выданне кнігі "Дзікае паляванне караля Стаха" на польскай мове. Не так даўно саветнік быў з візітам у Мінску, дзе якраз у гэты час праходзілі мерапрыемствы па прэзентацыі кнігі, выдадзенай на беларускай, рускай, украінскай і англійскай мовах. Ён лічыць, што прыхільнікі аповесці знойдуцца і ў польскамоўнай аўдыторыі.

"Мы прапрацоўваем пытанні наконт мерапрыемстваў памяці Караткевіча, — заўважае Васіль Чэрнік. — Яны будуць адбывацца ў наступным годзе. Адно з іх — прэзентацыя на тэрыторыі Польшчы "Дзікага палявання..."

У снежні ў Маскоўскім Доме нацыянальнасцей таксама чакаецца свята з нагоды юбілею Уладзіміра Караткевіча. Такую інфармацыю мы атрымалі ад намесніка старшыні Савета нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Масквы" Аляксандра Глода, які займаецца падрыхтоўкай мерапрыемства.

У Міністэрстве культуры і турызму Украіны паведамілі, што праз некаторы час чакаецца ўсталяванне помніка пісьменніку, створанага ў Беларусі. Гэтую падзею ў Кіеве чакаюць з сапраўдным нецярпеннем.

Пісьменнік у Юрмале. 1965 г.

Народная песня он-лайн

Добрай традыцыяй стала стварэнне да юбілейных дат айчыннымі архівамі разнастайных віртуальных выставак. Апошні такі праект — "Класік беларускай літаратуры Уладзімір Караткевіч. Да 80-годдзя з дня нараджэння" — уключае 240 тэкставых, фота-, фона- і кінадакументаў, малюнкаў, якія знаходзяцца ў сховішчах шасці дзяржаўных архіваў нашай краіны.

Як зазначыў дырэктар Беларускага навукова-даследчага цэнтры электроннай дакументацыі, кандыдат гістарычных навук Вячаслаў Насевіч, праца над праектам вялася цягам шасці месяцаў.

Праект стаў чарговай спецыяльнай юбілейнай рубрыкай інтэрнэт-рэсурсу "Архівы Беларусі" (<http://archives.gov.by>), стваральнікі якой імкнуліся адзначыць вялікі ўклад Уладзіміра Караткевіча ў развіццё беларускай літаратуры, нагадаць аб яго творчасці і падзеях жыцця шляхам прадстаўлення шырокаму колу карыстальнікаў Інтэрнэта багатай

інфармацыйнай карціны па гэтых пытаннях на падставе дакументальных першакрыніц.

Дзякуючы Сусветнаму Павуцінню можна ўбачыць больш за паўсотні аўтографу Уладзіміра Караткевіча на беларускай і рускай мовах, а таксама некалькі аўтографу Максіма Танка, Пятра Машэрава і нават бацькі пісьменніка. Багатая і храналогія матэрыялаў: экспануюцца дакументы розных перыядаў ХХ ст., ад часоў існавання Расійскай імперыі да пачатку 1990-х. Сярод іх — аўтабіяграфія Уладзіміра Караткевіча, ягоня перапіска, успаміны родных, разнастайныя фотаздымкі...

Сярод каштоўных "экспанатаў" праекта віртуальнай выстаўкі варта асобна вылучыць фонаматэрыялы, у тым ліку беларускую народную песню ў выкананні Уладзіміра Караткевіча, яго вершы і фрагменты са спектакляў, а таксама інтэрв'ю і выступленне на 3'ездзе Саюза пісьменнікаў БССР.

У планах айчынных архіваў, па словах Вячаслава Насевіча, — стварэнне спецыяльных рубрык, прысвечаных 120-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча, а таксама 200-й гадавіне вайны 1812 года.

Асноўныя фонды класіка беларускай літаратуры месцяцца ў Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва, у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, у Аршанскім музеі пісьменніка і ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Дарэчы, ЦНБ НАНБ у гэтым годзе скончыла апрацоўку другой часткі архіва і цяпер з гонарам паведамляе: менавіта тут — самы вялікі ў рэспубліцы фонд рукапісаў Караткевіча. Аб тым, як ён ствараўся, карэспандэнт “К” гутарыў з загадчыкам сектара навуковай апрацоўкі рукапісаў аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў установы Таццянай Жук.

шы. Але ж Наталля Сямёнаўна ў першую чаргу клапацілася аб неўміручай спадчыне, якая павінна належаць радзіме.

Такім чынам, у 2000 годзе мы прыехалі да захаваўшы найбагацейшага архіва, атрымалі шматлікія папкі, складзеныя ў стосы і акуратна перавязаныя. У выніку наш фонд папоўніўся больш чым на паўтары тысячы адзінак захоўвання.

Пад шапаценне старых аркушаў

— Архіў быў цалкам апрацаваны толькі да сёлетніх угодкаў менавіта з-за такога вялікага аб’ёму дакументальнай спадчыны аўтара?

Караткевіча надавалі маёй штодзённай рабоце чароўную асалоду.

Уражае і колькасць унікальных дакументаў. Мы паспрабавалі прадставіць іх наведвальнікам бібліятэкі на выстаўцы, прысвечанай 80-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Сямёнавіча. На пачатку работы над экспазіцыяй я была ў поўнай разгубленасці: як сярод не вядомых шырокай публіцы матэрыялаў выбраць самыя каштоўныя? Працоўны пакой быў літаральна завалены стосамі папак, а я з жахам усведамляла: усё гэтае багацце не змесціцца на паліцах адной залы...

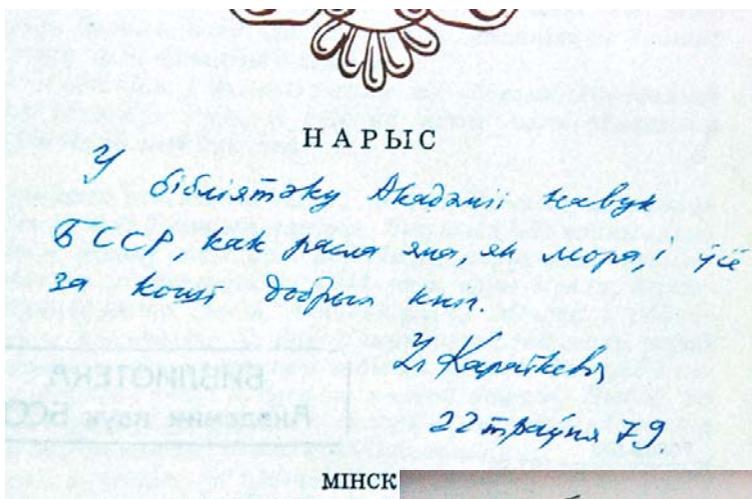
— У адным са сваіх інтэрв’ю Караткевіч прагаварыўся, што ў яго няма чарнавікоў. Ці пацвярджае архіў гэтыя словы?

— Так, Уладзімір Сямёнавіч неаднойчы зазначаў, што спачатку добра прадумвае сюжэт і толькі пасля гэтага садзіцца за пісьмовы

— Вы маеце на ўвазе — “Каласы пад сярпом тваім”, друкаванне якога неаднаразова адкладвалася?

— Менавіта так. У нас ёсць чарнавік заявы ў сакратарыят Саюза пісьменнікаў Беларусі, у якім аўтар пытаецца, чаму чарговы раз затрымліваюць выданне “Каласоў...”. Але падобнае адбывалася і з іншымі яго рукапісамі. У папках можна пабачыць і чарнавік ліста Караткевіча, адрасаванага дырэктару “Беларусьфільма”: аб недапушчальным парушэнні аўтарскага права ў адносінах да сцэнарыя мастацкага фільма “Чорны замак Альшанскі”. Зрэшты, цікавы эпізод з часоў навучання пісьменніка на Вышэйшых сцэнарных курсах адкрывае чарнавік ліста невядомай асобы, з якога вынікае, што ад Караткевіча патрабуюць тэрмінова паехаць у Салігорск для дапрацоўкі кінасцэнарыя, інакш здымкі могуць спыніцца. Але Уладзімір Сямёнавіч не ведае, што яму рабіць, бо ад’езд з Масквы пагра-

Карта “Чазеніі” і код Караткевіча

Для Караткевіча было зроблена выключэнне

— Таццяна Іванаўна, як вядома, першыя дакументы бібліятэка атрымала з рук самога Караткевіча...

— Сапраўды, нам пашчасціла. У архівістаў ёсць пэўныя правілы аб паслядоўнасці апрацоўкі трапіўшых на захоўванне фондаў. У асноўным, яна залежыць ад даты паступлення, але можа змяняцца ў залежнасці ад маштабнасці фігуры аўтара, ад значнасці яго творчасці, ад запатрабаванасці ў даследчыкаў. Для Караткевіча было зроблена выключэнне: дакументы адразу аформілі, каб па першай патрэбе пісьменніка аддзел мог выдаваць яму неабходныя асабістыя рукапісы.

— З таго моманту гэты фонд не папаўняўся цягам дваццаці гадоў...

— Пасля заўчаснай смерці Караткевіча большая частка архіва засталася ў ягонай сястры — Наталлі Кучкоўскай. Пакуль дазваляла здароўе, Наталля Сямёнаўна ўсе свае сілы накіроўвала на папулярнызацыю творчасці брата. Менавіта дзякуючы яе намаганням да нашчадкаў дайшлі шматлікія рэчы, што могуць распавесці аб самых цікавых момантах, звязаных з жыццём і працай творцы. Яна збірала даследаванні і артыкулы аб браце, фотаздымкі з мясцін, дзе бываў Караткевіч, дасылала лісты людзям, якія нейкім чынам былі звязаны з пісьменнікам, каб тая напісалі свае ўспаміны, даслалі памятнаыя рэчы...

Архіў з рук пісьменніка

— Так, працы было нямала. Шмат часу занялі тэхнічныя моманты: сабраць, падшыць, пранумараваць, раскласіць адпаведна часу і тэме. Нямала пытанняў выклікала атрыбуцыя: Караткевіч падпісваў далёка не ўсе свае накіды. Па-першае, патрэбна было расчытаць тэкст. На шчасце, почырк Уладзіміра Сямёнавіча даволі чытабельны (у адрозненне ад некаторых творцаў, над рукапісамі якіх падчас “б’юцца” тры-чатыры нашы наву-

стал. І ўсё ж пісьменнік злёгка хітраваў: не вельмі шмат, але чарнавікі ў яго — былі. Дзякуючы гэтым паперам з перакрэсленымі радочкамі мы сёння можам даведацца аб перылетых жыцця аўтара, аб творчых задумках і няпростым шляху яго раманаў ад рукапісу да чытача...

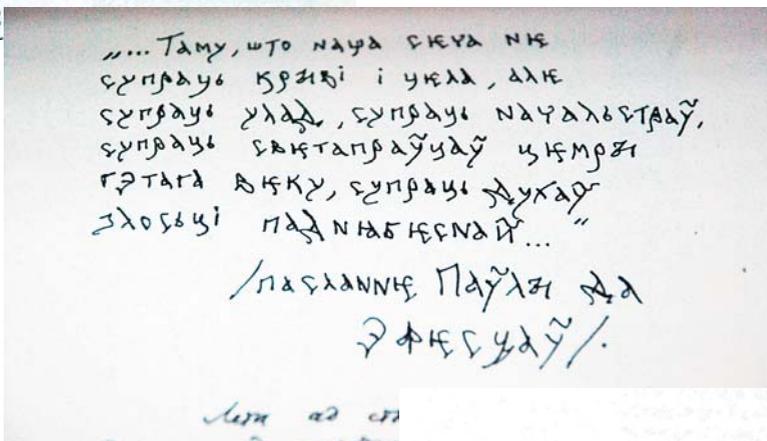
жае адлічэннем з курсаў. У шматлікіх закрэсленых радках бачна, як аўтар шукае выйсце з “замкнёнага кола”...

“Уецца” пергамент вакол сюжэта

— Папулярны англійскі пісьменнік Артур Конан Дойль быў вядомы яшчэ і тым, што многія

апісаных ім рэчавыя доказы, якія дапамагалі яго герою Шэрлаку Холмсу выкрываць злачынствы, ён сам правяраў. “Вопыты” праводзіліся для большай дакладнасці дэтэктываў. Ці знайшлі вы падобныя факты ў спадчыне Караткевіча?

— Памятаеце “Чорны замак Альшанскі”, у якім апісваецца сярэднявечны беларускі спосаб дасылання таемных лістоў? Антону Космічу неабходна было распісаць на ўскос пергамент намацаць на пэўнага памежніка, каб прачытаць зашыфраваны тэкст. Уявіце сабе, што ў стосе шматлікіх папак мы знайшлі адпаведную паласу (праўда, папяровую), распісаную ўласна Караткевічам па “ўсіх правілах” шыфравання! Відавочна, прыдуманую тамніцу Караткевіч правяраў асабі-

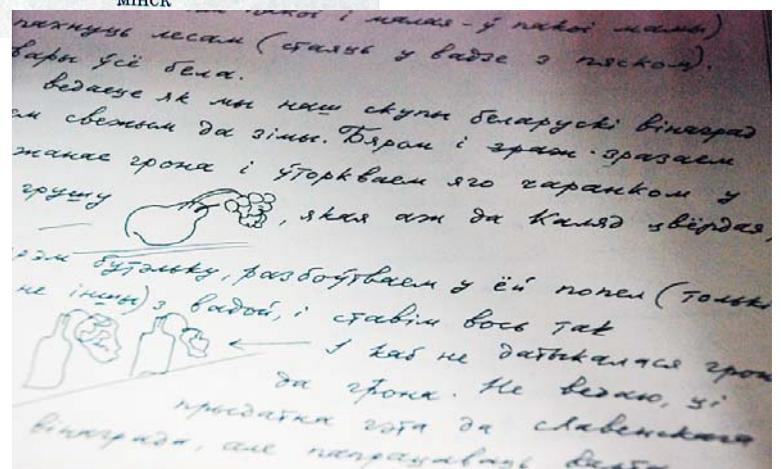
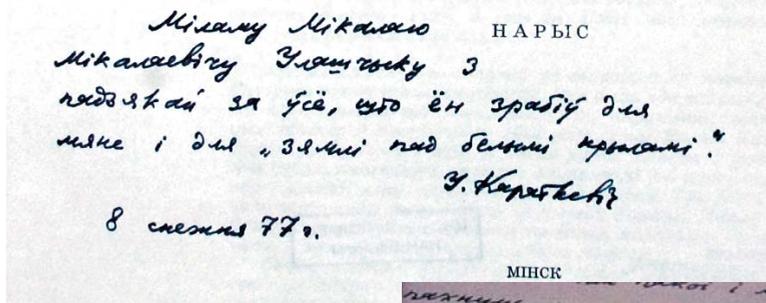
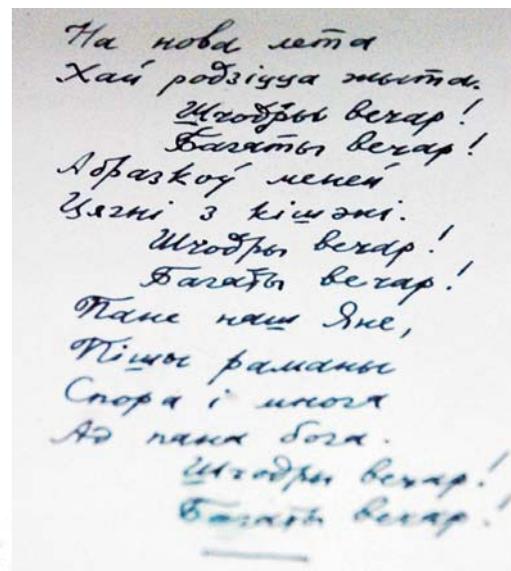
Прынамсі, я чытала ліст з адказам Сяргея Грахоўскага. Пісьменнік шкадуе, што яму даводзіцца расставіць з дарагім яго сэрцу фотаздымкам, на якім увасоблены Караткевіч у Каралішчавічах. Але пад уплывам няўрымслівай Наталлі Сямёнаўны ён разумее, што для гісторыі будзе больш карысна, каб гэтае фота знаходзілася ў цэласным архіве. І падобных лістоў нямала. Дзякуючы напорыстасці і мэтанакіраванасці сястры класіка, у адным месцы сканцэнтраваліся многія рарытэты, якія раней знаходзіліся ў дзесяткаў айчынных і замежных уладальнікаў.

Наша бібліятэка ўсе гэтыя гады падтрымлівала зносіны з Наталляй Кучкоўскай, прапаноўвала ёй сваю дапамогу. З цягам часу яна звярнулася да нас з прапановай набыць рукапісы класіка, добра разумеючы, што пасля яе смерці ўнікальны фонд можа разысціся па розных сховішчах. Вядома, на аўкцыёнах за адзін аўтограф Караткевіча даюць літаральна казачныя гро-

ковыя супрацоўнікі). Па-другое — суднасны з адпаведным часам або творам, каб не забытаць у далейшым вучоных...

— Таццяна Іванаўна, вы цягам пяці гадоў працавалі з гэтымі каштоўнымі аркушамі. Якія вашы асабістыя ўражанні?

— Ведаеце, у нашым адзеле захоўваецца дастаткова архіваў навукоўцаў. І хоць сярод акадэмікаў мінулага стагоддзя шмат тых, якія былі, як кажуць, і фізікамі, і лірыкамі, але менавіта запісныя кніжкі, накіды і іншыя аўтографы

та, каб потым няўрымслівя чытачы не абвінавачалі яго ў нерэальнасці апісанага эпизода...

Зрэшты, з гэтым раманам звязана яшчэ адна старонка жыцця аўтара. Сярод іншага, да нас трапілі канспекты лекцый, датаваныя 1949 годам. Падрабязныя занатоўкі па курсе старажытнаславянскай мовы ў Кіеўскім дзяржаўным універсітэце, напэўна, дапамаглі ў напісанні гістарычнай канвы твора.

— **Вядомы факт: Караткевіч паказваў сябе ў Кіеве такім падрыхтаваным студэнтам, што пасля заканчэння першага курса ВНУ даслала ў Оршу падзячны ліст...**

— Мяркуючы па тых шматлікіх, старанна складзеных, канспектах, што маюцца ў нашым сховішчы, Уладзімір Сямёнавіч сапраўды быў захоплены навукай. Наталля Кучоўская захавала нават маленькія кавалачкі паперы з занатоўкамі брата, запісачкі, у якіх на пэўныя тэмы спрачаліся студэнты. Нават з гэтых папяровых лапікаў 1950-х гадоў бачна, як фарміруецца характар, як з’яўляюцца ідэі, што пасля ўвойдуць у вызначальныя творы аўтара...

— **Мяне ўразіла колькасць малюнкаў на документах. Маленечкімі накідамі яны зрэдку ўзнікаюць у канспектах, потым, больш упэўнена, пераходзяць у лісты і дзённікі...**

— Паглядзіце рукапісы вершаў 1950-х: на палях — безліч замалёвак. Гэтая звычайка застанецца з Караткевічам да апошняга дня. Ён будзе нешта накідваць чарнілам у падарожных нататках, заканчваць лісты эмацыйным малюнкам, асабліва калі не будзе хапаць слоў, каб выказаць сваё стаўленне да падзеі. У архіве ёсць цікавы рарытэт: складзеная аўтарам своеасаблівае карта аповесці “Чазенія”. Зрэшты, ёсць і самадастатковыя эцюды Караткевіча, якія былі ім ужо спецыяльна намалёваны на асобных аркушах і падпісаны: “У.К.”.

Загадка Караткевіча
— **Навуковы фонд Караткевіча апрацаваны і адкрыты для даследчыкаў. Але ці засталіся яшчэ белыя плямы ў гэтай літаратурнай гісторыі?**

— Уладзімір Сямёнавіч казаў: “Мы не ведаем, колькі дзён нам за-

сталася, таму кожную кнігу патрэбна пісаць як першую і апошнюю”. Магчыма, ён адчуваў, што часу яму адпушчана не так і шмат... Пасля смерці брата Наталля Сямёнаўна многае зрабіла для таго, каб гатовыя рукапісы перайшлі на друкаваныя старонкі. Але загадкі ў творчасці сучаснага класіка яшчэ засталіся...

Прынамсі, існуе аркуш са спісам мастакоў XIX стагоддзя. Караткевіч планаваў новы раман. Але сам прызнаваў: “Кнігу, відаць, за іншым не паспею”. У архіве знайшлася і запіска на імя дырэктара выдавецтва “Мастацкая літаратура” Міхаіла Дубянецкага аб тым, што Караткевіч абавязваецца здаць заканчэнне рамана “Каласы пад сярпом тваім” у 1982 годзе. Гэта сведчыць аб тым, што заканчэнне ці пісалася, ці дакладна было заплававана пісьменнікам. На жаль, сучаснікі яго не дачакаліся. Але...

Архіў неабходна даследаваць. Некаторыя рукапісы патрабуюць удакладненняў, асобныя з іх не маюць дакладнай дацёркі... Усё гэта дае шырокае поле для дзейнасці даследчыкам творчай спадчыны пісьменніка. Верагодна, мы яшчэ дачакаемся як навуковых, так і літаратурных адкрыццяў.

Настасся ПАНКРАТАВА
Фота Юрыя ІВАНОВА
На здымках: фрагменты рукапісаў і дарчых надпісаў, зробленых рукой Караткевіча.

Калумб!

Анатоль ВЕРАБЕЙ, дацэнт кафедры беларускай літаратуры БДУ, кандыдат філалагічных навук, крытык, літаратуразнаўца:

— Я даследую творчасць Уладзіміра Караткевіча цягам 32 гадоў, быў з ім асабіста знаёмы. Рыхтаваў разам з паплечнікамі неўзабаве пасля яго смерці збор твораў, выдаў тры кнігі паэзіі і прозы класіка. Час ад часу сустракаем з “караткевічазнаўцамі”, стараемся сабраць і вярнуць спадчыну пісьменніка з замежных архіваў — калі не арыгінальныя матэрыялы, дык хаця б копіі, каб працавалі даследчыкі. Менавіта сябрам пісьменніка аддаюць дакументы ўласнікі прыватных архіваў.

“Нават яйкі ў адным кошыку не носяць”

Ганна ЗАПАРТЫКА, дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва:

— Трапляючы на розныя канферэнцыі, семінары, прэзентацыі, даведваюся, што архівы пісьменніка знаходзяцца ў самых розных месцах. Па версіі Адама Мальдзіса, Караткевіч сам быў за тое, каб ягоны фонд быў размеркаваны па ўстановах. Яшчэ ў 70-я гады мінулага стагоддзя, калі Адам Осіпавіч настойваў на тым, каб усе матэрыялы трапілі ў бібліятэку Нацыянальнай акадэміі навук, пісьменнік яму адказаў: “Нават яйкі ў адным кошыку не носяць”, — і аддаў частку сваіх дакументаў у наш архіў-музей. Гэта прыкладна паўтары тысячы адзінак тэкстаў, фотаздымкаў. На тым камплектаванні архіва Караткевіча спынілася, і толькі цяпер набыло новы штуршок.

Нядаўна мы атрымалі лісты Караткевіча. Але гэта не проста прыватная перапіска з сябрам: там і вершы, і малюнкi, і ўнікальныя паштоўкі з архітэктурнымі краявідамі Беларусі. Прыкладна год таму ў нас з’явілася славетная “амбарная кніга” з малюнкамі пісьменніка.

У архіве кінастудыі “Беларусьфільм” захоўваюцца ўсе дакументы, звязаныя з пастаноўкамі твораў Караткевіча, а ў тэатрах, дзе ставіліся п’есы, маюцца іх арыгіналы з праўкамі. Прыкладам можа стаць Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа ў Віцебску. Шмат дзе яшчэ працуюць даследчыкі, аматары творчасці нашага пісьменніка. І калі ўсім аб’яднацца для выдання заплававанага Поўнага збору твораў Уладзіміра Караткевіча, дык кола аднадумцаў будзе вельмі шырокім.

На ілюстрацыях: старонкі са знакамітай “амбарнай кнігі”.

Мне думаецца, што Караткевіч — геній. Патлумачу, чаму: па ўвасабленні ў сваіх творах беларускай гісторыі некалькіх стагоддзяў, па далучанасці да сусветнай культуры, па прыродных здольнасцях... Ён быў чалавек энцыклапедычных ведаў, выключны эрудыт, выдатны апавядальнік, таленавіты слявак, акцёр, мастак, вандроўнік...

Гэты пісьменнік вельмі шмат зрабіў для абуджэння нацыянальнай самасвядомасці і гістарычнай памяці беларусаў. Некалі ў 1950-х ён пісаў: “Я хачу беларусам адкрыць Беларусь, як некалі Калумб адкрыў Амерыку”. Ён ажыццявіў такую гістарычную місію, якую для англійскай літаратуры выканаў Вальтэр Скот, для польскай — Генрык Сянкевіч ды іншыя еўрапейскія класікі. Ён зрабіў гэта на высокім мастацкім узроўні: такімі творамі можа ганарыцца любая літаратура. Ён глыбоканацыянальны і, у той жа час, пісьменнік сусветнага ўзроўню.

Адраджэнне і развіццё сяла: сацыякультурны зрэнне

Капыльскі раён Мінскай вобласці мае дастаткова цікавых і раскручаных “фішак”, па якіх яго можна лёгка пазнаць на культурнай карце Беларусі. Гэта і калядны абрад “Цары”, унесены ў Спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны UNESCO, і вядомы на ўсю краіну аграгарадок “Семежава” з Цэнтрам ткацтва, і знакамітыя Цімкавічы — радзіма Кузьмы Чорнага, і раённы Краязнаўчы музей, крэатыўным цікавосткам якога пазайздросціць любая падобная ўстанова рэспублікі. Ды і па шматлікіх крытэрыях культасветработы раён знаходзіцца ў лідарах сярод іншых рэгіёнаў Міншчыны.

Але, натуральна, хапае тут і сваіх праблем. І галоўная з іх датычыцца матэрыяльна-тэхнічнай базы. Напрыклад, Капыльская дзіцячая раённая бібліятэка ўжо шосты год не мае свайго будынка, патрабуе рамонтных работ галоўная ўстанова культуры горада — раённы Цэнтр культуры, ды і ў паспяхова-крэатыўным музеі чакаюць не дачакаюцца займаць яшчэ адно памяшканне для фондасховішча. На сяле ж галоўнае пытанне — наладзіць належную працу тых СДК і СК, у якія былі ўкладзены грошы пад час рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, і, у прыватнасці, вырашыць праблему невялікай колькасці наведвальнікаў дыскатэчных мерапрыемстваў.

Народ пытаецца і прапануе

“Калі ж запрацуе дзіцячая бібліятэка?”

Гаворцы аб праблемах сацыякультурнага развіцця Капыльшчыны папярэднічала традыцыйнае апытанне жыхароў горада і раёна.

Марыя Аляксандраўна, служачая, г. Капыль:

— Ужо даволі доўгі час наша Дзіцячая бібліятэка месціцца ў будынку цэнтральнай “дарослай” кніжнай установы. А памяшканняў там не так ужо і багата. Ні пачытаць цяпер спакойна ў чытальнай зале, ні дзецям няма дзе “разгарнуцца”. Калі ж запрацуе асобная дзіцячая гарадская бібліятэка?

Аляксандр Віктаравіч, рабочы, г. Капыль:

— У прынцыпе, у нашым РЦК мне вельмі падабаецца: досыць прыстойная апаратура, ды і танцавальныя вечары заўсёды цікавыя... А вось знешні выгляд установы не надта ўражае. Ці плануецца там рамонтныя работы?..

Святлана, служачая, жыхарка аграгарадка “Пясочнае”:

— Ведаю, што не шмат ходзіць моладзі ў наш сельскі Дом культуры на танцы. Можа, трэба сюды ўвесці пасаду “кіраўніка дыскатэкі” — дзі-дзэя? Або разнастаіць музычны рэпертуар?..

Марыя Пятроўна, пенсіянерка, жыхарка аграгарадка “Лясное”:

— А ў мяне толькі адно пытанне: чаму ў нашым аграгарадку не адкрыюць філіял школы мастацтва або музея? Упэўнена, і для дзяцей быў бы занятак, і статус нашага паселішча ўзняўся б. Бо ў аграгарадку ёсць сярэдняя школа, хапае тых, хто з цікавасцю наведваў бы падобную ўстанову культуры, вучыўся граць на гітары або баяне. А ў Капыль ездзіць на занятакі даволі далёка...

Тры пакоі для дзіцячай

Пачну артыкул з самай набалела-лай праблемы культурнага жыцця Капыльшчыны — адсутнасці асобнага будынка гарадской дзіцячай бібліятэкі. Яшчэ ў маі 2004 года будынак, дзе месцілася ўстанова культуры, быў прызнаны аварыйным і, адпаведна, закрыўся для наведвальнікаў. Таму часова, як падавалася на тую пару, дзеці пачалі хадзіць па кнігі ў Цэнтральную раённую бібліятэку: там для маленькіх наведвальнікаў “адгарадзілі” невялікі куток у чытальнай зале.

Але гэтае, як запэўнівалі супрацоўнікаў, непрацяглае “суіснаванне” дзвюх гарадскіх бібліятэк расцягнулася ўжо на некалькі гадоў.

Яшчэ ў 2004 годзе на баланс аддзела культуры Капыльскага райвыканкама быў перададзены будынак былога ДК адной з гарадскіх арганізацый. Адрозна пасля гэтага — зроблена і праектна-каштарысная дакументацыя на рэканструкцыю названага аб’екта пад дзіцячую бібліятэку. Але справа на гэтым, на жаль, спынілася. Прычына “бяздзейнасці” досыць праявілася: адсутнасць сродкаў для завяршэння працы на аб’екце.

Па словах намесніка дырэктара па рабоце з дзецьмі Цэнтральнай раённай бібліятэкі Валянціны Камінскай, амаль увесь фонд дзіцячай установы культуры (а гэта ні многа ні мала — 29 тысяч адзінак) знаходзіцца цяпер у трох пакоях мясцовай гасцініцы, якія арандуе аддзел культуры. У самой ЦРБ здолені размясціць толькі адну тысячу экзэмпляраў самай запатрабаванай маленькімі чытачамі літаратуры.

І, натуральна, як і ў артыкуле пра падобную сітуацыю ў Смалявічах (гл. “К” № 37 за 2010 г.), капыльскія бібліятэкары і наведвальнікі галоўнай раённай кніжнай скарбніцы пакутуюць на тыя ж самыя праблемы: зразумела, што цішыня ў чытальнай зале, куды прыходзяць дзеці, — паняцце ўмоўнае. Ды і цесната ў памяшканнях, а таксама немагчымасць ладзіць пасяджэнні дзіцячых аматарскіх аб’яднанняў перашкаджаюць у працы.

— Хачу абавязкова зазначыць, — сказала мне дырэктар Капыльскай цэнтральнай раённай бібліятэкі Таццяна Серая, — што работа ў Дзіцячай бібліятэцы не спынялася ніколі і праводзіцца належным чынам, нягледзячы на тыя ўмовы, у якіх мы апынуліся.

Не буду ды і не збіраўся з гэтым спрачацца. У тым, што бібліятэкары працуюць самааддана нават у падобных варунках — вялікая і безумоўная іх заслуга. Напрыклад, супрацоўнікі выкарыстоўваюць для правядзення пасяджэнняў аматарскіх аб’яднанняў кабінеты або гледзельныя залы суседніх школ і раённага Цэнтра культуры, а таксама кожны дзень дастаўляюць разнастайную літаратуру з тых самых пакояў мясцовай гасцініцы, каб задаволіць патрэбы ўсіх чытачоў. Часам для гэтага даводзіцца выкарыстоўваць транспарт аддзела культуры або нават таксі. Але праблема Дзіцячай бібліятэкі, ад якой стаміліся яе работнікі і чытачы, наспела даўно. Яна, натуральна, патрабуе вырашэння.

Пагадзіцеся, атрымаць такую суму ў горадзе, дзе жыве 10 тысяч чалавек, — досыць складана.

Але складанасці — не перашкода для крэатыўных людзей, а толькі магчымасць праявіць і ўвасобіць у жыццё ўсе свае задумкі. Напрыклад, з нядаўняга часу музейныя супрацоўнікі сталіся... вясельнымі сватамі. Цяпер пасля роспісу ў аддзеле ЗАГС капыльскія маладыя абавязкова завітваюць ва ўстанову культуры. Тут іх чакае цікавая экскурсія з элементамі тэатралізацыі, конкурсы, частаванні, падарункі. І ўсё гэта — на аснове тых традыцый, якія ўласцівы менавіта дадзенаму рэгіёну.

— Спачатку цяжка было “раскачаць” гараджан, — кажа Валянціна Шуракова, — але цяпер штосуботу да нас прыходзяць па тры-пяць пар

Асноўнае пытанне, што хвалюе кіраўніцтва музея: нястача плошчаў пад яшчэ адну выставачную залу і памяшканне для фондасховішча. Справа ў тым, што фонды музея даволі значныя — 24 тысячы адзінак захоўвання, — і яны пастаянна папаўняюцца. Таму некаторыя цікавыя прадметы часам даводзіцца выстаўляць проста ў калідорах установы: ці то вялізную, даваеннага часу, шафу, ці то старадаўнюю лаўку... Тое не дазваляе стварыць паўнаватарскае ўражанне ад экспазіцыі.

Праблемы — аднолькавыя

З горада скіруемся на сяло: у Цэнтр культуры і дасугу аграгарадка “Пясочнае”. У 2008 годзе ўстанова атрыманая сапраўды новае жыццё: быў заменены дах, адрамантаваны ўнутраныя кабінеты

Чаму дыскатэкі становяцца непапулярныя?

“Фішкі” і... КНІЖКІ:

Цяпер у невялікім будынку месціцца “дарослая” і дзіцячая бібліятэкі.

Сваты ў музей

Дырэктар Капыльскага раённага краязнаўчага музея Валянціна Шуракова — кіраўнік ад бога. Сцвярджаю гэта досыць упэўнена і раю ўсім, хто яшчэ не пабываў ва ўстанове культуры, абавязкова туды завітаць. Ды і нездарма ў 2007 годзе музей быў прызнаны лепшым у Мінскай вобласці, а ў 2009-м перамог у яшчэ адным абласным конкурсе па намінацыі “Музейная справа”.

І гэтыя рэгаліі Капыль атрымаў цалкам заслужана. Напрыклад, тут, у музеі, заробілі на платных паслугах за дзесяць месяцаў бягучага года прыкладна 6 мільёнаў рублёў. А білет ва ўстанову каштуе ўсёго толькі 400 рублёў для школьнікаў і 800 — для астатніх катэгорый насельніцтва.

маладых. “Паход у музей”, кажу гэта без перабольшання, стаўся абавязковым для тых, хто толькі ўзяў шлюб. Дарэчы, мы гарантуем бясплатнае абслугоўванне дзецям тых маладажонаў, што ў нас “ажаніліся”...

Працуюць музейшчыкі і ў іншых накірунках: распрацоўваюць новыя турыстычныя маршруты па горадзе і раёне, стварылі два музейныя філіялы ў аграгарадках “Семежава” і “Вялешына”, актыўна супрацоўнічаюць з пасольствамі Японіі і Кітая ды ладзяць мастацкія і фотавыстаўкі, а нядаўна арганізавалі перасоўную экспазіцыю “Жыццё і дзейнасць Героя Беларусі Міхаіла Высоцкага”, з якой аб’ехалі ўвесь раён.

Дэталі да агульнай карціны

Цэнтр традыцый

Летась у аграгарадку “Мажа”, што непадалёк ад Капыля, паўстаў раённы Цэнтр традыцыйнай культуры.

Ягоны дырэктар Галіна Гурло распавяла пра тую працу, якой займаюцца ва ўстанове. Гэта і выстаўачная дзейнасць, і правядзенне майстар-класаў з тымі, хто навучаецца традыцыйным рамёствам, і заняткі гурткаў па саломкапляццэнні, вышыўцы, разьбе па дрэве...

Акрамя таго, раз на месяц на базе ЦТК ладзіцца пасяджэнні народнага клуба “Скарбонка”, у які ўваходзяць 26 чалавек. Менавіта выстаўкі гэтых майстроў пастаянна экспануюцца ў некалькіх залах установы культуры. Да таго ж, у Цэнтры пастаянна праходзяць агульнараённыя семінары, на якіх супрацоўнікі СДК і СК вучацца традыцыйным народным рамёствам. Зразумела, што выданне метадычнай літаратуры па розных накірунках традыцыйнага мастацтва — гэта таксама яшчэ адзін від дзейнасці, які наладжаны супрацоўнікамі ўстановы.

ты і актавая зала, усталяваны новыя дзверы, мэбля, адзенне сцэны. На ўсё гэта пайшло прыкладна 450 мільёнаў рублёў.

Узначальвае ЦКід Любоў Карповіч — раней супрацоўніца мясцовага дзіцячага садка, якая прыйшла на пасаду не так даўно: працуе тут з верасня гэтага года. Па адукацыі яна — бібліятэкар, скончыла ў свой час Магілёўскі бібліятэчны тэхнікум, і нават працавала некаторы час па спецыяльнасці ў тым жа Пясочным.

Пры ўстанове працуе восем аматарскіх аб’яднанняў. Нядаўна з’явіліся, дзякуючы прыходу ў Пясочнае маладога спецыяліста — Ганны Стасевіч, гурткі па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Таксама сёлета культработнікі стварылі невялічку музейную экспазіцыю, прысвечаную жыццю паэта Адама Русака, які паходзіць з Капыльшчыны.

Самая галоўная праблема ЦКід — дыскатэчная. Нягледзячы на наяўнасць належнай тэхнічнай базы, — ва ўстанове ёсць музычны цэнтр, відэамагнітафон, страбаскопы, асвятляльная апаратура, — на дыскатэкі штосуботу прыходзіць ад сілы пятнаццаць чалавек. А ў аграгарадку пражывае 750 жыхароў, ды і ў зоне абслугоўвання ЦКід — яшчэ чатыры вёскі.

— Адна з прычын “незацікаўленасці” моладзі нашай дыскатэкай — у тым, што ў Пясочным працуе прыватнае кафэ, а гэта натуральна, стварае нам канкурэнцыю, — кажа дырэктар установы.

Зразумела, што ЦКід не можа прапанаваць усіх тых паслуг, якія ёсць у прыватніка. Але ці ж гэта галоўная прычына нежадання мясцовай моладзі наведваць танцавальныя вечары? Анкетаванне жыхароў аб тым, што ім падабаецца ці не падабаецца з музычнага рэпертуару на дыскатэцы, нікім пакуль што не праводзілася. А гэта ж рэальная магчымасць разнастаіць музычны рэпертуар. Таксама, магчыма, варта падумаць пра ўвядзенне стаўкі дзі-дзэя, бо не кожны дырэктар СДК ці СК, пагадзіцеся, здольны быць прафесіяналам па арганізацыі дыскатэчных мерапрыемстваў... Няблага было б ладзіць танцы і для дзяцей, і для тых, “каму за...”.

Усёго гэтага пакуль што ва ўстанове няма. Але, як запэўнілі мяне супрацоўнікі ЦКід, у хуткім часе яны правядуць анкетаванне мясцовага насельніцтва і паспрабуюць праводзіць хоць бы дзіцячыя дыскатэкі.

Намеснік старшыні Капыльскага райвыканкама Ала Гаеўская і начальнік мясцовага аддзела культуры Наталля Царкова.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— На маю думку, варта было б наладзіць працу з альтэрнатыўнымі танцавальнымі накірункамі: брэйк-дансам, тэктонікам, а таксама прапаноўваць дыскатэчныя вечары для дзяцей і для старэйшага пакалення. Нічога падобнага ў сельскай мясцовасці Капыльшчыны не ўбачыў. Ды і пажаданні жыхароў таксама трэба ўлічваць: маю на ўвазе анкетаванне і апытанне...

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Поўнаасцю пагаджаюся. Абавязкова будзем праводзіць анкетаванні, развіваць альтэрнатыўныя накірункі, працаваць з рознымі катэгорыямі насельніцтва... Без гэтага вырашыць дыскатэчную праблему ніколі не зможам.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— З-за таго, што дыскатэка ў названых СДК не надта папулярная, там не выконваюцца планы платных паслуг. Ці гэта — таксама не агульнараённая тэндэнцыя?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Якія ж актуальныя праблемы стаяць цяпер перад аддзелам культуры? Ці ёсць нейкія планы на перспектыву, вядома, у першую чаргу — у сельскай мясцовасці?

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Спецыфікай нашага раёна з'яўляецца развіццё і захаванне традыцыйнай народнай культуры. Калядны абрад "Цары" з вёскі Семежава Капыльскага раёна ўнесены ў Спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны UNESCO. Таму трэба і надалей працаваць у гэтым напрамку, развіваць народныя рамёствы, ствараць філіялы Краязнаўчага музея, школ мастацтваў...

Наталля ЦАРКОВА:
— Апрача нашага Цэнтра ткацтва, што ў Семежаве, нядаўна адкрылі раённы Цэнтр традыцыйнай культуры, які, фактычна, з'яўляецца кардынацыйным цэнтрам па захаванні аўтэнтыкі. Ладзім там майстар-класы, выстаўкі, выдаём метадычную літаратуру. І гэта — толькі пачатак...

ваць работнікі сферы культуры. Мы — адзін з 37 рэгіёнаў Беларусі, які паспяхова супрацоўнічае з Праграмай ЕС/ПРААН "Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні": распрацавалі і ўвялі сёлета Зялёны маршрут "Міжрэчка Мажы і Мораць".

Наталля ЦАРКОВА:
— Дарэчы, ён ужо пачаў прыносіць прыбытак: яго наведалі больш за пяць тысяч чалавек, з іх на платнай аснове — каля чатырох тысяч. А таксама дзякуючы Праграме ЕС/ПРААН з красавіка ў Семежаве запрацавала так званая Школа ткачоў.

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Так, у тым жа Семежаве ў нас ёсць што паказаць: нядаўна там з'явілася музейная экспазіцыя, прысвечаная жыццю і дзейнасці нашага земляка, Героя Беларусі Міхаіла Высоцкага. У Пясочным — музейны пакой, прысвечаны Адаму Русаку. І гэтую працу трэба працягваць.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Калі казаць пра музейную дзейнасць, дык яна развіваецца досыць паспяхова, асабліва — у горадзе. Але асноўная праблема мясцовага краязнаўчага музея — нястача вольных памяшканняў для фондасховішча, для яшчэ адной экспазіцыйнай залы...

Наталля ЦАРКОВА:
— Выйсце тут, на маю думку, — у стварэнні філіялаў музея на сяле. Мы маем два філіялы раённага краязнаўчага музея, будзем адкрываць іх і ў будучым годзе. У гэтых філіялах размясцім частку экспанатаў з галаўной музейнай установы, і вось такім чынам вырашым пытанне з нястачай плошчаў у горадзе.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Але ўсё ж самая вялікая гарадская праблема ў сферы культуры — з будынкам дзіцячай бібліятэкі. Калі гэтае пытанне вырашыцца?

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Пра нашу праблему ўжо даўно ведаюць у вобласці. Спадзяёмся зняць у наступным годзе дадзенае пытанне, бо мы не ў стане выдаткаваць тую суму, якая патрабуецца на рэканструкцыю будынка пад бібліятэку: наш раён датацыйны прыкладна на 60 працэнтаў...

Наталля ЦАРКОВА:
— У тым будынку былога Дома культуры патрэбны рамонт фасада і даху, замена вокнаў, перапланіроўка ўнутраных памяшканняў.

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Зразумела, у нас ёсць пытанні ў сферы культуры, асабліва калі казаць пра матэрыяльна-тэхнічную базу. Але тое, што аддзел культуры ўжо восьмы год займае лідзіруючыя пазіцыі сярод іншых раёнаў Міншчыны, сведчыць пра самаадданую працу супрацоўнікаў. Таму будзем імкнуцца працаваць так і надалей.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Капыльскі раён — Мінск Фота аўтара

"арэнда" са стажам

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

Дарэчы, падобная праблемная сітуацыя з дрэнным наведваннем танцавальных вечароў была і ў СДК аграгарадка "Лясное", які таксама наведаў цягам камандзіроўкі.

16 паслуг для сяльчан

Сельская бібліятэка ў аграгарадку "Пясочнае" размешчана ў будынку ЦКІД. Бібліятэкар Надзея Баранова ў сферы культуры працуе не першы год, і, акрамя іншага, з поспехам выкарыстоўвае тую тэхніку, якая ўсталявана ва ўстанове.

— У нас — 16 відаў паслуг, — кажа Надзея Васільёна, — і самыя запатрабаваныя з іх — камп'ютарныя: набор тэксту, выхад у Інтэрнэт, рэдакцыя матэрыялаў.

Акрамя таго, па словах бібліятэкара, вялікім попытам карыстаецца і такая паслуга, як выдача кампакт-дыскаў з аўдыёкнігамі, з фільмамі, што распавядаюць пра Капыльшчыну... Таму і план платных паслуг установа культуры выконвае з лёгкасцю: за 10 месяцаў бягучага года Надзея Баранова зарабіла прыкладна 220 тысяч рублёў.

Бібліятэкар марыць пра тое, каб ва ўстанове ўсталявалі ў дадатак да наяўнай тэхнікі яшчэ і сканер, бо да яе пастаянна звяртаюцца чытачы з просьбай перавесці ў "лічбу" той або іншы матэрыял. І яшчэ адно "вечнае" пытанне для бібліятэкара: як разнесці кнігі да тых чытачоў, якія пражываюць у зоне аслугоўвання ўстановаў культуры? Аўтабібліятэкі ў Капыльскім раёне пакуль што няма, таму і даводзіцца ў любое надвор'е ісці пехатою да чытачоў навакольных вёсак.

Усе праблемныя пытанні ў развіцці сацыякультурнай сферы Капыльшчыны былі абмеркаваны на райвыканкамаўскай "лятучцы", ініцыяванай "К". Намеснік старшыні Капыльскага раённага выканаўчага камітэта па сацыяльных пытаннях Ала Гаеўская да пераходу на сваю пасаду сем гадоў узначальвала аддзел культуры. Таму, натуральна, усе праблемы, з якімі сутыкаюцца работнікі сферы, ведае не з чужых вуснаў. І заўсёды знаходзіць агульную мову з цяперашнім начальнікам Наталля Царковай.

У танцавальную залу ЦКІД аграгарадка "Пясочнае" чэргаў пакуль няма.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— На Капыльшчыне ўжо завяршылася выкананне Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла на 2006 — 2010 гг.: усе пятнаццаць аграгарадкаў паспяхова здадзены. Але з абслугоўваннем насельніцтва ў некаторых з гэтых паселішчаў не ўсё так добра. Пабывалі ў аграгарадках "Пясочнае" і "Лясное": і там, і там — праблемы з наведваннем дыскатэкі...

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Але гэта — не агульнараённая праблема. У нас добра ідуць дыскатэкі ў іншых паселішчах раёна: у Семежаве, у Цімкавічах, ды шмат дзе яшчэ. Ды і ў названых аграгарадках пытанне, як мне падаецца, вырашыцца.

Наталля ЦАРКОВА:
— Праблема з танцавальнымі вечарамі на сяле сапраўды ёсць. Але мы працуем над яе вырашэннем. Нядаўна правялі раённы конкурс на лепшую пастаноўку культурна-масавых мерапрыемстваў для дзяцей. Таксама сёлета ў нас прайшоў агляд-конкурс сельскіх дзі-дэ-яў "Дыскатэчны рух-2010", пераможцы якога прынялі ўдзел у выніковым абласным мерапрыемстве ў Слуцку і атрымалі дыплом у намінацыі "Творчая надзея дыскатэкі". Так што, я думаю, праблемную сітуацыю з танцавальнымі вечарамі ў шэрагу СДК раёна мы вырашым. Іншая справа, што гэтая форма клубнай дзейнасці патрабуе новага напаянення...

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Цалкам згодная. Гэта павевы часу, што дыскатэкі сталі менш папулярныя. Трэба развіваць больш вузкія накірункі, клубныя фарміраванні.

Наталля ЦАРКОВА:
— Па раёне ў нас за дзесяць месяцаў план выкананы на 123 працэнты ў супастаўных цэнах да ўзроўню мінулага года. Але, натуральна, будзем імкнуцца да таго, каб ва ўсіх установах культуры гэтыя паказчыкі выконваліся. Напрыклад, у аграгарадку "Пясочнае" дырэктар ЦКІД, хоць і не мае спецыяльнай адукацыі і працуе не так даўно, — вельмі творчы чалавек, таму, я думаю, паступова там справа наладзіцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— А наколькі востра стаіць кадрова праблема? Бо тыя сельскія клубныя ўстановы, дзе мы пабывалі, не могуць пахваліцца наяўнасцю профільных спецыялістаў. То дырэктар не мае спецыяльнай адукацыі, то супрацоўнікі...

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Паказчыкі ў нас, як і паўсюль на Міншчыне, досыць неаблагія: недзе больш за 80 працэнтаў работнікаў са спецыяльнай адукацыяй працуюць у сферы культуры.

Наталля ЦАРКОВА:
— Але менавіта ў сельскіх клубах праблема са спецыялістамі ёсць: там працэнт нашмат ніжэйшы. Можа, таму і праца там не на такім высокім узроўні, як хацелася б...

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— І гэта нягледзячы на тое, што мы прадастаўляем жыллё для спецыялістаў сферы культуры на сяле, пастаянна кантралюем гэтую праблему. Можа, сваю ролю адыгрывае і пэўная аддаленасць нашага раёна ад сталіцы?..

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— Так, бо галоўная мэта стварэння ЦТК — каб усе нашы напрацоўкі ў гэтым накірунку былі сканцэнтраваны ў адным месцы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Дарэчы, калі казаць пра стварэнне філіялаў: у тым жа аграгарадку "Лясное" мараць аб тым, каб у іх з'явіўся філіял ДШМ...

Наталля ЦАРКОВА:
— І мы яго там плануем зрабіць. Хутчэй за ўсё — у 2011 годзе. А ўвогуле за апошнія гады мы адкрылі пяць філіялаў Капыльскай і Цімкавіцкай мастацкіх школ у сельскай мясцовасці...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Яшчэ адна праблема: адсутнасць аўтабібліятэкі. Аўтаклуб, наколькі ведаю, паспяхова дзейнічае ў раёне з вясны бягучага года. Дык можа варта прыстасаваць і пад аўтабібліятэку, як гэта робяць шмат у якіх раёнах Беларусі?

Наталля ЦАРКОВА:
— На гэта няма патрэбы: з першага снежня запрацуе бібліобус на базе яшчэ адной машыны, якую нядаўна атрымаў аддзел культуры. Спадзяюся, такім чынам мы задаволім патрэбы таго сельскага насельніцтва, дзе няма бібліятэчных устаноў.

Ала ГАЕЎСКАЯ:
— А калі весці гаворку пра нашы планы і перспектывы на будучае, дык яшчэ адна задача — развіваць турыстычную дзейнасць. І тут не апошнюю ролю павінны адыграць

Пасляслоўе да райвыканкамаўскай "лятучкі"

Анатоль АКУШЭВІЧ, начальнік упраўлення культуры Мінскага абласнога выканаўчага камітэта:

— У Капыльскім раёне, на маю думку, працуюць энтузіясты сваёй справы, аднадумцы. Гэта датычыць як кіраўніцтва райвыканкама, так і супрацоўнікаў мясцовага краязнаўчага музея, культуротнікаў у Семежаве, ды шмат дзе яшчэ. Да нядаўняга часу гэты раён быў лепшы па бібліятэчнай справе: там першымі на Міншчыне ўсе бібліятэкі былі абсталяваны відэамагнітафонамі. І сёлета капыльскія культуротнікі не здаюць сваіх пазіцый: заваявалі першае месца на абласным аглядзе-конкурсе "Напеў зямлі маёй" і атрымалі ў падарунак галоўны прыз — аўтобус "Нё-

ман" коштам у 130 мільёнаў рублёў. А іх праца па адраджэнні мясцовых традыцый — увогуле асобная тэма. Гэта і абрад "Цары", і традыцыі ткацтва, што паспяхова адраджаюць у Семежаве, і стварэнне Цэнтра традыцыйнай культуры...

Упраўленне культуры будзе, па магчымасці, садзейнічаць паляпшэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы ва ўстановах раёна. А ў абласную праграму на 2011 год мы заклалі тыя сродкі, якія неабходны для вырашэння праблемнай сітуацыі з Капыльскай дзіцячай бібліятэкай. Гэта даволі значная сума: прыкладна мільярд рублёў. Таму цяпер чакаем, што нашы пажаданні будуць улічаны пры планаванні абласнога бюджэту на будучы год.

Граф лёхамі праехаў...

Коні і карэты ў палацы Тызенгаўза

У архітэктурнай перліне Паставаў — палацы Тызенгаўза — у наступным годзе размесціцца краязнаўчы музей і з'явіцца шэраг цікавых экспазіцый.

Як вядома, гісторыя гэтага помніка архітэктурны досыць пакручстая. Палац, пабудаваны па замове рэфарматара, асветніка і аматара мастацтваў Антонія Тызенгаўза ў другой палове XVIII стагоддзя, зведаў на працягу свайго жыцця пісу як часы росквіту, так і заняпаду.

У Рэчы Паспалітай тут дзейнічалі тэатр і музычная школа, дзе вучыліся дзеці з навакольных вёсак, існавала балетная школа... У першай палове XIX стагоддзя Канстанцін Тызенгаўз — унучаты пляменнік Антонія — стварыў у палацы своеасаблівы мастацкі музей. Сярод карцін, якія тут можна было пабачыць, — творы Леанарда да Вінчы, Петэра Рубенса, Альбрэхта Дзюрэра, Пітэра Брэйгеля... Таксама ў шматлікіх пакоях было прадстаўлена звыш трох тысяч іншых экспанатаў, сярод якіх — больш за тысячу чучалаў птушак і звыш пяцісот птушыных яек ад амаль двухсот пяцідзесяці відаў...

Але, як і ў чалавечым жыцці, былі ў гісторыі палаца і чорныя дні. Пад час Вялікай Айчыннай вайны тут месцілася стайня для нямецкіх коней, пасля — вайсковая частка... Шматлікія экспанаты або згубіліся, або былі вывезены... А з 1944 года ў гэтым гістарычным аб'екце размясцілася Пастаўская цэнтральная раённая бальніца, два аддзяленні якой знаходзіцца тут да сёння...

Але ў 2011-м усё мае змяніцца. Ужо цяпер будзеца яшчэ адзін корпус Цэнтральнай раённай бальніцы, куды плануецца перавесці названы аддзяленні. І тады ў адным з крылаў гістарычнага будынка "прапішацца" Пастаўскі краязнаўчы музей. А з цягам часу, магчыма, і ўвесь знакаміты будынак будзе перададзены на баланс аддзела культуры райвыканкама.

А супрацоўнікі Пастаўскага краязнаўчага музея вельмі чакаюць пераезду. Справа ў тым, што цяпер установа культуры месціцца ў невялікім будынку ў цэнтры горада, і, канешне ж, у ім цесна як супрацоўнікам, так і шматлікім экспанатам.

Па словах намесніка старшыні Пастаўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Алы Кейзік, у планах мясцовых улад — узнавіць дух тых часоў, якія панавалі ў палацы пры Тызенгаўзах.

Неўзабаве ў будынку, акрамя Краязнаўчага музея, размесціцца карцінная галерэя і арніталагічная экспазіцыя.

Але ўжо сёння наведвальнікі архітэктурнай цікавосткі Паставаў могуць пабачыць у двух пакоях будынка невялікую экспазіцыю, якая апавядае пра гісторыю палаца. А адчуць сябе старадаўнімі графамі і графінямі можна, спусціўшыся ў падвальнае памяшканне, дзе месціцца рэтракафэ "У Тызенгаўза".

Дарэчы, як распавяла дырэктар Пастаўскага краязнаўчага музея Раіса Курачэнка, менавіта ў падвальных памяшканнях палаца раней размяшчаліся майстэрні, дзе рамантавалі і рабілі дылжансы, фазтоны, карэты... Да таго ж, з будынка можна было раней праісці лёхамі, напрыклад, да касцёла. Па адным з гэтых "лазаў" можна было праехаць нават на кані... І гэта — зусім не легенда!..

У тым, што сёння палац Тызенгаўза выглядае, не раўнуючы, як і два стагоддзі таму, — немалая заслуга гарадскіх улад. Бо пачынаючы з 1970-х гадоў мінулага стагоддзя палац пачаў паступова разбурацца: на фасадзе з'явіліся шматлікія расколіны, ападала тынкоўка... І доўгі час рамонтныя работы ў гістарычным будынку рабіліся за кошт сродкаў раёнага бюджэту, без дапамогі з абласнога або рэспубліканскага бюджэту...

Але, канешне ж, калі весці гаворку пра ўсю рамонтную "эпапею" ў палацы, нельга не згадаць галоўнага "лакаматыйшчыка" справы адраджэння архітэктурнай цікавосткі Паставаў — галоўнага ўрача раённай бальніцы Уладзіміра Чэкавага. Ён прыйшоў на сваю пасаду на пачатку 1990-х гадоў і з таго часу нязменна паспяхова "выбі-

ваў" грошы на аднаўленне палаца. Менавіта дзякуючы яго намаганням прыкладна дзесяць гадоў таму на рамонт гістарычнага будынка быў атрыманы грант UNESCO (пра гэта "К" неаднаразова пісала). За гэтыя грошы было праведзена ацяпленне, заменены водаправоды, вокны і дзверы, зроблены ўнутраны рамонт памяшканняў, а сцены — абшыты металічнай сеткай...

І справа па адраджэнні ды аднаўленні былой велічы палаца не спыняецца і сёння. Па словах намесніка старшыні Пастаўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Алы Кейзік, цяпер наладжана сувязь з Рокішскім раёнам Літвы, дзе знаходзіцца яшчэ адзін падобны аб'ект архітэктурны, які таксама раней належаў Тызенгаўзам. Паводле праграмы Еўрапейскага Саюза "Памяжнае супрацоўніцтва", у 2011 годзе чакаецца яшчэ адзін грант на аднаўленне гэтых палацаў як у Беларусі, так і ў Літве. Аб тым, ці выдаткуе пад гэтыя мэты грошы ЕС, стане вядома ўжо да канца бягучага года.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
На здымках: помнік Канстанціну Тызенгаўзу; палац у Паставах; лёхі старадаўняга будынка.

Дом "АА"

Гэты архітэктурны помнік знаходзіцца ў сённяшнім цэнтры Хойнікаў. Да нядаўняга часу тут размяшчаўся аддзел адукацыі райвыканкама, цяпер жа будынак і прылеглы да яго парк ператвораны ў гісторыка-культурны комплекс.

Сфарміраваны ён быў на пачатку XX ст. Дата "1912" на галоўным фасадзе сядзібы, відавочна, абазначае год, калі было завершана ўзвядзенне дома, а літары "АА" на фасадзе і на пілонах уязной брамы — крыптонім імені і прозвішча ўладальніка сядзібы, купца Андрэя (Міхайлавіча) Аўраамава. Палацык, паводле доктара архітэктурна Анатоля Кулагіна, —

помнік эклектычнай архітэктурны, уяўляе з сябе двухпавярховы, прамавугольны ў плане мураваны будынак, да якога асіметрычна прыбудавана квадратная вежа. Пры галоўным уваходзе — тамбур і тэраса. На чырвоным фоне цагляных сценаў (сёння яны атынкаваныя) вылучаліся дэталі архітэктурнага дэжору (ліштвы, карнізы, руст і інш.).

У пластыцы фасадаў выкарыстаны ўтрыраваныя формы класіцызму (франтоны, калонкі, сухарыкі), рэнесансу (арачныя нішы з ракавінамі), матывы сярэднявечнай замкавай архітэктурны (зубчастыя парапеты, байніцы). Планіроўка — калідорная, з вылучэннем параднай групы памяшканняў. Міжпавярховая лесвіца знаходзіцца ў цэнтральным, квадратным у плане, вестыбіюлі.

Парк жа мае пейзажна-рэгулярную планіроўку. Прамавугольная сетка алей абмяжоўвае паркавыя курціны. Растуць тут мясцовыя пароды дрэў: асіна, ліпа, клён, лістоўніца. Некаторыя з іх дасягалі ўнушальных памераў. Узязная аля была вылучана чатырохпілоннай (сёння — трохпілоннай) брамай.

Сяргей БЕЛЬСКИ
Хойнікі
На здымку: пілоны ўязной брамы.

У далёкім Башкартастане, у Надзеждзіне, перад двухпавярховым домам-маёнткам гэтай восенню быў пастаўлены помнік вядомаму рускаму пісьменніку Сяргею Аксакаву. Дзеці ведаюць яго цудоўную казку "Пунсовая кветачка", падлеткі — аповесці "Сямейная хроніка" і "Дзіцячыя гады Багроваўніка", дарослыя — "Нататкі пра лоўлю рыбы". Дапытлівыя ж глядачы могуць заўважыць невялікі надпіс на бронзе: "Іван Міско". Гэта пакінуў знак аўтар помніка — скульптар, народны мастак Беларусі.

Мінскі след на бронзе

Чаму менавіта беларускі скульптар, а не хто-небудзь з расійскіх творцаў увазобіў у бронзе сучасніка Пушкіна, сябра Гоголя? Пачалося ўсё з таго, што Іван Якімавіч яшчэ ў 80-я гады мінулага стагоддзя выканаў надмагільны помнік кампазітару Сяргею Аксакаву — унуку пісьменніка. Той доўгі час жыў і працаваў у Мінску, быў пахаваны на Усходніх могілках. Пра гэта згадалі арганізатары Міжнародных Аксакаўскіх дзён, якія штогод праводзіцца ва Уфе і яе ваколіцах пачынаючы з 1990-га. А ў 2008-м запрацілі Івана Міско з паэтам-песеннікам Фёдарам Баравым на гэтыя святы. Госці з Беларусі прывезлі ў дар Музею Аксакава арыгіналы партытур музычных твораў унука пісьменніка, якія адшукаліся ў фондах нашага Дзяржаўнага архіва. На ўрачыстым вечары выступіў Іван Якімавіч і нечакана для ўсіх... прапанаваў стварыць помнік Сяргею Аксакаву ў яго родавым маёнтку — сяле Надзеждзіна, дзе месціцца філіял Уфійскага музея пісьменніка. Ходзячы па яго залах, мастак звярнуў асаблівую ўвагу на адмысловае старадаўняе крэсла: у ім, паводле слоў экскурсавода, любіў сядзець за працай гаспадар дома. Папрасіў вынесці крэсла на панадворак, сфатаграфавалі яго з усіх бакоў. У галаве ўжо спела задума: пісьменнік будзе сядзець якраз васьмь тут, як гаспадар, каля яго ног утульна ўляжацца ягоныя любімыя паляўнічы сабака, а яшчэ адно, нікім не занятае, крэсла будзе служыць гасцю, які завітае ў сядзібу: кожны ахвотны зможа пасядзець у ім побач з Аксакавым.

Вярнуўшыся ў Мінск, скульптар неўзабаве стварыў эскіз помніка паводле свайго задуму. Якраз у гэты час прыехаў у Мінск і наведваў майстэрню Івана Міско ініцыятар і нязменны ўдзельнік надзеждзінскіх святаяў, дырэктар Уфійскага мемарыяльнага дома-музея Сяргея Аксакава, старшыня Аксакаўскага фонду, пісьменнік Міхаіл Чванаў. Ён ухваліў эскіз, паведаміў, што прынята рашэнне фінансаваць усе работы, якія будуць звязаны са стварэннем і ўстаноўкай помніка, а адкрыццё яго прымеркавана да правядзення XX-га святая ў гонар пісьменніка. Там жа, у майстэрні, гасць апавядаў многа цікавага пра Аксакава, перадаў копіі нешматлікіх прыжыццёвых малюнкаў-партрэтаў пісьменніка са збораў Аксакаўскага музея. Вядома, самай лепшай выявай Сяргея Цімафеевіча па праве лічыцца ягоны партрэт пэндзля Івана Крамскога.

Скульптар не мог не ўлічваць, што якраз з ім будучы параўноўваць воблік аўтара "Пунсовой кветачкі", які ён увазобіў у бронзе. І усё ж Міско хацеў стварыць сваё бачанне пісьменніка: вобраз-характар псіхалагічнага нападнення, вобраз магутнага, мудрага чалавека таго далёкага часу.

І такая задума за вельмі кароткі тэрмін была рэалізавана бліскуча. Прыійшоў час, калі ў цэх Мінскага скульптурнага камбіната завітала прапраўнучка пісьменніка, якая жыве ў сталіцы, Наталля Валер'еўна. Яна аўтарытэтная засведчыла: "Гэта ён, мой прапрадзед. Вельмі падобны".

Бронзавую адліўку па прапанове зямляцтва беларусаў у Казані вырашылі зрабіць там. І гатовыя формы адвезлі ў Казань, дзе ў ліцейні аднаго з прыватных прадпрыемстваў, якім кіруе наш зямляк Сяргей Марудэнка, помнік быў адліты ў бронзе. Міско ездзіў у Казань двойчы: спачатку даводзіў да ладу формы перад адліўкай, зрабіў прапрацоўку ў воску, а потым — яшчэ і аўтарскую прапрацоўку скульптуры перад устаноўкай. Ён выканаў і функцыю архітэктара скульптурнай кампазіцыі: пабываў у Надзеждзіне, вызначыў месца ўстаноўкі, памеры гранітнай пліты-падножжа, паказаў, дзе павінен паўстаць трохметровы помнік, дзе размясціць сабаку... Паводле яго задуму, Аксакаў не павінен сядзець на высокім п'едэстале — ён будзе сярод людзей.

Выступаючы на адкрыцці помніка, Іван Якімавіч сказаў: "Вось перад вамі Сяргей Цімафеевіч Аксакаў. Доўга ён дабіраўся сюды. Свой шлях ён пачаў у Мінску, праехаў па Беларусі, па Расіі, паляваўшыся іх прыгажосцю і багаццем, даехаў да Казані, "забранзаваў", і вось прызямліўся тут, у Надзеждзіне, на гранітным п'едэстале..." Да помніка ўсклалі кветкі. І што асабліва расчуліла скульптара: сабаку тут жа абсели дзеці, а дарослыя госці свята фатаграфаваліся поруч з Аксакавым, як з жывым. Зямлякі пісьменніка адразу прынялі яго. "Здаецца, што ён быў тут заўсёды", — сказаў адзін з іх.

З Башкартастана Іван Міско вярнуўся з ганаровай граматай за стварэнне помніка Аксакаву і дыпломам Міжнароднага фонду славянскага пісьменства і культуры.

Міхась КЕНЬКА
На здымку: помнік у Надзеждзіне.

У сувязі са смерцю саліста беларускай оперы, заслужанага артыста БССР Міхаіла Фёдаравіча ГАЛКОЎСКАГА калектыў Нацыянальнага акадэмічнага Валкігага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні сям'і, родным і блізім нябожчыка.

У адносінах да Рушчыца вядома іншае. Напрыканцы жыцця ён пільна цікавіўся сваёй генеалогіяй, і, вывучаючы яе, выявіў беларускія карані сваіх продкаў — праслаўных шляхцічаў, якія ў час росквіту Рэчы Паспалітай прынялі каталіцтва. Прозвішча продкаў Рушчыца было “Рошччч”, потым яно ператварылася ў “Рушчыц” (трансфармацыя гэтага слова ў польскім вымаўленні: Roszczyc — Ro’szczyc — Ruszczyc).

У пачатку XVI ст. род валодаў маёнткам Кадэнь, які неўзабаве прадалі Сапегам, пасля чаго сям’я пераязджае ў маёнтка Зберэчы на Мухаўцы, але ў 1568 годзе змяняе яго на Макраны, што непадалёк ад Кобрына. У Кобрынскім павеце продкі Рушчыца жылі да канца XVIII ст.

У 1836 годзе дзед Рушчыца, адвакат, таксама Фердынанд, набыў на аўкцыёне маёнтка Богданаў непадалёк ад Валожына, які і стаў больш чым на 100 гадоў родавым гняздом Рушчыцаў. Гэта былі вельмі маляўнічыя мясціны. Цэнтральная алея даўжынёй у 240 метраў вяла да сядзібнага двухпавярховага мураванага дома праз браму. Тут была цудоўная бібліятэка, архіў, шмат твораў жывапісу і скульптуры, творчая майстэрня. Але Рушчыцы тут фактычна не жылі, бо побач быў другі дом з лістоўніцы, які абкружалі кусты бэзу, ружы, півоні, а за домам, з паўночнага боку, — фруктовы сад, гаспадарчыя пабудовы, кароўнік, сыраварня і г. д. Побач — парк у чатыры гектары, праз які працякаў ручай (прыток Альшанкі) з аднаарачным мосцікам. Была тут і сажалка з востравам для баброў — любімае месца мастака для працы. 12 мая 1896 года творца пісаў: “Сярод зеляніны, сонечнага святла, хмельнага водару квіценучай прыроды, пры шчабятанні птаства ў свята апафеозу вясны — у дзень “Зялёных святкаў” — сяджу ў нашай богданаўскай “святыні думання”...”

Заходні ўезд у сядзібу таксама быў аформлены алеяй, якая вяла да фамільных могілак і далей — у поле. Паблізу стаяў невялічкі касцёл Святога Міхаіла Архангела — выдатны ўзор беларускага драўлянага дойлідства II паловы XVII ст. (быў знішчаны пажарам у час Другой сусветнай вайны). Менавіта гэты касцёл і стаў “мадэллю” для мастака ў знакамітай карціне “Ля касцёла”. Летам збіраліся шматлікія госці, і калі не хапала месца ў драўляным доме, перабіраліся ў мураваны, які зімой звычайна пуставаў, але ў цэпльню ажываў ад гоману сяброў сям’і...

Пасля смерці дзед Богданаў перайшоў у спадчыну сярэдняму сыну Эдуарду і ягонай жонцы Альбіне. Яны нарадзілі чатырох дачок і сына — будучага мастака Фердынанда. Сярод іншага, існуе шэраг фактаў аб тым, што жывапісец усяляк імкнуўся падкрэсліць сваю прыналежнасць менавіта да беларускай зямлі. Так, скажам, ён пастаянна збіраў і вывучаў беларускае народнае прыкладнае мастацтва. Напрыклад, у 1925 годзе пры яго непасрэдным удзеле ў Варшаве выйшаў часопіс “Wies ilustrowana”, прысвечаны менавіта беларускай фальклорнай творчасці. А як цудоўна ён ведаў таямніцы нашых старажытных камяніц, пакінуўшы ў гэтым сэнсе ўнікальныя даследчыя творы! І не віна мастака, што пасля Брэсцкага міру ён “афіцыйна” апынуўся за мяжой. Гульня лёсу, які разлучыў Рушчыца з Беларуссю, зрабіла яго ў нас замежнікам. Дык і сёння ён часцяком лічыцца толькі польскім мастаком, “пейзажыстам польскага сімвалізму”, што, напрыклад, падкрэслена і ў фундаментальнай кандыдацкай дысертацыі Наталлі Калесніковай “Нацыянальна-рамантычны пейзаж канца XIX — пачатку XX стст. у творчасці Фердынанда Рушчыца” (Санкт-Пецярбург, 2004 год). Праўда, сустракаюцца мастацтвазнаўцы, якія прылічваюць Рушчыца да “рускіх перадзвіжнікаў” або “польска-літоўскіх мастакоў”. Дык хто ж такі Фердынанд Эдуардавіч Рушчыц, калі за аснову браць яго духоўнае і мастацкае дачыненне да той зямлі, дзе ён нарадзіўся, якую ўсё жыццё маляваў і дзе скончыў свае дні?

Вось як пісаў пра Рушчыца, чыё 140-годдзе з дня нараджэння адзначаецца 10 снежня, славны Уладзімір Караткевіч у сваёй “Зямлі пад белымі крыламі”: “І, урэшце, калі пераходзіць ужо часткова ў XX ст., — вялікі мастак Ф.Рушчыц, карціны якога можна разглядаць гадзінамі. Уся зямля Беларусі — у іх. Тая ж “Зямля” і шэрыя камяні замка ў Крэве, і бялюткія, каравыя ад старасці яблыні на ільсьнянай чорнай раллі. І млыны над чорнай вадою лясных ручаін, і натоўп, што вясно прысеў ля касцёла пад сінім-сінім прамытым небам, і бледнае асенняе сонца на дошках тэрасы. Гэта — здорава! Калі давадзецца быць у Вішневе ля Валожына — паглядзіце роспісы ў тамтэйшым касцёле. Гэта таксама Рушчыц...”

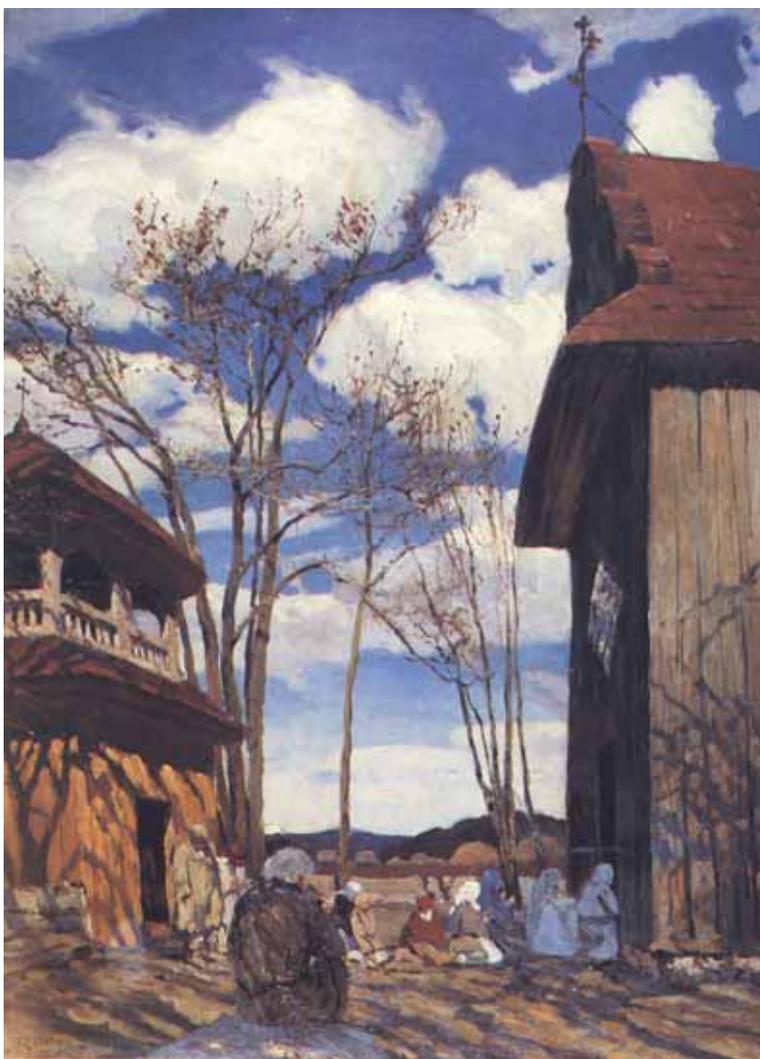
...Паўтара года таму ў Дзяржаўным музеі выяўленчых мастацтваў імя А.С. Пушкіна ў Маскве адкрылася выстаўка польскага мастацтва “Сімвал і форма”, дзе было прадстаўлена, сярод іншых, шмат твораў Фердынанда Рушчыца (з музейных збораў Варшавы і Кракава). У вернісажы ўдзельнічалі міністры культуры Польшчы і Расіі, прадстаўнікі культурнай грамадскасці абедзвюх краін. Аднак, як ні дзіўна, ніхто не сказаў ні слова пра прыналежнасць Рушчыца да Беларусі. І практычна ва ўсіх крыніцах творца і сёння фігуруе як “польскі мастак”. Што тут здзіўляцца, калі на сваёй Радзіме, у Беларусі, дзе ён нарадзіўся і скончыў свае дні, ягонае імя доўгія гады было аддадзена забыццю. Мне могуць запярэчыць: маляў, Рушчыц сам называў сябе палякам і пісаў па-польску. Але ў тыя часы, калі Беларусь пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай стала часткай Расійскай імперыі, так называлі сябе многія ўраджэнцы Беларусі...

Фердынанд Рушчыц.

Богданаўская “святыня думання” Фердынанда Рушчыца

...Толькі Беларусі належаў целам і душой

Ф.Рушчыц. “Ля касцёла”.

У Нацыянальным мастацкім музеі ёсць яго вышэйзгаданая карціна “Ля касцёла” — адзіная ў Беларусі з вялікай творчай спадчыны мастака. Памятаеце? Фасадзік старэнькага касцёла, перад якім у чаканні тоўпяцца людзі; гракі на голых галінках дрэў; экспрэсіўныя беларужовыя аблогі, надзвычайная блакітная пранізлівасць неба, а ўдалечыні — сінія ўзгоркі. І — невыказны сум... Хача карціна была намалювана яшчэ даволі маладым мастаком, яе лічы адным з лепшых твораў ва ўсёй жывапіснай спадчыне Фердынанда Рушчыца.

Калі не памыляюся, у 1991 годзе ў Мінск завітала з Варшавы Барбара Рушчыц — дачка мастака. Яна прабыла на Радзіме бяцкі амаль тыдзень. Егіпто-

катыя стужачкі. І яшчэ сказала, што добра памятае той самы касцёл, які — на карціне “Ля касцёла”, і характэрны абрыс узгорка з палатна “Зямля”, што захоўваецца ў Варшаўскім музеі, таксама згадала.

У сям’і Рушчыцаў было шасцёра дзяцей, і ў Варшаве, сказала яна, жывуць самы малодшы яго сын і ўнук — таксама Фердынанд (сёння ён з’яўляецца дырэктарам Варшаўскага нацыянальнага музея). Высветлілася, што пані Барбара захавала ўнікальны дзённік бацькі, марыла, каб ён быў апублікаваны ў Беларусі. Шмат чаго цікавага распавяла яна і на вечарыне, спецыяльна прысвечанай Фердынанду Рушчыцу, у Каміннай зале Дома літаратара, дзе сабраліся мастацтвазнаўцы, мастакі, журналісты, студэнты. Гэта быў, здаецца, апошні дзень яе прабывання ў Беларусі...

Што казаць? Фердынанд Рушчыц быў асобай выдатнай. У гісторыю, скажам, рускага мастацтва ён увайшоў разам з А.Рыловым, М.Рэрыхам, К.Багаеўскім, С.Жукоўскім, В.Бялініцкім-Бірулем, В.Пурвітам — як “кунджыст”, як “чалавек артыстычнага імперменту, які заўсёды бярэцца за новыя паэтычныя задачы”. Так, у Пецярбургу ён як мастакоўская асоба фарміраваўся ў майстэрнях спачатку Івана Шышкіна, а потым бліскачага Архіпа Куінды. Менавіта, у “пецяярбургскі перыяд” і адразу пасля яго былі створаны такія шэдэўры, як “Зямля”, “Вечар. Вілейка”, “Млын”, “Эмігранты”, “Мост зімой”, “Пан”, “Асенні вечар. Пустэча”, “Выгнаннікі”... Дарэчы, кожнае лета малады жывапісец наезджаў з Пецярбурга на Радзіму, у Богданава, дзе з асалодай пісаў эцюды, якія пазней ператвараліся ў кампазіцыйныя пейзажы-карціны.

Напрыканцы XIX ст. Рушчыц запісаў: “Як я мару, перш за ўсё, быць добрым сынам сваёй Радзімы, для яе працаваць, араць. І калі штосьці вырасце, аддаць ёй у падарунак увесь плён, бо я люблю яе сэрцам і толькі ёй належу целам і душой...” Але не толькі жывапісец быў яго папайкай любобю. У той час, калі мастак — амаль 13 гадоў — жыў і выкладаў у Вільні, ён стварыў і дэкарацыі для некалькіх спектакляў Віленскага тэатра, не кажучы ўжо пра шматлікія работы ў галіне часопіснай графікі.

А пачынаў сваё творчае жыццё Фердынанд у Мінску, дзе вучыўся ў гімназіі. Менавіта тут ён сустрэў педагога К.Ермакова, у якога і атрымаў першаасновы мастацкай адукацыі. Аднак перш чым канчаткова выбраць нялёгі шлях мастака, Рушчыц пэўны час правучыўся на юрыдычным факультэце Пецярбургскага ўніверсітэта. Але справа не пайшла: любобю да мастацтва перамагла юрыспрудэнцыю, і юнак падаў прашэнне ў Акадэмію мастацтваў аб залічэнні яго “вольнаслухачом па адзеле жывапісу”. А неўзабаве, у 1892-м, ён ужо стаў паўнапраўным студэнтам-акадэмістам! Яшчэ праз пяць гадоў, атрымаўшы высокую ацэнку самога Рэгіна за каларыстычны дар, Рушчыц вяртаецца на Радзіму. Менавіта тут ён і піша свае першыя творы, сярод якіх, — вядома ж, “Зямля”: агромністае неба з пераднавальнічымі свінцовымі хмарами, што навіслі над плаўнаю закружленым карычневым полем, якое запоўніла ніжнюю частку палатна; і — адзінокі селянін, выбіваючыся з апошніх сіл, імкнецца хутчэй узараць сваё поле на валах... Карціну “Эмігранты” я бачыў калісьці ў Літоўскім мастацкім музеі. Дзівосная, хоць і крыху дэкаратыўная, рэч: знясіленыя людзі, пакідаючы Радзіму, ідуць у чужы край у пошуках лепшай долі; ззаду застаюцца старыя дарогі, беларускія бярозавыя прысады, аблогі... Можна, задума гэтага палатна была наваеяна з’явай эміграцыі беларусаў у Амерыку на самым золку XX стагоддзя?..

Увогуле, пейзажам Рушчыца ўласціва востра індывідуальная своеасабліваасць; малюнак заўсёды выразны, пластыка аб’ёмна “аголена”. У такіх палотнах, як “Мост зімою”, “З берагоў Вілейкі”, “Зімовае казка”, “Старыя яблыні”, выразна адчуваецца свядомае прыწყывае жаданне мастака адысці ад празачнага эмпірызму пейзажаў-эцюдаў, што запанавалі ўсе выстаўкі на рубяжы стагоддзяў. І ў гэтым ён годны вучань А.Куінды, па сутнасці, блізкі да свайго аднагодкі і сябра Аркадзя Рылова: “Мінск зімой”, “Вясна”, цыкл работ пра млыны. Пейзаж “Млын” — смарагдава-зялёны з чырванаватымі адценнямі, напісаны нібы з вышыні птушынага палёту. Вельмі беларуская рэч! Неба няма — толькі зямля, вада, рака з плацінай і драўляным колам, якія прымушаюць рухацца жорны. Але як гэта ўсё зроблена!

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўкі:
- **Вystаўка Леаніда Дударэнкі.** Да 10.12.2010.
- **"Барыс Забораў. Жывапіс. Малюнак. Скульптура".** Да 10.12.2010.
- **Вystаўка Ахола-Вала.** Да 1.12.2010.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.

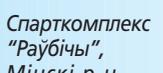
ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя. "Культура I-й пал. XIX ст."

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**
- **"Старажытная Беларусь"**.
- **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
- **"З крыніц адвечнай прыгажосці"**.
- **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
- Выстаўкі:
- **"З дрэва, гліны і металу..."**. Да 5.12.2010.
- **"Сціплыя памяткі нявыказанай удзячнасці"** (да 150-годдзя К.Чапскага.) Да 28.11.2010.

**"Якуб Колас.
Жыццё і творчасць"**

Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:

- **"Маё жыццё — карціны": з калекцыі Ю.М. Пэна** (з фондаў Віцебскага абласнога краязнаўчага музея).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

Уладзіміра Караткевіча).

- **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
- **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
- Выстаўка твораў Алеся Шатэрніка
- **"Сонцапрамень"**.
- **"Беларускія пісьменнікі XX стагоддзя ў творах выяўленчага мастацтва"**.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі:
- **"Смерць — гэта не прывасуддзе"**.
- **"Как молады мы былі..."**

Гомельшчыны).

- **Вystаўка жывапісу Ігара Сямекі.**
- **"Зачараваныя жыццём"**.
- **"І жарсць, і захапленне, і душа..."**
- **Экспазіцыі:**
- **"Культавыя прадметы"**. ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцеўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
- **Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў**
- **Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.

- **Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне, у партызанскай зямлянцы.**
- На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.

Вystаўкі:

- **"Айчынная вайна 1812 года"** (з фонду Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А.В. Суворова).
- **"Музей крміналістыкі"**.
- Ваенная тэхніка на адкрытай пляцоўцы.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- **Вystаўка-кірмаш "Свет мёду"**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- **"Трансфармацыя. ДПМ-2010"**. Да 5.12.2010.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза,
4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

- **Вystаўка работ беларускіх мастакоў.**
- **Вystаўка Кшыштафа Рэчкі-Рапсавы.**

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул.
Карловіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

- **Экспазіцыя:**
- **"Гаўрыла Вашчанка"**.
- **Вystаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.**

- **Вystаўкі:**
- **Вystаўка Валянціна Пакаташкіна.** 3 17.11.2010
- **Вystаўка "Льняная калекцыя"**.

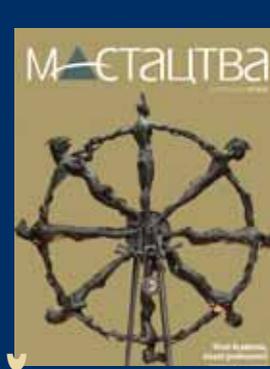
**на часопіс
"Мастацтва"**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 74958,
ведамасная падпіска — 749582.**

УВАГА!

**на газету
"Культура"
Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752;**

**Паважаныя чытачы!
ІДЗЕ
ПАДПІСКА**

**НА I ПАУГОДДЗЕ
2011 ГОДА!**

- **"Вернутыя імгненні. Яўрэі царскай Расіі"**. Да 16.01.2011.
- **"Няскончаная п'еса для механічнага шыла"**. Да 9.01.2011.
- Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
- Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя ІЗ'езда РСДРП"**.
- **"Аксамітны трусік"**.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя

- **"Дзядзька Янка, добры дзень!"**.
- Выстаўкі:
- **"Курганы шмат чаго нам гавораць"** (да 100-годдзя з моманту напісання пэзмы "Курган").
- **"Глянуць будучыне ў вочы..."** (да 65-годдзя з дня адкрыцця першай экспазіцыі музея).

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

- Выстаўкі:
- **"Святло стагоддзяў"**.
- **"Свет шчодры. Свет мяне паўтарыць..."** (да 80-годдзя з дня нараджэння

- Семейный альбом".
- **"Казахстан — Беларусь. Вялікая Перамога — адзіная памяць"**. Да 24.12.2010.
- **"Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945"**.
- **"Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці"**. Да 12.05.2011.
- **"Пераможцы"**. Да 24.12.2010.

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель, пл.
Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232)
74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

- Выстаўкі:
- **"Саюз Зямлі, Вады і Агню"** (вystаўка мастакоў-керамістаў

- Вystаўкі:
- **"Повязь часоў"**.
- **"А па начах мне сняцца коні..."**
- **Паўночнае крыло палаца**
- Выстаўкі:
- **"Вышыўка Наталлі Коршак"**.
- **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
- **Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад.**
- **Свет субтрапічных раслін і жывёл.**

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232)
77 60 60.

- **Ваенна-гістарычная**

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл.
Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- **27, 28 — "Шагэніяна. Пахіта. Трыстан і Ізольда"**

- **28 — "Церам-церамок"** І.Польскага.
- **29 — "Шчаўкунок"** П.Чайкоўскага.
- **30 — "Кармэн"** Ж.Бізэ.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.

Тэл.: 334 60 08.

- **27 — "Белы анёл з чорнымі крыламі"** Д.Балька.
- **29 — "Карусель"** М.Каляды.
- **1 снежня — "Белы анёл з чорнымі крыламі"** Д.Балька.

**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- **27 — "Юнона і Авось"** А.Рыбніківа.
- **28 — "Айбаліт-2002"** Р.Быкава, В.Карасталёва.

- **28 — "Чырвоны Каптурык. Пакаленне NEXT"** А.Грыненкі.
- **30 — "Аднойчы ў Чыкага"**.
- **2 — "Бабін бунт"** Е.Піцкіна.
- **3 — "Севастопальскі вальс"** К.Лістова.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**

г. Віцебск, вул.
Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212)
36 32 50.

- **27 — "Церам-церамок"** С.Маршэка.
- **28, 30 — "Аладдзін"** Н.Гернет.
- **3 — "Дэкамерон"** Дж.Бакачча.